

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרו שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

פרשת תרומה תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטאון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

**קרן הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף לה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלו תוספות

1 נוייטא לברייטא – רשתי' יהודי חי יביאך' קודם ליקדש, הנעשה ענינת חרונה. אבל
 2 נוייטא לוייטא – כגון אם הקדים 'שנעו' ליהודי חי יביאך'. או נוייטא לברייטא – כגון
 3 'יהודי אם שנעו' בשנאבל, 'קדש' בנין של מנחת. תיורא = גשר. לאור שנתן האהרות
 4 בבתיים דרך חפה הרבה, שהבתיים עשויין כעין בני ימים שקודן 'גטיין' ומכניס האהרות
 5 דרך חפה ונתנהם בבתי האצבעות, וחוקן
 6 משלש הדפנות מכל אחת מעט, והרביעית
 7 נשארת ארוכה. ופסלה לאתו ארך, ומסילה
 8 על חוץ של שלש הדפנות, והופר חוץ של
 9 שלש הדפנות על רחבו של זה, וזאת בת מושב
 10 של תפילין, ונראה כעין של גשר. מעברתא –
 11 כשנתון הרצועה של תפילין סביב אותו תיורא
 12 יכפל הדפנות סביב הרצועה. כעין ששנשים לפי
 13 המכניסים שלא תהא הרצועה קבועה. אלא
 14 כשהוא רוצה שמשכה אילך ואילך, ומאריך
 15 ראשו זה ומקצר ראשו זה. ולשון 'מעברתא'
 16 – מעברתא ומושבה לכל צד שירעה. ש"ן
 17 של תפילין – לבית הירונה עשין כגון קמטים
 18 דקם בקפף ונראין לא בעין שרין. וצריך שיע
 19 חייץ – שכן בית לבית עד מקום התפר למטה.
 20 כלומר עד בית מושבו, ודיעתי תיורא. כיון
 21 הדיבר – חרין למעלה קמט. אין צריך להניע
 22 למקום התפר. קולפא = קלף. ריעויא =
 23 נקב. אלא בניין – של שר, ולא של שמש
 24 ופשוט. ארומת לא יעשה – מפני גבאי, שנת
 25 יאמר: גרין אהר, ומתם חטוין וצבעו הארומי
 26 הרצועה. ורבי אהר – שנתא יאמר: אשתו
 27 נדה בעל, ונצבעה בדם. של תבלת – ר'לאו מינ
 28 האב פמפניס – אפילו למנות, ואדמר רבי יצחק
 29 שחורות – מבחורין. דמתחפפני ליה – מה שבתיים
 30 בתוך ר'נאה אהר. תפילין תרומיות תהוינן
 31 בתפירתן ישמור את ריבוען, שלא ימשוך
 32 חוט התפירה ר'נא מרדא, שלא יכרעו ויקצר
 33 ריבוען, שקודן 'דגרוזילין' ובלאפסון – שהא
 34 ריבוען מןן ארובי תרומה, כדי שיתא דלם אתו
 35 אלכסן שאמרו הבתים (סוכה ב. א.) כל אמנתא
 36 בריבועא – אמנתא חרין תרומי' באלכסנא. ואי
 37 יתא ארכי יתר על רחבו, שאפילו של זהו וזוהי
 38 – פסולין. תפילתו ענולה – בית מושב תפילין
 39 ענול, שאין דלם בית מושב, אלא בנין דתון
 40 ביצה. סנה – שכשיבנס פתח ויכה ראשו
 41 באיסיקופה שלא יכנס התפילין בראשו. ואין בה
 42 מצוה – דמורבועת הלכה למשה מסיני. כאמנזא
 43 – שער בית מושב חודו ביחוד. אבל בענול
 44 כעין תרומה – אכנסת – כשדור, שהדי' של דלם
 45 (בתוך מושב. כנלא – וזו ער של בתים. שרית
 46 – שני דפנות כשני בתים. זה שלא כנגד זה
 47 – כגון שפסק בית ראשון ובית שלישי ואחד
 48 שלם מיניהם. זה כנגד זה – ובתיים הסמוכות.
 49 לשון אחר: זה כנגד זה – בתוך אויר חרין אחד
 50 נפסק דתון בית זה ודתון בית שנבנה. זה שלא
 51 כנגד זה – שפסק זה באויר אחד וזה באויר
 52 אחר, שאין קרע רואת את חברו, שהבית פוסק
 53 ביניהן, לא אפין – עני' בתים הסמוכים פדסולים.
 54 כחדתתא – ונפסקו, ודער ראי מקולף חלא
 55 תפילי' בשלישא – בשאחון כער ובפושט. וחד
 56 חלים – כשמניחן חוור וכוין. שליחא – עור כמו
 57 (ויקרא א.) 'ותפישו' – ושילת, (אף על גב דהדר)
 58 חלים – שני חוברה, שנחבר הקמט למקומו.

1 **תיתורא** תפילין הלכה למשה מסיני – הוא העור הנכפל למטה שמכסה פי הבתים,
 2 והוא בית מושבו של תפילין. ונראה כעין דף של גשר. ומשמע מתוך פירוש
 3 הקונטרס שהבתים התיורא דבל מעור אחד, ואין נחוקין גן מפי רבי.
 4 **מעברתא** תפילין – הוא העור הנעשה מכפילות העור שהוכפל למטה לכסות פי
 5 הבתים, ומכניסים בו הרצועות. ואין גשרים
 6 'מעברתא' על שם שערין שלא היו הרצועות
 7 קבועות, אלא מעברין ומושבין לכל צד שירעה,
 8 מאריך ראשו זה ומקצר ראשו זה. ובשרין שרך
 9 'מעבר' יורשו: מעברתא הוא תיורא. וכן גשרים
 10 נקראין מעברתא. ותיורא הוא מקום שמכניסין
 11 בו הרצועה. ונקראת מעברתא תפילין. ונראה
 12 דלא פירש הערוך גן מעברתא שראד מעברתא
 13 תפילין ותיורא תפילין דבל אחד, דבנבנא
 14 חשיב ליה בתרתי, אלא משום דמחברי אהרדי
 15 חשיב לזו כהוא. ויש מפרשים: מעברתא –
 16 רצועה קטנה שמעברין למעלה על בית תפילין
 17 של יד. ואין נראה לפסול משום שאינו רואה כל
 18 הבית את האויר, חזא – דלא שרין אלו רואה
 19 האויר כבי האי גונא. אלא כי ברית אורינא
 20 חבון. ועוד, דשמת דבית חבון שאינו רואה
 21 האויר פסול לא שרין אלא בתפילין של ראש ולא
 22 'כעב' רבי. כמו שיש בתשובות האוונים. ועוד, כי
 23 הרצועה שנתונה על בית הירועה ענולה, כי
 24 הבית, אלא הבית עצמה מגולה מין ושמאל, אם
 25 כן הבית רואה שפיר את האויר לצד המעברתא
 26 ולצד שבנבנה. מפי רבי.
 27 **דשי"ן** של תפילין הלכה למשה מסיני – בשל
 28 ראש אייר, והנתנה אם אין דני לחות פסלה,
 29 דנמצא דאין בית רואה את האויר. דלא דמי
 30 למולה תפלה של ראש ועשה אוהה של יד. מפי
 31 רבי.
 32 **שי"ן** של תפילין הלכה למשה מסיני – כתב
 33 בשמושתא רבה תפילין. צורה דשי"ן
 34 דימנא שלשה ריש, ודשנאלא ארבעה ריש,
 35 ואי אפך לית לן בה. עור כתוב בו שנתחון על
 36 קלף התפישות קלף חלק אחד וכוורו. בו ושנא
 37 בשל די קאמר, אם כתבו בארבעה עורות,
 38 כדאמרינן לעיל: תריך לדבק, עור כתוב שם. אמר
 39 אבוי: כתיבנו אנולי שפיר דמן, וכן הלכת, וזה אי
 40 אפשר, דבהריא אמרינן בפרק 'דמוציא יד' (שבת
 41 עט. ב.) תפילין אגולי מי מבחנין: עור כתוב בתקון
 42 תפילין שעשה אותם רחבים שתי אצבעות, ואי
 43 בעדינו שם שפיר דמן, ואי פחית לא מוסתיל
 44 בהכי. ורבי תהומא תפילין (עירובין ע"ב. ב.)
 45 פירשתי טעם, וזמאי רביצין. מפי רבי.
 46 **קולמוסא** בדיק ליה – וכן הלכת, וחיבי נמי
 47 אמרינן בהיעור הרוטבי' (חולין ק"ט. ב.) כל נקב
 48 שחדיו עובר עליו לני נקב. מפי רבי.
 49 **רצועות** שחורות – שיש עשויין בתים של
 50 תפילין מקלף לבן, דלא בעינן
 51 שחורות אלא רצועת. מפי רבי.
 52 **תפילין** מרובעת – שיש שאין מרביעין אלא
 53 במקום מושבו, ושנאן צריך הבתים
 54 מרובעין של כשכאבעתי' דבדוקת, וכן בית
 55 של יד. וקמץ היה נראה ודלא בעי מעברתא אלא
 56 בתופין ובלאכסון, כמו שמפרש רב פפא. מפי
 57 רבי.
 58 **פק**

1 **אֵלָא נְוִיטָא לְבְרִייתָא וְבְרִייתָא לְנְוִיטָא, אֶבֶל נְוִיטָא**
 2 **לְנְוִיטָא וְבְרִייתָא לְבְרִייתָא – לִית לָן בְּהָ אִמְר לִיה**
 3 **רְבָא: מֵאֵי שְׁנָא נְוִיטָא לְבְרִייתָא וְבְרִייתָא לְנְוִיטָא דְלֵא**
 4 **דְּהָךְ דְּבַעֵי לְמִיתוּ אִירֵיא לֵא קֵא חֲוִינָא, וְהָא דְלֵא קֵא**
 5 **בְּעֵי לְמִיתוּ אִירֵיא קֵא חֲוִינָא; בְּרִייתָא לְבְרִייתָא וְנְוִיטָא**
 6 **לְנְוִיטָא נְמֵי – הָךְ דְּבַעֵי לְמִיתוּ אִירֵיא דְמִינן קֵא חֲוִינָא**
 7 **אִירֵיא דְשְׂמַאל, וְהַשְׂמַאל קֵא חֲוִינָא אִירֵיא דְמִינן קֵא חֲוִינָא**
 8 **לֵא שְׁנָא, וְאִמְר רַב הֲנִינְא אִמְר רַב: תִּיתוּרָא דְתַפִּילִין**
 9 **הַלְכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי, אִמְר אַבְי: מַעְבְּרָתָא דְתַפִּילִין**
 10 **הַלְכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי, וְאִמְר אַבְי: שִׁי"ן שֶׁל תַּפִּילִין –**
 11 **הַלְכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי, וְצִרְדֵי שְׁיַעֵי חֲרִיץ לְמַקּוֹם הַתַּפִּיר;**
 12 **רַב דִּימֵי מַעְבְּרָתָא אִמְר: כִּינן דְמַנְפֵר לֵא צִרְדֵי, וְאִמְר**
 13 **אַבְי: הָא קוֹלְפָא דְתַפִּילִין צִרְדֵי לְמַיְבְּרָתָא, דִּיִּלְמָא**
 14 **אוֹת בְּהָ רִיעוּיָא, וְבַעֵינָא פְתִיבָה תַּמָּה וְלִפְיָא. רַב**
 15 **דִּימֵי מַעְבְּרָתָא אִמְר: לֵא צִרְדֵי, קוֹלְמוֹסָא בְּרִיק לֵה.**
 16 **אִמְר רַבֵי יִצְחָק: רְצוּעוֹת שְׁחֹרוֹת – הַלְכָה לְמִשְׁה**
 17 **מְסִינֵי. מִיתוּבֵי: תַפִּילִין אִין קוֹשְׁרִין אוֹתָן אֵלָא בְּמִינָן,**
 18 **בִּין וְרוֹקוֹת בִּין שְׁחֹרוֹת בִּין לְבָנוֹת; אֲדוּמוֹת לֵא**
 19 **עֵשֶׂה, מַפְנֵי נְאִי וְדָרְבָּ אַחַר. אִמְר רַבֵי הוֹרֵד: מַעֲשֶׂה**
 20 **בְּתוֹלְמוֹדוֹ שֶׁל רַבֵי עֲקִיבָא שְׁהִיה קוֹשֵׁר תַפִּילֵי בְּלִשְׁנוֹתָ**
 21 **שֶׁל תְּכַלֵּת וְלֵא אִמְר לוֹ דְּבַר, אִיפְשֵׁר אוֹתוֹ צִדִיק רָאָה**
 22 **וְאִם רָאָה אוֹתוֹ – לֵא הִיָּה מַעֲשֶׂה בְּהוֹרְקוֹסָא**
 23 **בְּנֵי שֶׁל רַבֵי אֶלְעָזָר בֶּן הוֹרְקוֹסָא שְׁהִיה קוֹשֵׁר תַפִּילֵי**
 24 **בְּלִשְׁנוֹתָ שֶׁל אֲרָמְלָן וְלֵא אִמְר לוֹ דְּבַר, אִיפְשֵׁר אוֹתוֹ**
 25 **צִדִיק רָאָה בְּנֵי וְלֵא מִיָּהָ בּוֹ? אִמְרוּ לוֹ: הֵן, לֵא רָאָה**
 26 **אוֹתוֹ, וְאִם רָאָה אוֹתוֹ – לֵא הִיָּה מַעֲשֶׂה בְּתַנֵּי מִיָּהָ:**
 27 **בִּין וְרוֹקוֹת בִּין שְׁחֹרוֹת וּבִין לְבָנוֹת! – לֵא קִשְׂיָא: פֶּאן**
 28 **מַפְנֵסִים, פֶּאן מַבְחוּזִין. אִי מַפְנֵסִים, מֵאִי נְאִי וְדָרְבָּ**
 29 **אַחַר אִירֵיא? – וְיִמְנִין דְמַתְּרַבְּכִין לִיה. תַּנָּא: מַתְּרַבְּכִין**
 30 **וּבְאֶלְמָסוֹן; לִימָא מַפְסֵיעַ לִיה: הַעוֹשֶׂה תַפִּילָתוֹ עֲגוּלָה**
 31 **סַנְגָּה וְאִין בְּהָ מַצִּוְהָ! אִמְר רַב פַּפַּא: מַתְּנִיחִין –**
 32 **דְּעִבְרֵיא מִי אִמְזָאָא. אִמְר רַב הוֹנָא: תַפִּילֵי, כֵּל יָמֵן**
 33 **שְׁפֵנֵי סְבָלָא קִימַת – מְשִׁירוֹת. רַב תַּסְרָא אִמְר: נַפְסָקוּ**
 34 **שְׁתֵּימֵי – מְשִׁירוֹת, שֶׁלֹּשׁ – פְּסוּלוֹת. אִמְר רַבָּא: הָא**
 35 **דְאִתְרַתְּ שְׁתֵּימֵי מְשִׁירוֹת, לֵא אִמְרוּן אֵלָא זֶה שְׁלֵא כְנַנְדָּ**
 36 **זֶה, אֶבֶל זֶה כְנַנְדָּ זֶה – פְּסוּלוֹת; וְזֶה כְנַנְדָּ זֶה נְמֵי**
 37 **לֵא אִמְרוּן אֵלָא בְּחֻדְתַּתְמָא, אֶבֶל בְּעִתְקִתָּא לִית לָן נְמֵי**
 38 **בְּהָ. אִמְר לִיה אַבְי לְרַב יוֹסֵף: הִיכִי דְמִינן חֻדְתַּתְמָא,**
 39 **וְהִיכִי דְמִינן עִתְקִתָּא? אִמְר לִיה: כֵּל הִיכָא מִי מִיתְלֵי**
 40 **בְּהָ בְּשִׁתָּא וְהָרַד לֵהִים – עִתְקִתָּא, וְאִדְרֵי חֻדְתַּתְמָא;**

מנחות. פרק שלישי - הקומץ רבה דף לה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)"

רש"י

1 פוק חי מיה עמא דבר - פירש בקונטרס: הלחמיו. ורבינו תם מפרש: להקל. כי היא
2 דפרק קמא דעירובין (דף ג.) בגי' הילמי ולחיים. וכן בפרק 'שלושה שאכלו' (ברכות
3 מה, א.) מפי רבי. ו**במה** שיעוריהו - לכאורה תפילין של ראש איידי, דמר פשטי
4 שר' ליה עד תפינן לאחוריו ומר' תמלית ליה. אבל הערוך פירש בעד' 'עיריה' וכתב
5 בלמנדו בסוף (א) פריה: ושעריה רועה
6 של די עד אבא אלא עיריה. ומאי עיריה - אמנעו,
7 פירש: היא אבנעא ארובה. ועוד הביא בערוך
8 דתינא בתוספתא: איחויי אבנעב עיריה - וזו אבנע
9 גדולה של ימין. וקונטרס פירש איהו אבנע
10 הסמוכה לגדול. ורבי אלעזר קליר יסד פירוש
11 הערוך במילוק פירש שקלים: גינא וכל עפרת
12 בטרדה בעלמא. פירוש: משום דכתיב (שעיה ג')
13 יזכב השילש עפר הארץ. היינו אבנעב אבנע
14 שהוא שלישי. ובפרק קמא דיומא (יט, ט.) דאמרין
15 גבי כותן גדול שמוכח לפניו באבנעב צידה. הדר
16 יודע שאם אבנעב הלשמיט על אלא כשמוכה
17 באמצעי. ולפירוש זה (דחיי) ודמחויי פשטי היינו
18 מגדול עד אמה, ובכפף - מאבנעב עד אמה.
19 ובכרוך פירש שקל 'כף' דכפוף היינו מעיקר
20 גדול עד ראש אבנעב כותן דבוקת וזו בו. ופשטי
21 - מראש אבנעב עד ראש גדול כשון פשוטה.
22 רש פשוטה: עד אבנעב עיריה - שצריך לעשות
23 הרצועות ארובות מתחתן עד אבנעב עיריה.
24 וכפוף היינו שכופה את אבנעב ומשער הרצועה
25 עד שם. ופשטה היינו שמשער הרצועה ממוקם
26 הנחה עד ראש אבנעב פשוטה. והתפילין של ראש
27 שטרחה הרצועה שמתחת ראש האחד עד שיכורה
28 וראש השני עד הלב. ושטא שום מודש יש וגבי
29 תפילין של די הוא דאמרין בפרק שם דברכות
30 (ג, ב.) 'ישטמא את דרבי אלה עד לבבכם' -
31 שטרחה שישם בגנן דרבי אלה. ובשטמא רבה ותפילין
32 ישי: לשיפשו רצועה עד למיטת לרחא בגנן מילה
33 משינא, ולרחא בגנן הלב משמאלא. עד יש
34 אומר רצועת שיעור חור הרצועת ויתר מחמת
35 ופחות מכשעורה, ואם יותר כשר. מפי רבי.
36 **עביר** כי דרין - ודפשיט ועדי להו על כתפיו
37 מלפניו. מפי רבי.
38 **ונוייהו** נא - הבא נמוך דארצועות קא,
39 ולא כמו שפירש בקונטרס במסכת
40 שבת (כז, ב.) דקרא אציקעו. מפי רבי.
41 **אלו תפילין** בשבטא - פירש בקונטרס:
42 שכתוב עליהן רוב השם שרין ודלית.
43 גמורת ודלית ויריד שברצועת לאו אחות
44 גמורת ודלית. ולא חשיבי נון השם של שרדי,
45 מדרחשיב להו לעיל ובפרק שרין בתרא גמולה
46 (כו, ב.) תשמישי קדושה, ולא הוה עצמן קדושי.
47 ובשום ודחא לא קרי להו לא אש קשר של
48 תפילין. עד אמרין בפרק 'במה מליקין'
49 (שבת כח, ב.) ולא הוכשרו למלאכה שמים
50 אלא עור בתמה טורחה לכבו. למאי הילכתא
51 אילמא כו' אלא לעורות. האמר אביי: שרין
52 של תפילין הלהב למשה מטיני: פירוש: וישטא
53 דצריך בתמה טורוחו ומסיק אלא לרצועתו. משמע דר' ויריד לא חשיבי אחיות.
54 והרב רבינו יעקב דארולני'ש מסופק אם צריך לחלוץ תפילין של די כשנגנב לבית
55 הבטא. וכיון דתופחת עור לא צריך. ולא אסור אלא תפילין של ראש שכתוב
56 שרין עמו. ועוד שאלו שרין, ולכן קאמר: אלו תפילין - משום נרתיק
57 יותר משל די, ועל שש קשרי - דאמרין לקמן: קל לאות ולא לאחריה לאות מפי רבי.
58 **משעת** תנחה ודע של תפילין - במאן היה מדרקד רבינו אילדו שטרחה אדם
59 למשק תפילין בגי' לם. ורבינו תם מפרש דאין צריך. ומאי ראה הוא דאמרין בפרק
60 ורב יהודה אמר: אף קשר של תפילין וברכת החנוני וציצית, ואידך, הני שכיון, פירוש: תצריך ללמדן, לפי שחמדי צריך להן, ואי בעי למקשר קשר של תפילין
61 בכל יום איכא דשריחא פניו ומיזו בקונטרס פירש שם איכא: והני שכיון - קשר של תפילין וברכת החנוני וציצית, ואין צריכין ללמוד, שמועריהו בקי בתן. ובנו
62 שפירשתי נראה, דארורה כתב ודחושטה שכידו טפי מכלולה. ועוד מדרקד רבינו תם דחק קשירה לאו ממש היא, מהא דחשיב בריש פרק בתרא דעירובין (נז, א.) קשר
של

1 **ואי נמו, כל היכי דכי מיתלי ביה בפתנא אתיה**
2 **אפתריה - חרתתא, ואידך עתקתא. אפי' הוה יתיב**
3 **קמיה דרב יוסף, איפסיק ליה רצועה תפילין, אמר**
4 **ליה: מהו למיקטריה? אמר ליה: "אקשרתם" כתיב,**
5 **שתתא קשירה תפיה. אמר ליה רב אחא בריה דרב**
6 **יוסף לרב אשי: מהו למתפרויה ועייליה להפתיה**
7 **לנאו? אמר: פוק חוי מה עמא דבר. אמר רב**
8 **פפא: גרדומי רצועות פירות. ולא מיתליה, הוא**
9 **מדימקרוי רב רבי הויא: גרדומי ככלת גרדומי אויב**
10 **משיווי - התם הויא דתשמישי מצוה ניהו, אכל**
11 **הבא קשירי קדושה ניהו - לא. מפלג דיתא**
12 **להו שיעורא, וכפה שיעוריהו? אמר רמי בר הונא**
13 **אמר ריש לקיש: עד אבנעב צרדה. רב כהנא מחוי**
14 **כפוף. רב אשי מחוי פשוט. רבה קמר להו ופשטי**
15 **ושיוי להו: רב אחא בר יעקב קמר להו ומתלית**
16 **להו. קר בריה דרפנא עביר כרדין. אמר רב יהודה**
17 **של תפילין - הלכה למשה מסיני. אמר רב נחמן:**
18 **ונוייהו לבר. רב אשי הוה יתיב קמיה דמר וזמרא,**
19 **איתתקבא ליה רצועה תפילין, אמר ליה: לא סבר**
20 **לה מר ונוייהו לבר? אמר ליה: לאו ארעתאי. ורוא**
21 **כל עמי הארץ כי שם ה' וקרא עליו ורוא מנך?**
22 **תניא, רבי אילעיו הגדול אומר: אלו תפילין שגבאש.**
23 **"הקשרתי את כפי וראיתי את אחרי" - אמר רב הנא**
24 **בר בינא אמר רבי שמעון חסידא: מלמד שהראה**
25 **לו הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין, אמר**
26 **רב יהודה: קשר של תפילין צריך שהיה למעלה,**
27 **כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה; וצריך שהיה**
28 **כלפי פנים, כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור.**
29 **אמר רב שמואל בר ביבדי אמר רב, ואמרי**
30 **לה אמר רבי אחא אריבא אמר רב הונא,**
31 **ואמרי לה אמר רב מנשא אמר רב שמואל:**
32 **תפילין מאימתי מברך עליהן? משעת התחיל,**
33 **איני? והא אמר רב יהודה אמר שמואל: כל**
34 **המצות בוקין מברך עליהן עובר לעשייתהו! אבי ורבא**
35 **דאמרי תרוייהו: משעת הנהה ועד שעת קשירה.**
36 **אמר**

1 **אי נמי כל היכי דמיתלי ביה בפתנא - כשאוחז אדם ברצועה התלוייה בתו ואחז תפילין**
2 **אבתריה ואינו נתקן - חרתתא. ואידך עתקתא - עתקתא. לשון אחז: אבתריה -**
3 **שמתפשט העור היא חרתתא. קשירה תמה - שטרחה הקשירה נאה, ואם יש קשר אחר**
4 **ברצועה לכר מקשר שקשורין בראש - תו לא דיתא קשירה יפה. לשון אחז: קשירה תמה**
5 **ברצועה שלימה, ולא שקשורה. ועייליה לתפיה**
6 **לנאו - שלא אראה, דחא שטרחה. ורוא מנך - מה עמא**
7 **דכי - וכיון דאין נתקן כן לא תעשה. נדומו**
8 **רצועות - מה שתולה מן הרצועות לאחד**
9 **שנתקשרה בראש. אמ נפסק אמרין שרין**
10 **ונשתיהו גרדומין - כשירין. גרדומין היינו**
11 **שיריים. שיעור תכלת - מופשט בפרק 'התכלת'**
12 **(מנחות לח, א.) ושיעור אויב מופשט בפרק קמא**
13 **דסוכה (י"א, א.) נדומוים - שירין שירין. מפלג**
14 **דיתא להו שיעורא - לתלמית הרצועות לכר**
15 **הקשר. ממניי הוה שיריים למתנין. חויי פפא**
16 **ואידך הרצועה הוה נדפסת על הקשר (של**
17 **שיכול לפשוט מאבנעב עד אמה. פשוט - כמה**
18 **שיכול לפשוט מגדול ועד אבנעב, ולגבי**
19 **פשוטה) אבנעב וגדול לפי פשוטה, ולגבי**
20 **אמה אבנעב בכפופה, לפי שימאבנעב לגדול**
21 **מתפשט יותר הרבה מבין אבנעב לאמה. צרדה**
22 **לשון 'ציראת דרד', רצה של גמולה וחינו**
23 **אבנעב הסמוך לגדול. רב - שבמלמד תפילין**
24 **קשר ליה ברישיה, ושירי הרצועה פשטי ושדי**
25 **לה, ותלילין על כתיפי מאחוריה. ומתלית - להו -**
26 **לרצועת התלוייה היה גדול ומתלשן**
27 **'טניני' בלעז. כרדין - כמגנא של עולין ותולין**
28 **לפניו. קשר של תפילין - ששים הרצועות**
29 **עד ראשו ובענין שיהא דלית' כדי שיהא**
30 **'שרדי' נראה עליהן, דשרין נראה בקמט בית**
31 **דצנונה שכלל הקלף כעין שרין, ודלית נראה**
32 **בקשה. ויריד ראהו באותו של די כמין**
33 **רצועה קטנה וראשה כפוף ממש מפי ירד.**
34 **ונוייהו לבר - השם יתא נראה מבחוץ. לשון**
35 **אחר: נוייהו של רצועה, שדן הלוקות מצד**
36 **אחד ונובעות שחורות והוא נוייהו. וראה**
37 **לכר מדאמרין: איתתקבא ליה רצועה**
38 **תפילין, אמר ליה: ולא סבר לה מר נוייהו**
39 **לכר? והכי אמרין לעיל: מבפנים נאי גנאי**
40 **דבר אחר איבא? ומתנין מדתפילין, אלמא**
41 **דאי גנאי הוה מתפילין - שנתקן עד**
42 **הרצועה התחתון למעלה ונראה. איתתקבא**
43 **ליה - שלא היתה הולכת ניכרת מבחוץ. לאו**
44 **אדעתא - שוגג הייתי. שם ה' וקרא עליך**
45 **אלו תפילין של ראש - שכתוב בו רוב השם,**
46 **שרין ודלית. קשר של תפילין - מאחור**
47 **הערוך. והקדושי בתוך אחר מניח תפילין,**
48 **דאמר עלל דמשת תפילין של ראש רוא**
49 **הגויים כרתיב: וירוא מנך' - למעלה -**
50 **בגובה הראש, ולא למטה בעצא. כלפי פנים**
51 **ממול עוף ולא בצדי הראש. לשון אחר:**
52 **כלפי פנים - שיהא הקשר מבפנים והני של**
53 **דלית מבחוץ, כדאמרן: נוייהו לבר. בידי - שם. מאימתי מברך עליהן משעת**
54 **התחיל - משמע לאחר שדחקו. אבי ורבא דאמרי תרוייהו - מאי משעת התחיל**
55 **דאמר - משעת תנחה ועד שעת קשירה. דכין נדויון לא קשון עובר לעשייתהו**
56 **הוא.**

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף לו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רמ"א רש"י

1 בין תפילה לתפילה – בין של די שלב ראש, דסיפר קודם שניח אתון על הראש. לזניח
2 – דבשל די מתחיל לזניה. מנחת תפילין – דעביש גומר את המצוה. לא סח – אין מברך
3 אלא על של די בלבד. סח מברך שתיים – כדשלה רב חיאי. סח בין תפילה לתפילה –
4 ולא בריך על של ראש, אלא סמך על ברבך ראשונה. עבידיה חיי ביזו וחזיר עליה מערב
5 המלחמה – כדאמרינן בפרק 'בדמשוח מלחמה'
6 (סוטה מג, ב) והיא ורך הלכב מעבירתי שבדיו.

7 והוי – מנעמ שתיים. כל זמן שידו בין עיניך ודי
8 שתיים, כל זמן שאותן של ראש מנחם – אתון
9 של די נמי מנחן, אלמא דראש חליץ בירושא –
10 תפילין – שהניחן קודם עמוד השחר מברך
11 עליון משעת הנחתן – משעת זמן הנחתן, דאמר
12 בפרק קמא דברכות (ט.ו) בדיקאת שמע, אחרים
13 אומרים: משיאיה חבירו מרוק מרוק ארבע בירושא
14 ואמרין להם: לתפילין כאחרים: כלומר, לתלח
15 תפילין כאחרים. **שמא יאבדו** – אם ישאם ביזו.
16 מניחם – בראש, שפמשש בתו – דהוי כבודו.
17 מניחן, שתכלה רגל מן השוק – לאחר שחשכה.
18 מורים הבאים לרבי יעקב שאם חליץ מן אין חזיר
19 וניחון – דלילה לאו זמן תפילין הוא, כדאמרינן
20 לקמן. מצלו בחו באורחא – הפלת ערבת, כבר
21 יעקב. וש"ך לעמוד בן לא חליצין – אם מנחין,
22 ולא מניח את החליצין.

16 **של די, מנחין? אמר רבה:** רב הונא אסקרא לי, אמר קרא: "והיו למנחתך בין
17 עיניך", כל זמן שבין עיניך יהו שתיים. תגו רבנן: תפילין מאימתי מברך עליהן?
18 משעת הנחתן. עיניך? היה מששים לצאת לדרך ומתירא שמא יאבדו – מניחן,
19 וקשישני זמן ממשמש ביה ומברך עליהן. ועד מתי מניחין? עד שתשקע התנה,
20 רבי יעקב אומר: עד שתחלה רגל מן השוק, וקמיים אומרים: עד זמן שניה;
21 ומורים חכמים לרבי יעקב, שאם חליצין לצאת לביית הפסא או ליפנס לביית המרחץ
22 וישקעה תמה, שוב אינו חוזר ומניחין. אמר רב נחמן: הלכה כרבי יעקב. רב
23 הקדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא. איפא דאמרי: אין הלכה כרבי יעקב.
והא

1 של תפילין קשר של קיימא, ואם היה צריך לחזור ולקשר בכל יום סח לא הוי של קיימא.
2 ורמשת תורה ער קשידה' דבא, מפרש רבינו ער דרך קשידה היינו הדרוק שמדוק
3 ומצממנו בראשו, כמו 'שלא קשורה בולד' דנדה (ב, א) – לאו קשורה מהיא, וכמו
4 'קשורה בו כבלב'. וליפרוש רבינו אליהו חזר ליה לעומר: משעת ערה עדי תורה,
5 ויש פירש שכתוב ס' וסמכתא חבירי כדבר רבנא,
6 בתפילין של ראש, וכדברי רבינו אליהו בתפילין
7 של די, דכתיב בשל די 'וקשרתם לאות על דרך',
8 דמשמע דכל שעה שמיני צריך לקשידה. הרע,
9 דלמקן פלו, (א) דריש רבי נתן תורה בשמאל
10 מדכתיב 'וקשרתם וכתבתם' מה כתיבה בימין אף
11 קשידה בימין, וכיון דקשידה בימין תורה כתיבה בשמאל
12 היא, ואם היה קשר תחילה ואחר כך היה מניחם
13 בורע, עד כי דברי רימי מנה תורה בשמאל?
14 ועוד אמרינן בפרק 'אין מניחין' (עבודה הוה לט,
15 א) מעשה באשה אחת שהיתה נישאת לחבר
16 והיתה קריתו לו תפילין בורש, ומשעת הדימד
17 היתה עשה כן ואפילו לטפריס שכתוב בהם
18 'קומעת' מכל מקום רעה לומר שהיתה קרית
19 לו כעין קמיע, ולפי שאין נוח לכתוב ביה אחת
20 היתה מסייעת לו חזר, ושל לא קאמר שהיתה
21 מסיעה לתפילין של ראש, התפילין של ראש
22 דאי אין צריך לקשר בכל יום, דלא צוונה תורה
23 להכיר כל שעה, וקשר שלה הלכה למשת מטיע,
24 ודכי גמרי דליהו קשורין תמיד. והשתא קשידה
25 דשמעתין קשידה מטיע, ובשל די תמחול לברך.
26 חזרני דמברך התפילין של די נמי לא בעו קשידה
27 בכל יום, דכפר בתרא דמקרא (משנה א)
28 כחשיב קשרים דאין עירכין שיבוא בהו זמינ;
29 התפילין של ראש בומן שניה תורה, ושל חזרו בומן
30 שאניה עליו וירודת, פירוש 'תורה' – מנו
31 'אוצא' דטבעת דיוו ודחספת דמקואת,
32 דקשר מידוקה פסי, 'בומן שאניה עלה וירודת'
33 רדי היינו לפי שיש קשרים ראש הרצועה באמצע
34 זו בומן שאניה כוללה ודחסיב עלילות ולודי, ואם
35 מסבבים הרצועה שנסובבת בקשר העשוי

1 **אמר רב הקדא:** סח בין תפילה לתפילה – חזרו
2 ומברך. סח – אין, לא סח – לא? והא שלח רב חיאי
3 בריה דרב הונא מישמייה דרבי יוחנן: על תפילה של
4 ר' אומר: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח
5 תפילין", על תפילין של ראש אומר: "ברוך אשר
6 קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין!" אפי' ורבא
7 דאמרי תריוהי: לא סח – מברך אחת, סח – מברך
8 שתיים. תנא: סח בין תפילה לתפילה – בכירה היא
9 בידו, וחזרו עליה מערב המלחמה. תנא: כשהוא
10 מניח – מניח של די ואחר כך מניח של ראש,
11 וכשהוא חולץ – חולץ של ראש ואחר כך חולץ
12 של די. בשלמא כשהוא מניח, מניח של די ואחר
13 כך מניח של ראש – דכתיב: "וקשרתם לאות
14 על ירך" ודר: "והיו למנחתך בין עיניך", אפי'
15 כשהוא חולץ, חולץ של ראש ואחר כך חולץ

16 בראשה שחזרה נתחבר בקשר, ועלה וירודת. ומדקרא משאניה עולה לא היין ואין צריך להחזירו בשעת טבילה –
17 חזרו וסבר – כהאן מקדקים כשאדם עומא או בתומא הרבה סח בין עיני לעוף, שחזרו ומברך. ונכל מקום עבידיה היא ביזו. כדאמרינן רבא שחזרו עליהם מעריה המלחמה. ושנא
18 שאני תפילין מנחה מנחה אחת, דלא רבא שאם ירעה ישחוט ואם ירעה לא ישחוט. ומיהו מסתברא דכיון דיכול לפטור בכרחה אחת אין ביזו חזרו וקוק לברכה בהו, כדכומח בפרק
19 'לא ביה' (ימא ע, א) ו'כאלא אמרינן' (סוטה מג, ב). דתגו נפס חסל תורה וקרא ביארוי מוח' ור'ך בשעור', ו'בעישה' שבחומש הפקודים קורא על פה. ופרך בנימאי: וניחאי פסו תורה וניקדי
20 ביזו ומשני רבי שמעון בן לקיש: משום ברבא שאניה עריכה. אלמא, אין דיכול לפטור עצמו מברכה שניה קרי לה ברבא שאניה עריכה. ושנא סח בין עיני לעוף כסח באמצע סעודתו. וזה
21 דבר פשוט שאם שולא עוף לשחוט לא שחוט הפסק, מידי דהוה א'טול ברוך', ומידי דהוה נמי אכרכת סח דהוי. דאמרינן בפרק 'כספי הים' (חולץ פג, א) אמר רב יהודה: שחט חיה ויכנס,
22 ואחר כך ישחוט עוף, ומשמע הוה דאין צריך לחזור ולברך. וכן כשאדם מברך יקנה' אין הברכות האחרות הפסק בין ברכת היין לשתייה. ומיהו, אם היה וקוק לחזור ולברך כשסח בין עיני
23 לעוף כמו כן היה וקוק לכסות. דהא זיננא אפילו במקום שוקק לכסי אמרינן בפרק 'כספי הים' (שם) דנפטס בכרחה אחת. מפי רבי. **לא** סח מברך אחת סח מברך שתיים – פירש בקונטרס:
24 תפילין – מברך אחת של די בין של ראש – סח – מברך שתיים: 'לדנה תפילין' בשל די, ריעל מצות תפילין' בשל ראש. ורבינו תם פירש: לאו סח מברך אחת – לשל ראש מברך – על מצות
25 תפילין, שזו היא ברבתא. סח מברך אחת – של ראש – על מצות: 'ועל מצות'. וכן נכתב בשימושא רבא דחזפין, מפי רבי. **עבידיה** היא ביזו וחזרו עליה מערב המלחמה – מן חזרו פירש
26 הקונטרס משמע דאם סח ויברך – שרי, ולבא איסורא, אלא אדרבה מצוה ושכר ברבה. וזה לשונו: סח בין תפילה לתפילה ולא בריך על של ראש' על מצוה', אלא סמך על ברבך ראשונה,
27 עבידיה היא ביזו. מפי רבי. וקשרתם לאות על ירך חזרו היינו לטוספת בין עיניך – מנאן קשה לפירוש הקונטרס דפרק 'אמר להם הממונה' (ימא לג, ב) גבי אין מעבירין על המצוה. דאמר:
28 שעת מניה בערב דריגא אטוספת אסור, בשלשום תפילין של די תחלה – אסור להעביר ולהניח של די תחלה – אסור להעביר ולהניח של די תחלה: שחט חיה ויכנס,
29 תיפוק לי משום דכך מצוה, דמניח של די ואחר כך מניח של ראש ומפרש רבינו תם משום רבינו גונאל בשם רב האי גאון, דאיידי בשעה שחולץ תפילין ומניחן בתיק, שלא יעביר אתון על
30 די ותתנה בתוך תחילה ואחר כך של ראש למעלה, דאם כן בשבא לדנה תפילין היה פונג בשל ראש תחלה. והיא צריך להעביר על המצות משום השל די מניח תחילה ואחר כך של ראש.
31 לפיכך צריך לדנה בתוך התיק של ראש תחילה ואחר כך של די למעלה. ורבינו אליהו מפרש דלענין משמושו **אמר**, דאמרינן לקמן שאדם חייב למשמש בתפילין בכל שעה ושהה, כל חומר
32 מעץ השתא קאמר רבינו אבשל' אן ממשמש תחלה, משום דפגע בהו בירשא ואין מעבירין על המצוה. מפי רבי. **אמר** רבה בר רבא הוה אסברא לי – 'צדיב רבא הוה ארבי' רבא, 'לא ראה רב
33 הוה נמטלם, דהא אמרינן בפרק בתרא דקדושין (נב, ג) דביום שמת רב יהודה נולד רבא, והרב ואם שכבי קודם רב יהודה, כדכומח במעור קטן (מ, א) דבי נח נפשיה דרב יהודה קאמר להם:
34 גבי ראה רבא חיה לביב אבא, ורב הוה רגל בחבמה ובננין מכלל תלמידים דרב. כדמשמע בפרק בתרא דכמותה (ק, א) מפי רבי. **שטיינזלץ** זמן ממשמש בתן ומברך – סמאן
35 נראה שחזר ובידק קודם וזימ ומתקנן בעציה. כשיארו הוים – אין צריך לחליט סתליה די חזרו ולמכש ולחזקתן ולברך, דכיון שצממששו בו כילול לברך, אף על פי שיש חלקן בן
36 תפילין לצצייה, שהמשמש מצוה כולדקמן – אין נראה לחלק, דברפך 'התבולת' (מנחות מג, א) מדמי תפילין לצצייה לענין מישמושו ולברך. מפי רבי. **רבי** יעקב אומר עד שתכלה רגל מן
37 השוק וזכרתיים אמרים עד זמן שניה – רבי יעקב ובזכרתיים סבירא ליה לזילה זמן תפילין, אלא היישנין לשמאן שין יתן, ועביר רבי יעקב דהדקא טיפ מורבגן. מפי רבי.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57

רמב"מ מנחות פרק שלישי - הקומץ רבה דף לו עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" תוספות

1 **והא** רב תוסדא ורבה בר בר חנה מצלו בהו באורחא - פשיטא ליה דהא אמר
 2 רב תנמן אין הלכה ברבי יעקב - לאו משום שיהא הלכה בחכמים, דאם כן
 3 לימא: הלכה בחכמים, אלא למימר דהלכה כהנא קמא, והא דלא אמה הלכה כהנא
 4 קמא - לפי שהרבה שני סתם, ולא נזכר בה לשון רבים ולא לשון חידו, מפי רבי.
 5 **אי** קסבר ליה זמן תפילין - ואם התאמר ככל
 6 מקום תולין, כדאמרינן בפרק "במה אשה"
 7 (שבת טא, א) גמרא ולא תניא, דאפילו לנאמן
 8 דאמר שבת זמן תפילין - לא תניא, דלמא מפסקין
 9 ואני לאיתווינן ארבע אמות ברשות הרבים
 10 ומידו, לרבי עניי בר ששון, דאמר בפרק "במה
 11 אשה יצאה" (שם סד, ב) כבבול לא אסור אלא
 12 ברשות הרבים, אבל בחצר שרי - נזאח, דהבא
 13 בחצר, ורבינו תלם פוסק ברבי ענני. גמרא לרבי
 14 דאמר: כל שאסור בחכמים לצאת לרשות הרבים
 15 אסור לרשות חצויה, קשה ואין לומר ומידו ר -
 16 בבית דשרי, דהא אמרינן ברש יבודה' (שם סג)
 17 או השריים ודומים והטבעת הריי קל ככל הכלים
 18 הנישלים בחצר, ואמר עולא: מה טעם? הואיל
 19 ואיכא תורת כל עליהם, ואם הוה ראיין
 20 לתקטש - לא היה לומר טעם (דמשמע) דשרי
 21 לטלטל משום תורת כלי, אף על גב דלא חזי
 22 בשבת, דרבינו ליה הית לשריא ונפסא ושי
 23 לבמה? ומידו ליה דתפילין דשרי בחצר, דלא
 24 אסורי אלא ברשות הרבים, דלא דמי לשאר
 25 התבשין דזר בר חצר, דלמא משהילי ואני
 26 לאפוקי לרשות הרבים, אבל תפילין כיון דעשוין
 27 למשמש בתפילין מדידי רבי ליה, כדאמר בפרק
 28 קמא דשבת (יב, א) גמרא לא יצא חדישי במחשו.
 29 דאמר שמואל: יצא אדם בתפילין עם השבתה,
 30 מאי טעמא? כל שאמר רבה בר אבהו דייבי אדם
 31 למשמש בתפילין כל עשה השעה, הלכך מדידי
 32 דכדי ליה, ואם אהרם אב, כן, גב אמר רב שבת
 33 סו, ג' כל שאסור בחכמים לצאת לרשות הרבים
 34 אסור לכל חצויה, דאמר מנבב ופאה בברית, והוה
 35 ליה למימר גמי חזי מתפילין? ושי לומר: דלא
 36 מיידי רב אלא בתבשין, ועדי, משום ולנאמן
 37 דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא לא שייך למימר
 38 חזי מתפילין, ואם התאמר: דהבא אמרינן ספק
 39 חשיבה לא חולין ולא נגיה, ובפרק קמא דשבת
 40 (יב, א) קאמר: יצא אדם בתפילין ערב שבת על
 41 חשיבה, משמע: לא ספק חשיבה לאו ושי לומר:
 42 תהם ברשות הרבים והכא בחצר, מפי רבי.

1 הנה רבינו: מימים ולא כל מימים כו. **אלא** לפסח בלבד - והכי קאמר: פסח משנה
 2 לשנה, נפקא ליה - בלומר, לעולם קסבר ליה זמן תפילין הוא, ושבת מומעט ליה
 3 מדיכא דנפקא ליה לרבי עקיבא, שהו עצמן אות - בין הקדוש ברוך הוא לישראל, ודכתיב
 4 (שמות לא): "כי אתא דתא וגו, עובר בלאו - דרבינו: 'שמירת', לכל 'השמר' לא תעשה
 5 הוא, דהכי קאמר דלאו - רבי: 'שמר' לא לעורר סבה
 6 'השמר' דבבית מילתא דמודו רומנא לא
 7 תעשה - ודי לא נזכר ללקות, כגון (דברים כד):
 8 'השמר' בנגע זרעה', דמשמע שלא ארץ
 9 בדרתה, כגון (שמות לד): 'השמר לך מן חכרות
 10 ברית' וגו, אבל 'השמר' דעשה כגון דאי,
 11 דמשמע לעשות תפילין - עשה הוא, ואם
 12 לשמוין - שלא איבדו, מותר לחנוני אפילו
 13 לאזר שקיעת החמה, קסבר הלכה - דליהוה זמן
 14 תפילין הוא, ואין מורין כן - שנאט ששבת רשן
 15 בהו, מקאמר ליה 'לשמוין קבעינא', יי ריחא
 16 איין ויפני וגו' - מכתובין יידי ומיין - שמע
 17 מנדה די היינו שמאל.

רבי
 1 **טובים**, דכרי רבי ויסי הגלילי, רבי עקיבא אומר: לא ינאמר חוקה זו אלא לפסח בלבד!
 2 - נפקא ליה מדיכא דנפקא ליה לרבי עקיבא, דתניא, רבי עקיבא אומר: יכול יניח אדם
 3 תפילין בשבתות ובמימים טובים? תלמוד לומר: "והיה לאות על ירך ולמנופת בין עיניך" -
 4 מי ששיריבין אות, יצאו שבתות ומימים טובים שהו גופין אות, אמר רבי אלעזר: כל המניח
 5 תפילין אחר שקיעת החמה - עובר בעשה, ורבי יוחנן אמר: עובר בלאו, לימא, ברבי אבין
 6 אמר רבי אילעא קא מפילג, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום ששנאמר
 7 "השמר" "כן" ו"אל" - אינו אלא לא תעשה, דמר אית ליה דרבי אבין, ומר לית ליה
 8 דרבי אבין? - לא, דכילי עלמא אית להו דרבי אבין אמר רבי אילעא, והכי קתני
 9 קא מפילג, מר סבר: "השמר" - דלאו, לאו, "השמר" דעשה, והכי סבר:
 10 "השמר" דעשה נמי לאו, ואמר רבי אלעזר: "ואם לשמן - מותר, ואמר רבינא: היה
 11 תיבאן קמיה דרב אשי ותשך והניח תפילין, ואמי ליה: לשמן קא בעי להו מר?
 12 ואמר ל: אי, וחיותיה דעמיה דלאו לשמן הוא בעי, קסבר: הלכה ואין מורין כן, אמר
 13 רבה בר רב הונא: חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה, קל וחומר מצוין: ומה ציין שאין
 14 בו אלא אזהרה אחת - אזהרה תורה: "והיה על מצחו תמיד" שלא תסיח דעתו ממנו, תפילין
 15 שיש בהן אזהרות רבה, על אחת כמה וכמה! הנה רבנן: "ידך" - זו שמאל; אהר אומר:
 16 שמאל, או אינו אלא ימין? תלמוד לומר: "אף ידי סודה ארין ומינינו מפתח שמים", ואומר: "דה
 17 לתר תשלחנה ומינה תלמלות עמלים", ואומר: "למה תשיב ירך וימונך מקרב חיקך בלה",
 18 רבי

43 **שמירת** את החוקה הואת למעודה כו - בפרק "בא סימן" (נדה נא, ב) ובסוף "כיצד מברכין" (ברכות מז, ג) דאמרינן דבני מרבאי מברכי בהר דמסלקו תפיליהו: "השמור דחוקי, מפרש
 44 רבינו את דלאחר שמוסקל את טליוה ליבא נאמן דאמר, דלא שייכא ברכה ד"לשמור דחוקי" אלא מתפילין דחוקא, דכתיב בהו "חוקיך", ודחוקא כשמסלקו סמוך לשקיעת החמה, דרדשיש
 45 "עיים" ולא לילה, משום לטקן, כדאמרינן בסמוך: דאמר תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה, וירושלמי דברכות פרק "דה קורא" אמרינן נמי על מילוא דבני מרבאי דמברכי: "לשמור
 46 דחוקיך - כנאן דאמר: בחוקת תפילין הכותב מדבר, אבל לנאן דאמר בדחוקת הפסח הכותב מדבר - לא, אם כן בו שכן דלאחר יציעת לא מברך, ובפרק "בא סימן" (נדה נא, ג) גבי ש
 47 טען ברבי לביב ואין טען ברבי לאתרוי, דקתני רבי אבהו מצינו, ופרך: לנני מרבאי דמברכי לבתר דמסלקו תפילין לאיתוי מאי חזי מצינו ציעת, איתרוגא לא מברכי: "לשמור
 48 דחוקיך אפילו לאתר תפילין, דכחון פלגיה זמן תפילין, דקאמר: הלכה ואין מורין כן, ומדברגן הוא אסור ליה ידחושין שלא שייב כסא, ורבי יוחנן: "דחוקת את חוקיהם את הכותב והכותב
 49 מדבר, מפי רבי, יצאו" שבתות ומימים טובים שהו עצמן קרויין אות, לא משום דאמרינן שייב עשיית מלאכה, דאפילו חולו של מועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אבא, כפסח דאסור באבילת
 50 חמץ, ונסוכות דייבי כוסה, ובפרק בתרא דמועד קטן (טו, א) משמע דחולו של מועד חייב, דאמר הגם: כותב תפילין לעצמו לאתרוי כטובה, דכרי רבי מאיר, רבי יהודה אומר: מערים
 51 ומוכר כדי פרנסתו אתו של וכותב לעצמו כו, אוי ליה רבה בר רב הנה לרב תנאל, וכן אוי ליה רב הלכה כותב מוכר כדי פרנסתו, משמע דנעיה במועד, דאי משום לאחר המועד -
 52 מה לי לעצמו מה לי לאתרוי, לפה מותר לככות לעצמו, שאין חו צורך פרנסתו מיהו ולא ראה, אפשר דרבי מאיר רבי יהודה לטעמיהו, דאת ליהו שבת זמן תפילין, בפרק בתרא: עירובין
 53 (נר, ג) עד ראה מירשלוש פרק בתרא דמועד קטן: חד רב נש איכר תפיליו במותרא, אתא לגבי רב תנאל, שלח לגבי רבה בר רב הנה, אמר ליה: יידי תפיליו ואילו כתוב לך, אמר ליה
 54 רבי: לוי כתוב ליה, פירוש: בלא תעשה, מתניין פליגא על רב: כותב הוא ארם תפילין מוודה לעצמו, הא לארץ אסור רב פתר לה ככותב ליה, וסמכא רב (גרסין כן) היה כסירה ליה
 55 בלכתא דשבתות ומימים טובים אלא שייך תפילין, אפילו בה שרי לכתוב ולמכור תפילין בלא תעשה, ולרבה בר רב הנה על ידי תעשה, דבמילוא סבירא ליה שבת לאו שבת זמן תפילין,
 56 רב תוסדא ורבה בר בר חנה, ואף על גב דסבירא להו ליהו זמן תפילין, מידו הוה חולק ותלמוד שלנו, ורבה בר רב הנה סבר ברב, וחתם פליגי, מפי רבי: "ידך" זו שמאל; ואם התאמר: לעיל
 57 בסוף פרק קמא (ג, א) דאיתרוי ליה "יד" דמערע לאמנורי אייך? קמיעה, דריבאלא בפר' היינו גמי כישין - ארובה, הוה לך לאמנורי אייך? תפילין דהוי בימין דהוה ליה, דלפנין יידי? מיידי,
 58 והתם לפנין "כפר מיידי" ויש לפרש: ותיחא ליה לאמנורי התיס עבודה מעבודת, מידו קשה, דאתרוייהו גילוף ושנאט משום דלא דמי לאהווא, דהתם די דמינש, והכא בקירוב בורע, מפי רבי.
 59 רבי

מנחות. פרק שלישי - הקומץ רבה דף לז עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)"

תוספת

1 ומידו הדיא איבא לשעני ותרדי אצטריבא ליה, דהוא אמרינא דוקא מת מעצמו, דמכח
2 מילתא דנפל הוא. וכן פירש שם בקונטרס, דמת מעצמו לא אצטריבא ליה דאין פודין, דהא
3 כתיב (במדרב יז): ודחיו מן חרש תפרה, אבל נהרג אצטריבא ליה לאשמעתין ולא
4 אמרינן דאין לא קטליה ויהי, ולא פלי פהו ולפרקה. וקשה לפירושו, ודחיו מן חרש

5 גזית הכותב הוא, ולא באפיקה מותרת נפל,
6 אלא אפילו עסק ליה שכלו לו חרשי. אף
7 על גב דמרבא נפקא דכל ששהה שלשים יום
8 בדמים אינו נפל. מידו דהוא חרש שנתנו ימים
9 גזרנו, ודלפינן מינה דהיינו נפל, אלא על גב
10 גזירות הכותב, כי קים לן בגזירה שכלו לו חרשו,
11 כדמורה בפרק קמא דראש השנה (ו, ב) דאין מניין
12 לו אלא משעת דהרנאה. ועוד אמרינן בפרק י"ש
13 בכור (בבבא טז, א) גבי פודה את בנו בן ג' -
14 שלשים יום ותחלבוהו המעשה בתוך שלשים יום -
15 אין בנו פדיו. ועוד אמרינן בירושלמי בפרק קמא
16 דקדושין, גבינו "ברבא נהא נקיעת במשירי", וכן
17 יתורה (אמר) שאל רבי אלעזר: גבור שנטרף בתוך
18 שלשים יום, אמר לו: וזהה לו מימי שנת פטור
19 מחמש סלעים של בן, וכן אהרנר - מאי שייך
20 למימר במי משמו? ומפרש רבנו חם ודמסר היינו
21 דנגעשה טרפה אף על פי שהיה יותר משלשים
22 יום, וכיון שלו לא שני ראשיה היינו טריפה, דכל
23 יתנו כנסת דמי. ומפי רבי,
24 מזה לחלן במקום דהואי ליטמא בגבא אחד בר'
25 - ואם תאמר: אי מה לחלן במקום אשר אף כאן
26 במקום אשר כגון פדחתו מפי רבי.

27 **האי** מאן דחיישה לגלמייה לא עבד כלום
28 דבמאן דשרייה רומי - פירש בקונטרס
29 בלשון אחר: שנכפל מלתו תפרה שלא תשוב
30 לאיתנה, אפילו אלא לא עבד כלום. ולא היה לו
31 לפירש כך דלא כפרת "תחלת" (מא, ז) וכן
32 טלית כפולה חייבת בעציתה, ורבי שמעון פטר,
33 ושוק שאם כפלה תחלתה חייבת, אלמא שריית
34 במקום הכפולת תחלתה שם ציצית, ולא אמרינן
35 כמאן דשרייה דמי ויעילה ציצית שבקונטרסה.

הדרן עלך הקומץ את המנחה

1 **"אך" חלק!** - **שאיני הכא**, דהגלוגלות **תלא** **הקמא**.
2 **אמר מר:** **"ידך" - זו קיבורתך. מנין?** **דתנו רבנן:** **"על**
3 **ידך" - זו גובה שפידי; אמה אומר:** **זו גובה שפידי,**
4 **או אינו אלא על ירך ממש? אמרה תורה:** **הנה**
5 **תפילין ביד ותנח תפילין בראש, מה לחלן בגובה**
6 **שבראש - אף פאן בגובה שפידי. רבי אליעזר אומר:**
7 **אינו צריך, הרי הוא אומר:** **"היה לך לאות" - לך**
8 **לאות, ולא לאחרים לאות. רבי יצחק אומר:** **אינו**
9 **צריך, הרי הוא אומר:** **"שמתקם את דברי אלה רבי**
10 **לכבדם... וקשרתם" - ששהא שפייה בגבך הלב. רבי**
11 **הייא ורב אהא בריה דרב איואי מכוין ומנח ליה**
12 **להדי לבייה. רב אשי היה יתיב קמיה דאמימר, היה**
13 **צריך בדיה וקא מתחווין תפילין, אמר ליה, לא סבר**
14 **לה מר: לך לאות - ולא לאחרים לאות? אמר ליה:**
15 **במקום לך לאות איתמר. גובה שבראש מנין? דתנו**
16 **רבנן:** **"בין עיניך" - זו גובה שבראש; אמה אומר:** **זו**
17 **גובה שבראש, או אינו אלא בין עיניך ממש? נאמר**
18 **פאן "בין עיניך", ונאמר לחלן "לא תשימו קרחה**
19 **בין עיניכם למת", מה לחלן בגובה שבראש, מקום**
20 **שעושה קרחה - אף פאן בגובה של ראש, מקום**
21 **שעושה קרחה. רבי יהודה אומר:** **אינו צריך, אמה**
22 **תורה: הנה תפילין ביד הנה תפילין בראש, מה לחלן**
23 **במקום הראוי ליטמא בגבך אחר - אף פאן במקום**
24 **הראוי ליטמא בגבך אחר; לאפוקי "בין עיניך", דאיפא**
25 **בשר ושער, דאיפא שער לבן ואיפא נמי שער צהוב.**
26 **"ארבע ציציות מעשבות זו את זו, שארבעתן מצוה**

1 אך חלק - אך פדה תפרה" (במדרב יז). והאי נמי בכטרך דמי, שדרי לא
2 יחדה בגולגולת תלא והמנח - לפירוש בכור, דכתיב (במדרב ג) "ומש שקלים
3 לגולגולת, והאי אית ליה תרי. ואי משום "אך חלק" - השתא מידא לא מית.
4 נוחה - קיבורת, דהוא אצל הכתף. וירך ממש - כף. מה לחלן בגובה שבראש
5 כדלפינן לקמן מקראי. ולא לאחרים לאות
6 - שלא דראו חותמהו, ואי בכך, דכתיב לביולי
7 עלמא. קיבורת בגב הלכ הוא. הוה צריא
8 ברייה - מבה היחה לו אלא הקיבורת, ונקיע
9 ולקוע עבד כפי שלא תחוק המכה. והיו נראין
10 התפילין דרך הקריעה. במקום לך לאות
11 איתמר - מקום שרוב בני אדם אין נראה
12 לאחרים, דהיינו קבורת, ולעולם אם נקיע
13 שרי. בני עיניך ממש - בגובה עיניך, שעושה
14 קרחה - (ישש בו) שער, ואם מורוט עשה
15 קרחה. יד עבד צדו, שער לבן, וראש בגוב
16 אחד - שער צדו, דכתיב פדחתו נעטם בני
17 ראש חוקו בני שיער צדוהו לטמא, אלמא
18 מקום שער מטמא (בשער צדוהו). לאפוקי בין
19 עיניך - דאיכא שער דגזבת עיניו ואיכא
20 שער, ובעי תרת: שער לבן בבשר, ושער צדוהו
21 במקום שער. מאי בנייהו - מכל מקום בין
22 למר ובין למר בעיקר ארבע עשר, דכתיב
23 (במדרב כבא) "על ארבע נפתח כסותי" סוין
24 ודפתח, וציצית בחבלת דעמרא הוא, איכא
25 בנייהו. לתנא קמא דאמר מצוה אחת הן,
26 הלכך אי חסר סוין ציצית אחד ליכא מצוה,
27 והוה ליה איך כלאים. ולרבי ישמעאל לא הוה
28 כלאים, הדלשל שנשארו שלשה מצות הן.
29 בעלת השם - שחרך מקן האחד באלטון
30 והוה בה שני קריים, ותנא לקמן ב"התכלת"
31 (גמ, ב) טלית בעלת ממש חייבת בעציתה,
32 ולפי מריבויא דראש תכסה בה. לתנא קמא
33 דאמר מצוה אחת הן, סבר ארבעה דאק
34 למצוה אחת, וכי רבי תנא בעלת ממש
35 - לחסיל ארבע בנפתחה רבייה, ולא לחסיל
36 לבגד חמישי, ומצוה ציצית בארבע נפתח.
37 ולרבי ישמעאל דאמר ארבעתן (ארבע) מצוה,
38 כי רבי רחמנא בעלת ממש נמי, לחסיל
39 לכלולה רבייה, דהא כל חד מצוה באנפי
40 נפשה. דרב חונא איבא בנייהו ב" - וכולי
41 עלמא את ליה דרב תנא. מידו חסיל לשלש
42 ולא לארבע, לתנא קמא הויא מציצית שלא
43 בחבלתה ודחיי טמאה, והוה ליה ציצית משוי.
44 ולרבי ישמעאל (גזר הדיא) (והיא) מציצית
45 בחבלתה, דשלש מצות (מיטרא) איבא ואינו
46 פסול, ודרב חונא בעשייה בפסול (דהאיבא)
47 שלשת מצוה). ודביחא לגלימא - שחרך אחד
48 מן הקהרות חתיכה כגון פתמה, דנראי כשני
49 קריים. לא עבי כלום - לפרמה מן העציות.
50 שיהי טלית בעלת השם - חתיבת. האי מאן
51 צרייה לגלימיה - שהיתה טלית ארוכה
52 וכפלה, ותלה העציות בקרחת הפל, אף על
53 גב שצרה ודיבקה שלא תחזור לאיתנה -
54 לא עבד כלום. ודפירוש הלחוד לאיתנה
55 שכלן תסרוף אלא חריין - סחרין,
56 דאין מקבילן טמאה, דרואן כאלו יתור הקשר וליכא בית קיבול, והוי ככלי הנקוב במוציא רימון. חוין משל ערביים - דרדיבן בכך, האי מאן דחיישה לגלימיה
57 שכפל טליתו כדפרישה, תפרה שלא תשוב לאיתנה, ואפילו הכי לא עשה כלום, דבמאן דשרייה רימא, אם איתא ולא פיביעא ליה - אם ארוכה היא
58 ושנה ירביה לו וכן כה - לפסוק אותו כפל לאיתנה, ואור כך יתלה העציות. הלכך כרבי ישמעאל - וכן ודך שנינו דאמין לעל מאן בנייהו.
59 שבמא דגלימא - שבת שדושיין בחבלתה הרגל, כדרימאן לן (פסחים ו, א) שאולין חסות קודם הפסח חלשים וכו'. איפסיק קריא רחובי - ציצית דמר
60 בר רב אשי. מהתם - דאיפסיקא. שריתה - הייתי משליכה מעלי, דלית הלכתא ברבי ישמעאל לא כהנא קמא. וכיון דחסרו - אין בה מצוה, והוא במשוי.

מנחות. פרק שלישי – הקומץ רבה דף לח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רלה

רש"י

1 בלאו דלא תסור – כן טעולא איסור מדרבנן, ואבנים מקודרות מותר להנכיח בבית
2 דבטא משום כבוד הבריות, אבל לשאת משא דכתיב בהדיא לא דחי כבוד הבריות. איכא
3 דאמר מהם אמר ליה – רבינא: איפסיק קרנא דחוטא. כרמילת – מותר לטעול בתוכה
4 מן התורה. לישן אורז עינא: האי מאן דריחא לגלמיה – קרנות טליתו כפל קשר, ודומה
5 כבאלו קיעטן און דהנה. רבי עקיבא: רבי מאיר בנפיקעה

6 מותרת ציצית. לא עשה כלום – לפטרה
7 מציצת. מאי עקמא כמאן דשירי דמי – ובת
8 ארבע כפיס ססופה לחזור לתחלתה. אמר רבי
9 דישי אמר מאן דהייבית ללווי' – כפל בנפיקה
10 כאלו מן מקדשצית, ותפר הכפלים שלא ישבו,
11 אפילו הכי לא עשה ולא כלום דפקיעה מן
12 הציצית. דכל כמה דלא פסק ליה שבע מינה
13 מביעי ליה, ועתיין לן מן הטלית. ורללן אשון
14 קשיא דהניא בפרק 'התבלת' (מנחות מא. א)
15 שאם כפלה ותפרה שחיבת.

6 **התבלת** אינה מעכבת את הלבן – מצוה לתת שני חוטים תבלת ושני חוטים לבן בציצית.
7 ומשמע לכאורה דאין זה מעכב את זה – שאם תהיה שני חוטים מן אחדו יצא,
8 כי הך דקטנה: תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש כו', אבל בקונטרס פירש: אי עבר
9 ארבעתן תבלת או ארבעתן לבן יצא. וכן הוא נרתיק. ובגמרא ומנחות מ. א: מביחן כו' חללא
10 כלל תבלת חללתי כדשירי בירושלמי אלא אלא מן
11 המתמידין, ומפרש דאסוריה גידיה משום קלא
12 אינן, ופריך: לא יתא אלא לבן משמע דאי הוי
13 לבן אין כאן איסורא. אף על גב דבכל דקא קלא
14 איכא איכא שני חוטים לבן. ומיחו של לחדתה. ור"ק
15 על גב דבשני חוטים לבן איכא מצוה, כי רמי טפי
16 ליכא איסור כלאים, דאין זה מוסף על המצוה,
17 דגדיל' – שנים 'גדילים' – ארבעה, ודרשנין
18 מיניה שנים לבן ושנים תבלת – לא למרשטי טפי
19 קאמי. כדאשכחן גבי ערבי נהל דרשנין (סוכה
20 לר. ב): 'ערבי' – שתיים, ונהיגים לחשים הורבא
21 בלבלו. ולקמן נזכר, בן בין טלית שכתולה תבלת כו'
22 דאמרין: בטלית בת שמונה חוטים, פירש בקונטרס
23 שאין כאן איסור כל חוטים כיון שכל השמונה
24 בכרך אחד, ולא דמי לחטיל למטולת. והיינו
25 טעמא, דבדחיל למוטלת לה שייך כל חוטים,
26 משום דציצית אחד על קנא אחד אמר רבנא.
27 ומתחם נמי שני יתא רכיב איכא אלא לבן או תבלת
28 בעינן לטולא ארבעה חוטים, ומשמע דבטלית בת
29 ארבעה חוטים לא דחישנין שמא יסיר שתיים מן
30 וניה טליתא אחד, דארבעתן מצוה. מיזח, סופק
31 'אלו חן התנקה' (סנהדרין פח. ב) משמע דאם
32 חוטים חוטים בכרך אחד ספולו, גבי וכן גמרא,
33 דאמר רבי אלעזר: אנו חייב אלא על דבר
34 שעיקרו מדברי תורה ופרשנו מדברי סופרים, ויש
35 בו לחוסיף אנו חוסיף גורע. ואני אלא
36 תפילין. ופריך: והאיכא ציצית! ומשני: אי קשר
37 העליון לאו דאורייתא – האי לחודיה קאי והאי
38 לחודיה קאי, ואי קשר העליון דאורייתא – גרוע

6 **התבלת אינה מעכבת את הלבן, והלבן אינו מעכב את התבלת.** תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש, ושל ראש אינה מעכבת את של יד. גמרא לימא מתניתין דלא פרבי' התניא: 'וראיאם אהו' – מולמד שמעקבין זה את זה, דברי רבי, והכמים אומרים: אין מעקבין. מאי מעמא דרבי? דכתיב: 'הכנף' – מין כנף, וכתוב: 'פתול תבלת', ואמר רבנא: 'וראיאם אהו' – עד דאיכא תריניוהו כהו. ורפנן? 'וראיאם אהו', קל חד לחודיה משמע. לימא דלא פרבי? אמר רב יהודה אמר רב: אפילו תימא רבי, לא נצרכא אלא לקדם; התניא: מצוה לתקדים לבן לתבלת, ואם תקדים תבלת לבן – גנא, אלא שחיסר מצוה. מאי חיסר מצוה? אילימא

7 ועומר הוא. והאי דלא מוקי לה הוה בטליל למוטלת – משום דילמא לא מיפסלא בכך, אף על גב דעובר על כל חוסיף אם נתחבין לחוסיף שיר. ומאן דמליץ לקמן
8 (מא. ב) בין טלית בת ארבעה טליתות בת שמונה, הכי פירושה: בטלית בת ארבעה – הדיינו שנים חוטים, שחן ארבעה כשהן כפולין. שלא היה לה תבלת, ונתון אלו שצבועין קלא אילן במקום
9 לבן, וטלית בת שמונה היינו בת ארבעה שחן כפולין, שסבור כולם תבלת חוץ מן לפטור טלית אחרת. ומיחו קשה לפירושו זה. דבת ארבעה נמי יסבור שהוא תבלת ויחוסף עליון לכל
10 פשתן ועוד, והדייא ברייתא דמוקי בבת ארבעה: קתני: מביא תבלת דובר אחד ותולה בה, וקלא אילן לא יביא ואם הביא כשר – אלאט משמע דמיימי תבלת קלא אילן על התבלת, ועל
11 בכרך ארבעה ושמונה דוקא קאמר, כלא פפולתו ושמן לא מה מוספיה חוטים מארבעה עד שמונה לאו מוסף הוא ולא מיפסיל בכך, כדאשכחן אמרי' לקמן נזכר. ארבעה חוטים
12 רמי ארבעה רבא אחא מדפתי רבי שמונה. והשאט לא פליגי כולי האי, אלא למד עבדי הפחות וכו' עבדי הבודד, ובסנהדרין מיידי דמוסיף טפי מתנאיא. ורביך טעם מנלן, דבשלמא אז פליגי
13 בהא, דמאן דרמי ארבעה סבר כדרשנין: 'גדיל' – שנים, 'גדילים' – ארבעה, ומאן דרמי תמיני סבר 'גדילים' דקאמר רמנא אבל מין זמן קאי, גידילים מלבן וגדילים מתבלת, הדיינו
14 עמך ופשוט. ודעילתו קאי. אבל אי לא פליגי, מה סברא היא זו ואי בעי עבדי הכי ואי בעי עבדי הכי? ורביך לומר רכל זה ויש במשמעות 'גדילים', דאי עבדי תבלת ולבן בין שניהם ארבעה
15 חוטים – 'גדילים' קרינא ביה, ואי עבדי מכל חד וחד גדילים, כגון ארבעה חוטים לבן וארבעה חוטים תבלת – 'גדילים' נמי קרינא ביה, ולא מוסף הוא, אבל אי רמי טפי מוסף הוא וגרוע
16 ועומר הוא. ועוד צריך טעם, מנלן הכי ליה אלא או לבן או תבלת, ולא מיפטר בתרי חוטי לחודיהו עד דרמי ארבעה? ושמונה משום דרשנין: 'גדיל' – שנים 'גדילים' – ארבעה, בין
17 יש בו מין אחד בין יש בו שני מיניו, וקצת קשה את דאמרין בגמרא. אם הקדים תבלת לבן יצא אלא שחיסר מצוה. מאי חיסר מצוה? (אילימא חיסר מצוה) לבן וקיים מצוה תבלת, לרבי
18 עובדי מעכבי אחריו? ומשמע דאי לא מעכבי נתיא, אלאמא אף על גב דחיסר מצוה לבן – קיים מצוה תבלת כשהו חוטים ויש חומר: ולדברישו תבלת מצוה מנין לבן? וקרינא ביה גדילים
19 ארבעה, ואם תאמר: ומנלן דבעינן שני חוטים לבן ושני חוטים תבלת? וילמא אנדילים קפיד קרא, אפילו חד מדאי ושלושה מדאי! ושל לומר: כיון דהרי מני בעי רתנא, סברא הוא שיהא
20 שוקי, ועוד, 'תבלת תרבי', ופתי'ל' משמע תרי, בדרשנין פרק יא (ר. חזמא עב. א.) ו'קריצין פתי'ל' – פתי'ל' – ארבעה. ולבן מני פחות מתי, וקרינא טפי,
21 דאמרין בגמרא דלמחיל לבן ומסויס לבן, ודמעיל בקורש ולא מורידין, ומיחו, טעם זה ד'פתי'ל' לא יתבך, דבפרק יא (ר. חזמא עב. א.) משמע 'קריצין' דתקנין אחד לשנים, והבא על דא משמע
22 תרי, כדמוכח בספרי בפרשת 'ושלחו לך' ונפרשת 'כי תצא': 'ועשו להם ציצית' – שומע אני חוט אחד או שני בעינן? תלמוד לומר: 'גדילים', כמה גדילים עשין? אין (גדיל' פחות משלשה
23 חוטים כדברי בית הלל. משמע דמי'פתי'ל' לא היה שמענין אלא חד. ועוד, דאי 'פתי'ל' משמע תרי, ו'הכנין' מין כנף לכל הפחות, חד, אם כן בלא 'גדילים' נמי חפוק ליה ולתנא: ורביך לומר
24 שחולק על התלמוד שלנו. ומשמע דחד תבלת מרתי. ומה שנו כופלים הארבעה לשמונה, סמכין אחא דאמרין לקמן (מב. א.) רב אחא בר יעקב רמי ארבעה ועיף אחד מיקע ומעיל ליה
25 בגלמיה ואבקי וכו' עד: מן בריה דרבנא עבדי כו' דרין, ופירש בקונטרס ולא אבקי ביה, ועוד דרביך בקונטרס ולא אבקי ביה, אלא משמע 'קריצין' דתקנין אחד לשנים, והבא על דא משמע
26 גופה מנלן שצריך לכפולין? ואי היה מפרשנין עשה גריל ותתליהו מתוכו, היינו שצריך לפתולו כעין פתילה שהיא כפולה – נתיא, אבל בקונטרס לא פירש כן, ושם אמרש.

7 **כתוב** הנתן מין הבגד – ואפילו דאנא דבי רבי ישעיהאל קרי קמא רבנא דיתו. ב' (פליגי ארבא דרשיה הכי, לא פליגי אלא אהא טרברא שני מינס, אבל 'הכנין' מין כנף דרשיה שפיר.
8 ואם הקדים תבלת לבן יצא – ומתיח: מין ומקרא הוא דרשנין לבן ברישא – נמיא דמעכב, אדא לא בעינן שני הבגד לעכב אלא מומיסי' ארבעה של תבלת, ואם תאמר: הא
9 יפקיד הבגד לעכב, כמו גבי ה'יצה' (בבמות קה. א.) הקדים ריקקה לחליצה מה שעשה עשוי, ואף על גב דכתיב 'כבדי' יעובא לא קאי אלא אחסורן מיעשה.

אילימא

6 **התבלת אינה מעכבת את הלבן, והלבן אינו מעכב את התבלת.** תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש, ושל ראש אינה מעכבת את של יד. גמרא לימא מתניתין דלא פרבי' התניא: 'וראיאם אהו' – מולמד שמעקבין זה את זה, דברי רבי, והכמים אומרים: אין מעקבין. מאי מעמא דרבי? דכתיב: 'הכנף' – מין כנף, וכתוב: 'פתול תבלת', ואמר רבנא: 'וראיאם אהו' – עד דאיכא תריניוהו כהו. ורפנן? 'וראיאם אהו', קל חד לחודיה משמע. לימא דלא פרבי? אמר רב יהודה אמר רב: אפילו תימא רבי, לא נצרכא אלא לקדם; התניא: מצוה לתקדים לבן לתבלת, ואם תקדים תבלת לבן – גנא, אלא שחיסר מצוה. מאי חיסר מצוה? אילימא

7 ועומר הוא. והאי דלא מוקי לה הוה בטליל למוטלת – משום דילמא לא מיפסלא בכך, אף על גב דעובר על כל חוסיף אם נתחבין לחוסיף שיר. ומאן דמליץ לקמן
8 (מא. ב) בין טלית בת ארבעה טליתות בת שמונה, הכי פירושה: בטלית בת ארבעה – הדיינו שנים חוטים, שחן ארבעה כשהן כפולין. שלא היה לה תבלת, ונתון אלו שצבועין קלא אילן במקום
9 לבן, וטלית בת שמונה היינו בת ארבעה שחן כפולין, שסבור כולם תבלת חוץ מן לפטור טלית אחרת. ומיחו קשה לפירושו זה. דבת ארבעה נמי יסבור שהוא תבלת ויחוסף עליון לכל
10 פשתן ועוד, והדייא ברייתא דמוקי בבת ארבעה: קתני: מביא תבלת דובר אחד ותולה בה, וקלא אילן לא יביא ואם הביא כשר – אלאט משמע דמיימי תבלת קלא אילן על התבלת, ועל
11 בכרך ארבעה ושמונה דוקא קאמר, כלא פפולתו ושמן לא מה מוספיה חוטים מארבעה עד שמונה לאו מוסף הוא ולא מיפסיל בכך, כדאשכחן אמרי' לקמן נזכר. ארבעה חוטים
12 רמי ארבעה רבא אחא מדפתי רבי שמונה. והשאט לא פליגי כולי האי, אלא למד עבדי הפחות וכו' עבדי הבודד, ובסנהדרין מיידי דמוסיף טפי מתנאיא. ורביך טעם מנלן, דבשלמא אז פליגי
13 בהא, דמאן דרמי ארבעה סבר כדרשנין: 'גדיל' – שנים, 'גדילים' – ארבעה, ומאן דרמי תמיני סבר 'גדילים' דקאמר רמנא אבל מין זמן קאי, גידילים מלבן וגדילים מתבלת, הדיינו
14 עמך ופשוט. ודעילתו קאי. אבל אי לא פליגי, מה סברא היא זו ואי בעי עבדי הכי ואי בעי עבדי הכי? ורביך לומר רכל זה ויש במשמעות 'גדילים', דאי עבדי תבלת ולבן בין שניהם ארבעה
15 חוטים – 'גדילים' קרינא ביה, ואי עבדי מכל חד וחד גדילים, כגון ארבעה חוטים לבן וארבעה חוטים תבלת – 'גדילים' נמי קרינא ביה, ולא מוסף הוא, אבל אי רמי טפי מוסף הוא וגרוע
16 ועומר הוא. ועוד צריך טעם, מנלן הכי ליה אלא או לבן או תבלת, ולא מיפטר בתרי חוטי לחודיהו עד דרמי ארבעה? ושמונה משום דרשנין: 'גדיל' – שנים 'גדילים' – ארבעה, בין
17 יש בו מין אחד בין יש בו שני מיניו, וקצת קשה את דאמרין בגמרא. אם הקדים תבלת לבן יצא אלא שחיסר מצוה. מאי חיסר מצוה? (אילימא חיסר מצוה) לבן וקיים מצוה תבלת, לרבי
18 עובדי מעכבי אחריו? ומשמע דאי לא מעכבי נתיא, אלאמא אף על גב דחיסר מצוה לבן – קיים מצוה תבלת כשהו חוטים ויש חומר: ולדברישו תבלת מצוה מנין לבן? וקרינא ביה גדילים
19 ארבעה, ואם תאמר: ומנלן דבעינן שני חוטים לבן ושני חוטים תבלת? וילמא אנדילים קפיד קרא, אפילו חד מדאי ושלושה מדאי! ושל לומר: כיון דהרי מני בעי רתנא, סברא הוא שיהא
20 שוקי, ועוד, 'תבלת תרבי', ופתי'ל' משמע תרי, בדרשנין פרק יא (ר. חזמא עב. א.) ו'קריצין פתי'ל' – פתי'ל' – ארבעה. ולבן מני פחות מתי, וקרינא טפי,
21 דאמרין בגמרא דלמחיל לבן ומסויס לבן, ודמעיל בקורש ולא מורידין, ומיחו, טעם זה ד'פתי'ל' לא יתבך, דבפרק יא (ר. חזמא עב. א.) משמע 'קריצין' דתקנין אחד לשנים, והבא על דא משמע
22 תרי, כדמוכח בספרי בפרשת 'ושלחו לך' ונפרשת 'כי תצא': 'ועשו להם ציצית' – שומע אני חוט אחד או שני בעינן? תלמוד לומר: 'גדילים', כמה גדילים עשין? אין (גדיל' פחות משלשה
23 חוטים כדברי בית הלל. משמע דמי'פתי'ל' לא היה שמענין אלא חד. ועוד, דאי 'פתי'ל' משמע תרי, ו'הכנין' מין כנף לכל הפחות, חד, אם כן בלא 'גדילים' נמי חפוק ליה ולתנא: ורביך לומר
24 שחולק על התלמוד שלנו. ומשמע דחד תבלת מרתי. ומה שנו כופלים הארבעה לשמונה, סמכין אחא דאמרין לקמן (מב. א.) רב אחא בר יעקב רמי ארבעה ועיף אחד מיקע ומעיל ליה
25 בגלמיה ואבקי וכו' עד: מן בריה דרבנא עבדי כו' דרין, ופירש בקונטרס ולא אבקי ביה, ועוד דרביך בקונטרס ולא אבקי ביה, אלא משמע 'קריצין' דתקנין אחד לשנים, והבא על דא משמע
26 גופה מנלן שצריך לכפולין? ואי היה מפרשנין עשה גריל ותתליהו מתוכו, היינו שצריך לפתולו כעין פתילה שהיא כפולה – נתיא, אבל בקונטרס לא פירש כן, ושם אמרש.

7 **כתוב** הנתן מין הבגד – ואפילו דאנא דבי רבי ישעיהאל קרי קמא רבנא דיתו. ב' (פליגי ארבא דרשיה הכי, לא פליגי אלא אהא טרברא שני מינס, אבל 'הכנין' מין כנף דרשיה שפיר.
8 ואם הקדים תבלת לבן יצא – ומתיח: מין ומקרא הוא דרשנין לבן ברישא – נמיא דמעכב, אדא לא בעינן שני הבגד לעכב אלא מומיסי' ארבעה של תבלת, ואם תאמר: הא
9 יפקיד הבגד לעכב, כמו גבי ה'יצה' (בבמות קה. א.) הקדים ריקקה לחליצה מה שעשה עשוי, ואף על גב דכתיב 'כבדי' יעובא לא קאי אלא אחסורן מיעשה.

אילימא

מנחות. פרק רביעי - התכלת דף קט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" תוספות

קָשֶׁר העליון - בקונטרס פירש שני פירושים: אחד - אחר הגדיל, ונקרא עליון כמו (נהד יג, א) 'למעלה מן העשה'. הוא חזי מוכח אלא דמאז בענין קשר, ולשון אחר פירש: סמוך לכנה, אבל קשר שאור הגדיל, כיון שרוחק מן הטלית - משום ההוא לא הוי כלאים. והמה: להאי תמוכה, היכי מסיק בבימות (ה, ב) למאן זלא דריש

מסוכים אלא היכא דמוכח, ד'צמר ופשתים' למה ליל כלאים ומאז רבי ר' שמעון משמע, ודגריהם צמר ופשתים וכו'. והשתא קשר העליון לא משמע, ואם כן הוי כלאים, ואישרך שפיר לאיתוי צמר בצצית, לומר שיהא צריך לעשות בענין שיהא בהם כלאים ויש לומר: הדבא אל מפיק מקרא ד'צמר ופשתים', אלא מגדיל, ומוכח דכלאים דרישה גדיל דרישה נכונה היא, דבענין גדיל טוב, אי נמי, סוגיא דהתם אחיא כמאן דאמר גדיל דווקא. ושמא דהתם אחיא כמאן דאמר אז גדיל אז פתיל, ופולגתא דאבמאי חזי בסכור. וחיבי נמי תימה, דבספק 'המצא הפליק' (עירובין ב, ב) משמע דבענין שורין, ורבינו תם נמי פירש דאזי חייב על כלאים כדלכאם בצציתו ויש לומר: דבמלאה ליקף ליה מה מתכלת דגברי כהונה, וכיון דהכלת שור - הוא חזין לבן.

דאינדרום אינדרום - פירש בקונטרס: שנפסקו לגמרי, ושקשה דהא 'כל שהוא' קתני ונריך לומר לדברין קתני, ולא קאי אלא אישירי. ונראה לפרש: מאי לאו אישירי דאיפסקו מנייהו, דכלמתי: שיש מן החותמים שנפסקו מעיקרם, ואישירי מן השלמיני נמי. ונדרומי - דאינדרומי כולם. והשתא לא קאי 'כל שהוא' אלא אנדרומי. והא ד'איפסקו מנייהו' חזי השתא כמו 'נפסקו חזות מעיקר' דלעיל, וכי האי הונא קרי 'ישירי' פרק קמא דסוכה (ג, א) בני אבות תחילתו שלשה וסופו שנים, ונריך קוץ. שירי גרדומי כל שהוא - פרק י"ג שנה' (בבא בתרא א, א) חזי מזה ליתאי חיי, גבי הך דפריך: וכל היכא דתני 'כל שהוא' לית ליה שיעורא. לא יפחות משבע כנגד שבעה ליקיעם, לפי שפחות דומה ליה אי הונא ליקיע. ואנן דלית ליה תבלת לא קפדין בהא. חזי אמר דאמרין: שירי קשר על כל תוליא ותוליא - הינוי בדי שיהא ליה תבלת. ומה שאנו נוהגים משהה קשרים, פירש בקונטרס גבי צצית שקולה כנגד כל המצות: לפי שצצית עולה שש מאות, ושמונה חטיף והמשה קשרים עולה שש מאות ושלש עשרה. ומזה: כל 'צצית' האמורים בפרשה חסירי יוד. ויש לומר שיש פסוק 'והיה לכם לצצית', ושלש צצית תבובים בפרשה, ולמידו זו משלימותן, כן רבנו גרש' תם לעשות אותן חמשה קשרים. שנים בסכור לטלית ושלשה סמוך לפתיל משום מעלין קדש ולא מורידין, בדאמרין שמישים בלבן, ועל כל קשר שני קשרים כדי שיהא קשר של קיימא, מזה, לא

דלא דאיקבר - כלומר, ממאי דנריך להקשר בכל תוליא? דלמא הא דאמר דבי רבי חייא, הכי אקבר: אי על כל תוליא חוליא הוה גרדומין כשרין. אבל רוב צציות לא קא מכשרי גרדומין, דרוב צציות אין נקשרים על כל תוליא חוליא. קשר עליון - היינו גמי חזק קשר למטה. הלכה למשה מסיני. כלומר, קשר אחד בצצית מיהא דאורייתא.

ולחכי נקט עליון, משום דאי לא עבד אלא חד קשר - בסופו עבד ליה, שמעיקר את הגדיל כולה. דאורייתא - ואפילו יכול למרוך יפה ולתקוים בלא קשר וים אז זמיים פסולה. ואי מורבין למח - לא למישרי סורין בצצית - ודכתוב: 'אלה תלבש' שעטנך, ומכך ליה: 'גדילים תעשה לך' ודרים (בב?) שפיטא דמותה תהובא הביאי - תופר תהיבה החזק אינו חבור. משום ההיא תהיבה שותחב החזק בטלית אינו חבור. מעיקר - היינו ראש המחבר לטלית. כמה דברים אמורים - דבענין שיעור לצצית, בדאמרין לקמן גמא. כמב התא משולשלת בו - בתחלתו - בשעת עשייתה אבל בסופו - כגון אם נפסק לאחר זמן, מאי לאו שירי - דאיפסקו מנייהו קצת מחזיין, ונשאר קצת גרדומין. דאינדרים אינדרומי - ולגמרו נפסק צד העיקר. וקשיא למאן דאמר נפסק החוט מעיקרו פסולה שירי גרדומין - דנשאר קצת ונפסק, אחי קשרה לן - מרובה שיריים בגרדומין משמע. ודאי בגרדומים שיהא קצת שיהיו נקרא שיריים, כדי לעובב בגרדומים לעיל, והאי 'כל שהוא' דקתני - כדי עניבה חוט של כרך - אהו שבורך סביב ועושה ממנו הגדיל, עולה ממנו שמונה חטיף, ושמנה חטיף בענין כדמפרש לקמן (מב, א), תבלת - זהו שם גדיל הצצית. שברך רובה - שעתה שני שליש בל ושלש ענף - כשרה, ואף על גב דמזוהא שר שלש גדיל ושני שליש ענף, בדאמרין לקמן אלא חוליא אחת - הקפה שלש פעמים, וניי תבלת - עיקר מצות צצית, שלש גדיל ושני שליש ענף, לא יפחות משבעה חטיף. חוליות, איישים - שבין שבעה הקיעים, ועל שם שהתבלת דומה לים וים דומה לרקיע בדלקת (מג, ב) מרמי סירורא לסידור הרקיעים, כדי לכרות לטובה, כמאן בעצת כמו כן נוקק לצצית. כשיחא מתחיל לברוך מתחיל בלבן - שמונה שני חוטין ארוכין לעשות מן הגדיל, ומתחיל לברוך בלבן ונאמרו כורך על שבתה וחזו ומסיים בלבן, כגון - תחילה, ואחר כך פתיל תבלת. אינדרא דבעדין חמשה קשרים, היינו דאמרין (מנחות מג, ב) שקולה מצות צצית בכל התורה כולה, הלכך בעדין שני קשרים ומשללה ושלשה מלמטה. משום מעלין בקדש ואין מורידין - וכיון דאימאדא קשר למין כנה שמוע מניה חשוב הוא, הלכך אי מסיים תבלת היה ליה מוריד סוף חולית מתחלתה. וכוונתה תבלת - צצית כל הטלית. וישי ליה תבלת - צצית.

גדילא

דלמא דאיקבר. ואמר רבה, שמע מניה: קשר עליון דאורייתא, דאי סלקא דעתך דרבנן, מאי איצטרך למישרי סורין בצצית? פשיטא, התוקף תכיפה אחת אינו חבור! אלא שמע מניה: דאורייתא. אמר רבה בר רב אדא אמר רב אדא אמר רב: אם נפסק החוט מעיקרו - פסולה. וחיבי רב נחמן וקא אמר להא שמעתיא. איתביה רבא לרב נחמן: כמה דברים אמורים - בתחילתו, אבל סופו - שריו וגרדומיו כל שהוא; מאי שריו ומאי גרדומיו? מאי לאו שריו - דאיפסקו מנייהו ואישיתיה מנייהו, גרדומיו - דאינדרום אינדרומי! - לא, תדא קתני, שירי גרדומי כל שהוא. - ולימא גרדומיו, שריו למה ל? - הא קא משמע לך, דבעינן שירא לגרדומי כדי לעבבן, וחיבי רבה וקאמר משמיה רב: חוט של כרך עולה מן המנין. אמר ליה רב יוסף: שמואל אקרה ולא רב. איתמר נמי: אמר רבה בר בר חנה, קח לי רבי אישה דמן אישא: חוט של כרך עולה לך מן המנין. וחיבי רבא וקא אמר משמיה דשמואל: תבלת שברך רובה - כשרה. אמר ליה רב יוסף: רב אקרה ולא שמואל. איתמר נמי, אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת אמר רב - רביה בר אבא אמר רב: תבלת שברך רובה - כשרה. רב הויא גריה רב: קתני מתני הכי, אמר רב הונא אמר רב ששת אמר רב רביה בר אבא אמר רב: תבלת שברך רובה - כשרה, ואפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת - כשרה. ונוי תבלת - שלש גדיל ושני שליש ענף. וכמה שיעור חוליא? תניא, רבי אומר: כדי שברוך וישנה וישלש. תאנא: הפוחת לא יפחות משיבע, והמוסוף לא יוסף על שלש עשרה; הפוחת לא יפחות משיבע - כנגד שבעה וקיעים, והמוסוף לא יוסף על שלש עשרה - כנגד שבעה וקיעין וששה אורין שפנייהם. תנא: כשיחא מתחיל - מתחיל בלבן, מין חנה, וקשהוהו מתחיל - מסיים בלבן, מעלין בקודש ולא מורידין, רב ורבה בר בר חנה הוו יחבי, הוה קא חליף ואויל ההוא גברא דמכוסף ללימא דכולה תבלתא, ורמי ליה תבלתא,

גדילא

מצינו שום סמך בתלמודנו מפורש מתמשה קשרים. ויש לומר, דהא דאמרין: צריך לקשר על כל תוליא חוליא - היינו אחת של לבן ואחת של תבלת, שהן שתיים. והשתא, כשאין פורת משבע עושה חמשה קשרים: סמוך לטלית קשר אחד, ואחר כך שתי חוליות אחת של תבלת ואחת של לבן קשר אחד, עד שסמיים שן חוליות - כל קשר ארבעה קשרים, ואחר כך פחות משבע שביעת של לבן כדי שיהא מסיים בלבן, ואחר כך קשר אחד - הרי חמשה קשרים. ויש מפרשים: לא יפחות משבע חוליות בין כל קשר וקשר.

מנחות. פרק רביעי - התכלת דף על עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"

תוספות

א גידול או פתול - לנאי פרישתה לעיל ולה, או המפית'ל שמענין דבעי שני חוטין
בתלת, קשיא, הדבא דרשינן ליה ל"א גידול או פתול'ו וש' לומר: דהא נמי משנתע מניה,
כיון דבחד פרישה תתיב "גידול" ובאחד תתיב "פתיל". ומיהו קשה, דפתיל מ"ציעה" נפקא,
דורשינן ענין (נב), א"י ציעה אלא ענין עשה ויש לומר: דאיצטרך "ציעה" לאשמענין
דלאור עשייתן אך' לפרור, כדאיתא לקמ'.

ובספר דרשי: "עשו להם ציעה" - שומע א"י,
יעשה כולה גידול'ה משלמד לומר "ציעה", והא
כיצד? כדו שהתא גידול יוצאת מן הכנף, ובתנא ורש
מן גידול'ה ודא ברייתא קשיא לרבה בר בר אבהו
וקשה נמי לרב, דרדיש ליה הבא מדפתיל, והתם
דריש ליה מ"ציעה".

וההוא גידלים למנינא - תימה: מאי דחוקה
דרב למנינ' "גידלים" למנינא? נימא
דקרא בא לומר תרווייהו בעי, גידול ופתיל'ו וש'
לדחוק ולפרש, וטעם דרבה בר בר אבהו משום
דרדיש "גידלים" בעיט מיעור אדא מיעוט, משום
דתיב בשלשן רבים, ואף על גב דליבא גידול כולו
וכי תימא: א"י בן "פתיל" דכתב דרמנא למה
ליה איצטרך, דאי לא "פתיל" היה פסלין פתיל
וגידול בחד הודו, קושטעו של: "פתיל". ורב טבא
למנינא, ולא למעט גידלים. ותימה: רבה בר בר
אבהו מנינא קאי ליה?

ופותלתיהו - תימה - פירש קבנירס: שחוט
של כרך מן הגזינן. ובלשון אחר פירש: שיהא
הפתיל'ו הדיעו תענה, משולשל למטה ויראע מן
הגידול. ותימה: דהא נפקא לן מ"ציעה" ענין (נב).
א' ובמתנתיהו פירשתי ענין אחר - שבפלו כל
פתילה, היינו "עייף לוח מיעו" ולדקנן (שם).
לבן נמי פטר - פירש קבנירס: אף על גב דאלא
מנינא בתנא הוא, אלא יתכן לפי מה שפירשתי
לעיל, דבדולתו רב מנבולת איקר' מין לבן. אלא
הכי פירשתי: אף על גב דכלאים ניהו.

ופליגא דרב נתנן - הוה מצי למימר
מדברתה הוא, אלא משום
שהמוראים יש להם לבאר דבריהם יותר. אי
נמי, לא תסבר להו, נמי שובאר בסוקן. ורב
נתנן דאמר בתנא דבי רבי ישמעאל - תימה.
הא שפיר שני דרשנן ויש לומר: ליה מסתבר
ליה למימר הכי אלא מבח' דהכי נמי מסתברא,
וכי דחי ליה צריך למעורא. תנא. אי נמי, לא
מסתבר ליה לפלוגי אדרשתי דרמינא' ליה לא
משבח ליה תנא. ותיאה דמבולחו תנאי מוכח
דאית ליה "הבנן" מן כנף ולא מייחתי דתנא רב
רבי ישמעאל אלא לומר דברייהם צמר ופשתים,
דאי לאו יאזי טעמא לא נפיק ליה מדבריהם מן
הבנן. והבני תם ורשי' פסקו כרבא, משום דהוא
ביראה. א"י בן ירשמי - תימה: מאי
ליה דפלגין לגמט שאני בהבא דאיכא תיחרא
ד"הבנן" מן כנף. דהכי נמי דריש פרק "מה
מוליקין" (שבת כו, א) מ"א בגד' שרא בגדי,

לחנא דבי רבי ישמעאל ויש לומר: דאי בגדי
אדרשתי מתיב בשאר מינין, אם כן בגד דתיב ברישא הוי נמי שאר מינין, ואם כן מפקת בגד ממשעוטה. אי נמי יש לומר: דרבא לא דריש מתיחרא מדי, אלא משום
דסב' "בגדיהם" - כל בגדיהם משמע, ועלה תתיב "הבנן" מן כנף שמדבר מן הציעות, ולפירושו זה, על כרחך תנא דבי רבי ישמעאל ליה ליה דרבא. אמר אביי האי
תנא דבי רבי ישמעאל - פרק "במה מוליקין" (שבת כו, א) איתא לוא מילתא, דחי ליה רבא התם. בגד' אן לי אלא בגד - פירש קבנירס: גבניעם תתיב
וקשה חזא, דאם כן צריך לפרש: א"י בגדו", והכי תתיב גבי גבניעם. ותו, דפרק "במה מוליקין" (שבת כו, א) דרשנן ליה מילתא אחריתא. ותו, דהכי לפיקו מנגעם,
לרבא מדתירין ליה תהם לטעמא מאיךרן חזא, דבי רבי ישמעאל: חזי נמי גבניעם מרבה שאר בגדיהם. ותו, דהתם משמע בפרוש הכי, ותו כתיב ביראה מצינו א"י
משמעו גבניעם, נימא ליה דאם כן צריך לפרש: דבשריבם הוא דתיב (ויקרא יא). ותימה: דאם כן, אמאי איצטרך לאיתוי נגעה של עשבה הא
שק תתיב בהדיא? ויש לומר: דאיכא בגד מן הדק שבנוגה של עוים. וכו' מוכח פרק "ראשית הגז" (תולין ק"א), דמעט גיזה של שור מרתחן לוי ארבעה על לשה. ופרקי:
אלא מעתה נוגעה של עוים ליתויב' אלא לאו מבכל שק דחי. והשתא ניהא דא דברבה לאביי מרבה שלש על שלש בשאר בגדיהם, דיקן שק דחי ארבעה על ארבעה.

וגידלאו מידול - כל הציעה היתה גדיל, ולא שידר בה ענף ככלל. ויא לא תכלתא -
משום דאין בה ענף. גידל שנים - כלומר, אי יהוה תתיב "גידול תעשה לך" - משמע שני
חוטיך, דאין גידל פחות משנים. השתא דתיב "גידלים" משמע ארבעה. עשה גידל -
מארבעה חוטיך. ששים ארבעה חוטיך בחור הטלית, ולכשיבא ויעשה חוץ גידל ידו
שמונה, ופותלתיהו מתיב - ודא חוט שני כר
יהא מן גזינן. לישן אורי: ופותלתיהו מתיב -
תנא מתיל ענף למטה. חוטי צמר פוטרין בשל
פשתן - אותם שני חוטיך של לבן, אם של צמר
הן - פוטרין בסדן של פשתן עם התכלת, ואף
על גב דליבא השתא מין כנף, דהוי של צמר.
כיון דתכלת שנים חוטין הן, ותכלת עמרא ניהו
ופטר בשל פשתן, דהא תכלת תבא דרמנא
בהדיא - לבן דרצמנ נמי פטר בשל פשתן משום
לצמר צמר ופשתים - לבן של פשתים, ושל
צמר תכלת. פוטרין בכל מקום - בכל מני גזי
ואפילו בשיטאים. מדור ותימא שריאן פוטרין,
דהווי כלאים שלא במקום מצדו, קא משמע לן
דדיביין. הישראל = מעיל של משי. והבלין =
מעיל שעושיך מאתוך דהוא בית התולעתו
שמצויים פתוין שקורין פלוציין - פרוקין -
מעיל עשוי מגנרות של משי. צמר ופשתים
פוטרין כיון - קא טרסקא דעתין של חוטי צמר
ושני חוטין לבן של פשתים. דאן - עצמך, כלך
וסריקין - בנימין פוטרין, דאן עשה ציעה
בטלית שהיא מני יבא. אלא אי אפרת
מדאורייתא - מחייבין שריאן בציעה, הכי
פטר בהו ציעה דבלד? והא מדאורייתא ציעה
דצמר ופשתים הוא דפטרין, כדאמרין לעיל
"צמר ופשתים חזרו... גידלים תעשה לך" וי'
תנפן - דאמר לעיל שריאן מדרבנן הוא
דדיביין. והא מדאורייתא לא פטר בהו מיני.
ברמא דבי רבי ישמעאל - דאומרו: אן מחייבין
בציעה אלא בגד צמר או בגד פשתים. בגדים
בתורה כתיב - "על כנפי בגדיהם". ופרקין -
בכלאים (דברים כב) וגבי גנבים (ויקרא יג)
"בגדו צמר או בגדו פשתים". פירק מאדך תנא
בו' - דהא איך מרבה כל הבגדים. צמר
אויבית ונוגעה - צמר של עוים קרי נוגעה. לפי
שאין רך כשאר צמר. מנין - משמעאן גבניעם.
לתימר לומר אי בגד - "בגד צמר או בגד
פשתים" (ויקרא יג).

וגידלאו מידול, אמר רבי: יא גלימא ולא יא תכלתא,
רבה בר בר הנא אמר: יא גלימא ויא תכלתא.
במאי קא מיפליג? רבה בר בר חנה קבר: פתיב
"גדיל" וכתיב "פתיל", או גדיל או פתיל; ורב קבר:
לעולם פתיל בעינן, והתניא "גדילים" למנינא הוא
דאתא, "גדיל" - שנים, "גדילים" - ארבעה, עשה
גדיל ופותלתיהו מתיב. אמר שמואל משמיה דלוי:
חוטיו צמר פוטרין בשל פשתן, אפינא ליה: של
פשתן מוהו שפטריו בשל צמר? צמר בלשון פשתים:
הוא צמר, דכתיב: דכיון דתכלת פטרה - לבן נמי פטר,
אבל פשתים בצמר לא. או דלמא, כיון דתיב:
"לא תלבש שעמנו צמר ופשתים יחדו גדלים תעשה
לך" - לא שאנ צמר בפשתים ולא שאנ פשתים
בצמר? תא שמע, דאמר רבה אמר רב יהודה:
חוטיו צמר פוטרין בשל פשתן, ושל פשתן פוטרין
בשל צמר; חוטיו צמר ופשתים פוטרין בכל מקום,
ואפילו בשריאן. ופליגא דרב נחמן, דאמר רב נחמן:
לשריאן פוטרין מן הציעה. איתביה רבא לרב נחמן:
לשריאן, ותקדו, והסריקין - כולן חיבין בציעה! -
מדברנן; ואי אהי, אימא סיפא: וכולן, צמר ופשתים
פוטרין תנא; ואי אפרת בשלמא דאורייתא - היינו
דמישלתו בהו כלאים, אלא אי אפרת דרבנן, הכי
מישלתו בהו כלאים? - אימא: או צמר או פשתים.
הכי נמי מסתברא, דקתני סיפא: הן בנימין פוטרין,
שלא בנימין אין פוטרין; אי אפרת בשלמא דרבנן -
היינו דמיפטרין בנימין, אלא אי אפרת דאורייתא, צמר
ופשתים הוא דפטרין - אי משום הא לא אריא,
כדרבא. דרבא רמי, פתיב: "הבנן" - מין כנף, וכתיב:
"צמר ופשתים", הא כיצד? צמר ופשתים פוטרין בין
בנימין בין שלא בנימין; שאר מינין, בנימין - פוטרין,
שלא בנימין - אין פוטרין; ורב נחמן פתחא דבי רבי ישמעאל,
הואיל איתא בגדיהם כתיב, ופרת רבך התבונן באחד מהן צמר ופשתים - אף
כל צמר ופשתים. אמר אביי: והתניא דבי רבי ישמעאל מפקא מאדך תנא דבי רבי
ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל: "הבנן" - אין לי אלא בגד צמר, מנין לרבות צמר גבליים
וצמר ארנבים ונוגעה של עוים, ותקדו והסריקין והשריאן, מנין? תלמוד לומר: "או בגד".
הת

מנחות. פרק רביעי - התכלת דף מ עמוד א - מותר מהדרת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רמג

סדרין בציצית בית שמאי פותרין — פירש בקונטרס: דלא דרשין סמוכין, ולא אייתרי כלל כלאים בציצית. האי דנקט לשון פטור וחוב לא נקט לשון אוסרין ומתירין — משום דציצית חובה הוא לבגד, ואפילו אתו לובשה. ואיסור והרת נמי בהא תליא, וכיון דלביית שמאי פטור — דחי לוד כלאים שלא במקום מצוה, ועובר עליהם משום כלאים ולבית הלל מודחיב ליה בציצית —

דרשין (יבמות ד, א) סמוכין, ואין כאן משום כלאים, ומותר ללבוש. ונבטלת של צמר נמי לבית שמאי אסור לעשות בה לכן של פשתן וחובלת של צמר, אלא הלבו והתכלת של צמר, ולבית הלל מותר. והאי דנקט פלונימיהו בסדרין — משום דפסיקא ליה מילתיה. דאין בו ציצית כלל כלאים, שעיקר מצוה ציצית תכלת כתיבא ביה. וחבלת עמרא איהו. אלא מן המתימריה. תמנה את כל דוראין. שאמרה: תכלית הוא לבוש; ארביית הלל פליג רבי אליעזר. אמר רבי אמ — בן — הדלכלה כבית הלל, למה אסרה בירושלים? לפי שאין בקאיין — לדרוש סמוכין בדלאים בציצית מותר, ואתו למישרי כלאים בכל מקום. ואי שקשיא: כיון מדאורייתא חיוב. הדין מזה ורבי לעוקר דבר מן התורה ולמעטריה מציצית משום מידת? (היא) ואת אריתבא ביבמות 23ב דאמריה רביה" (ג, טו.) ומשנינן דכל דבר שאמרו לך בית דין: שוב אל תעשה מצוה עשה זו בשנה. והוא טעם לבריהם — אין זה עוקר דבר מן התורה, דממילא מיעקר ולא אידו עקר לה בידים. לשון ארבי איליעור ארביית שמאי פליג, דאמרי סדר פטור, אלמא את רמי ציצית הוא כלאים. והלא הנטיל בו — תימה הוא דאיכא אבל איסורא ליבא אמר רבי: אם בן דליכא איסורא. מפני מה אסרה בית שמאי? לפי שאין בני אדם בקיין וכלאים בציצית מותר, ואתי למישרי כלאים שלא במקום מצוה. ושקיימי ליה — בדלאים בציצית מותר. כל שכן דתמיהו עליון — דאמרי: אנשים הגונים אכילו לובשים כלאים; נזירה משום קלא איין — צבע הוא שדומה לתכלת, ואי שרית של תכלת בסדרין — אתי למישרי צמר צבוע בקלא איין, דחי כלאים שלא במקום מצוה. וקפריך: מאי איכפת לן אי רמי קלא איין? לא יזא האי קלא איין אלא לבן בעלמא, כלומר צבוע, ואתון קלא איין? לא תכלת — מטיל לבן ומשני: כיון דאפשר בנימו, כיון דלשם לבן (א) איפשר לתת חוטי פשתן, לא רמינן לבן דצמר בסדרין. בירשי ציצית — כלומר, דחי לבן גמור אל מצי להטיל לבן צמר ציצית, משום דחי כלאים בציצית. והאי אפשר להטיל בנימו. אבל תכלת דרשום אפשיה בנימו, דכל תכלת צמר הוא — ומינן, אי לא משום נזירה דקלא איין, ליקיים את עניינה — נהן לבן דפשתן בסדרין. מקיים עשה דציצית. ויודה לאו דכלאים. וליבריקא — לכל היורות שצובעין בהן ציצית, או אותן מוכרי היורות, ולא ליהו קלא איין; נזירה משום פטור. אי מצריבין לכל הקונים לבדוק היורות — אתי לשפך תסנין בכל היורות, ואמרינן לקמן (מנחות מב, ג) בשמעתין: אם שם תסנין בנזירה — פסלה לכל היורה. טעמייהו, וליבתיהו אייריין — יכתבו אגרות וישלחו לגולה היבות טעימה, כדמפרש לקמיה לישול מלא קליפת ביצה בנזירה, ויבעה תסנין בתוך הקליפה ואיריין ליקום וליטפחן — כלומר, דלא חשיבא לן דלאינשי נתן אגרות, ועברי עלייהו. לשון ארבי: וליבריקא — ניתקן רבנן שלא יקח אדם תכלת אלא אם כן בקיא, דהאי אפשר וליבריקא ברילקמן (שם). עממיני גיאל ושבלילתא דחי נזיקין: משום קיעיבה — פנעמי שמוכרו לתכלת של סנין שנצבע לנחת באות היורה, ואמרינן לקמן (שם) טעמה — פסולה. ואורא מילתא ליכא למיקם בבדיקה, והיה לה כלאים שלא במקום מצוה. וניבתיהו (הא) אייריבא — לשלוח באותן המקומות שצובעין בהן תכלת. דהו דרעין שדעתיה פסולה. ומאחר שיהו הצובעין דרעין ברב סנוור עליהן; והאי ליכא למישרי לדרשיה פסלה. לפי שצובעין תכלת דרביה בברכין ובכפרים שאין שומעין דרשה שלנו, וגם במקומות דחוקים.

תנו רבנן: סדרין בציצית - בית שמאי פותרין, ובית הלל מתייבין, והלכה כדבריה. בית הלל אמר רבי אליעזר: בן רבי זדוק: והלא כל הפפסיל תהלת בירושלים אינו אלא מן המתמיהין? אמר רבי: אם בן, למה אסרוה? לפי שאין בקיין. אמר רבי: רב חנא לרבא: ולרמו בי עשרה ונקפו לשואין ומפרסמא למיחא? — כל שכן דמתמיהו עליון. — וליבריקא בפרשתי? — נזירה משום קלא איין. — ולא יזא יתא ליקא לכו! — כיון דאפשר בנימו; לא; כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: כל מקום שאותה מצוה עשה לא תעשה, ואם אתה יכול לקיים את שניהם - מוכיב, ואם לאו - יבוא עשה וידקה את לא תעשה. וליבריקא? אלא נזירה משום טעימה. - וליבתיהו אייריין? — אידיסקין ליקום וליסמוך? אמר רבא: השתא חמיין

הקונטרס קים לן כבית הלל, כדמוכח בכל דוכתי. ולפירוש הקונטרס צריך לומר דאין הלכה אלא כתנאי בדסמוך, וכדמפרש משום נזירה, וציצית מנינו שרי לבולי עלמא. וצריך לדרוק: והא דשרא רבי זורא לסדינה — היינו ציצית תכלת. ומלכא בני (מנחות מא, א) דאמר לרב קטינא: סדינא בקייטא ציצית מה תחא עליה — מציצת מן המוכרז קא מקפיד. ותו קשה לפירוש הקונטרס, לפירושא דאמוראי הוא אי ציצית חובה אברא או חובת תלית. ועוד, דקיימא לן (שם דף מב) חובת נכרא ממתכריבין וליבתיהו, ומתיבת שמאי נשמע לבית הלל דרובת תלית דחי? לכו פירש רבינו תם: מדאורייתא בית שמאי נמי חובי מתחייב, ולא פטרי אלא משום הני טעמי דמפרש בשמעתין. ואפילו מנינו נמי פטרי ליה, דלמא אתי למיבשר דהתיר, ודכרי שפר לשיטת פטור. ועוד שי לומר לפירוש הקונטרס: רבית שמאי אבא ממין פטרי, והתקן רבינו תם. וליכא רבא דאמי (מנחות לח, א) והתכלת מעכבת הלבן. והשתא ניהא דא דנקט סדרין דחוקא. ומידה תימה: והשתא כיון דלא איפשר, נזידו עשה ללא תעשה

אמר רבי אליעזר רבי צדוק — בקונטרס פירש שני לשונות. ולשון שני שפירש, דקאי אבית שמאי דפטרי — "הלא" אין בו רק תמיה. ורבי נמי קאי אבית שמאי — אם כן למא אסרה בית שמאי? והוה פכורש רבינו תם עלפועלה. ודעמא רבית שמאי משום נזירה. והיא אבל לפירוש הקונטרס שלמעלה לא יתכן נזיקו אבית שמאי. איחיה כולו לפרשי: אם כן למא אסרו העולם? ודעמא דנפשיה קאמר, ולא קים ליה בבית שמאי. ועוד פירש רבי אליעזר אבית הלל מהדר, ומתייב ליה. והלא בני ירושלים יתמהו עליו ואמר רבי: אם כן למא אסרהו? דנפשיה אבית שמאי לא קיימא לן, ולמה מתמיהין? וליבתיהו כדבריה תיב הלל — יש ספריה גורסין: אי איבא ציצית של צמר ביום מוכיב ביה ופטור, וכי שקעה תמה אי מכלבש ליה חיוב. ומתקן רבינו תם. נמו דאפשר לקמן, לא יזא אלא לבן — אף על גב דאליבא דרבי קיימי, דסבידא ליה (מנחות לח, א) התכלת מעכבת את הלבן, מידו רבי לאו טעמא דנפשיה קאמר. אלא מהדר אבא ירושלים כדפרשיה. כיון דאפשר בנימו — לעיל (לט, א) דהסיקא דדחיני פשתן פטורין חדי. והיא חדי תכלת. דנמי תכלת פטר בשל פשתן — לבן נמי פטר, ואף על גב דאפשר בנימו. והאי דנפשיה אתי טפי דחויטי צמר פטורין בשל פשתן, דחיני משום דכלאו דחי איבא כלאים. אי נמי, מדאורייתא (דרמנא) שרייה. ורבנן הוא דגזור, וכיון דאפשר לקיים שניהם, אבל מדאורייתא שרי, בדלאים ממש דותר אצל ציצית. ולא משום דחיה. והא משום דחיה. והא דנפשיה דפטור — דחינו מדאורייתא. אי נמי, מסקנא לא קיימא הכי.

וליבריקא — פירש בקונטרס שני לשונות. לשון אחו: ליברוק כל יורות הצובעים, וליבריקא — פירש אתו עבד כוליה. לשון אחר ועיקר: וליבריקא — כדאיתא לקמן, דמתייב וליאלת ושבליתא ודוקינן ליה לציצית אי תכלת הוא או אלא איין. ומשני: משום טעימה — שמו של צמר שצובעין

עשה זו בשנה. והוא טעם לבריהם — אין זה עוקר דבר מן התורה, דממילא מיעקר ולא אידו עקר לה בידים. לשון ארבי איליעור ארביית שמאי פליג, דאמרי סדר פטור, אלמא את רמי ציצית הוא כלאים. והלא הנטיל בו — תימה הוא דאיכא אבל איסורא ליבא אמר רבי: אם בן דליכא איסורא. מפני מה אסרה בית שמאי? לפי שאין בני אדם בקיין וכלאים בציצית מותר, ואתי למישרי כלאים שלא במקום מצוה. ושקיימי ליה — בדלאים בציצית מותר. כל שכן דתמיהו עליון — דאמרי: אנשים הגונים אכילו לובשים כלאים; נזירה משום קלא איין — צבע הוא שדומה לתכלת, ואי שרית של תכלת בסדרין — אתי למישרי צמר צבוע בקלא איין, דחי כלאים שלא במקום מצוה. וקפריך: מאי איכפת לן אי רמי קלא איין? לא יזא האי קלא איין אלא לבן בעלמא, כלומר צבוע, ואתון קלא איין? לא תכלת — מטיל לבן ומשני: כיון דאפשר בנימו, כיון דלשם לבן (א) איפשר לתת חוטי פשתן, לא רמינן לבן דצמר בסדרין. בירשי ציצית — כלומר, דחי לבן גמור אל מצי להטיל לבן צמר ציצית, משום דחי כלאים בציצית. והאי אפשר להטיל בנימו. אבל תכלת דרשום אפשיה בנימו, דכל תכלת צמר הוא — ומינן, אי לא משום נזירה דקלא איין, ליקיים את עניינה — נהן לבן דפשתן בסדרין. מקיים עשה דציצית. ויודה לאו דכלאים. וליבריקא — לכל היורות שצובעין בהן ציצית, או אותן מוכרי היורות, ולא ליהו קלא איין; נזירה משום פטור. אי מצריבין לכל הקונים לבדוק היורות — אתי לשפך תסנין בכל היורות, ואמרינן לקמן (מנחות מב, ג) בשמעתין: אם שם תסנין בנזירה — פסלה לכל היורה. טעמייהו, וליבתיהו אייריין — יכתבו אגרות וישלחו לגולה היבות טעימה, כדמפרש לקמיה לישול מלא קליפת ביצה בנזירה, ויבעה תסנין בתוך הקליפה ואיריין ליקום וליטפחן — כלומר, דלא חשיבא לן דלאינשי נתן אגרות, ועברי עלייהו. לשון ארבי: וליבריקא — ניתקן רבנן שלא יקח אדם תכלת אלא אם כן בקיא, דהאי אפשר וליבריקא ברילקמן (שם). עממיני גיאל ושבלילתא דחי נזיקין: משום קיעיבה — פנעמי שמוכרו לתכלת של סנין שנצבע לנחת באות היורה, ואמרינן לקמן (שם) טעמה — פסולה. ואורא מילתא ליכא למיקם בבדיקה, והיה לה כלאים שלא במקום מצוה. וניבתיהו (הא) אייריבא — לשלוח באותן המקומות שצובעין בהן תכלת. דהו דרעין שדעתיה פסולה. ומאחר שיהו הצובעין דרעין ברב סנוור עליהן; והאי ליכא למישרי לדרשיה פסלה. לפי שצובעין תכלת דרביה בברכין ובכפרים שאין שומעין דרשה שלנו, וגם במקומות דחוקים.

משני: משום טעימה, דחי שלא לשמו. דחי נמי היה מצי למישרי משום שלא ושבליתא ודוקינן ליה לציצית אי תכלת הוא או אלא איין. ומשני: משום טעימה — שמו של צמר שצובעין

שמו של צמר שצובעין

שמא יפקו סדינו בתוך שלש - פירש בקונטרס: בתוך שלש לבגד, ובשיתפרנו בחוטי
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

הוא יפקו יצא חוץ לתוספת הלחין שם לציצית, והיה ליה 'תעשה ולא מן העשוי'.
 ואפילו לרבנן דאמרי (מנחות א, א) התכלת אינה מעקבת את הלבן - היינו כשיש
 ארבעה חוטיק, אבל הוא לזכיא אלא שנים - לא. מיהו היה ליה למינעט משום
 דבעינו טוהיה ואו תהלייה לשמה, אבל 'תעשה ולא
 מן העשוי' זכיא, לפי מה שאפשר לקמן (גמ, א)
 בו בני עשאהו מן הקרקע ומו הגרודין וכו'. והא
 דביא לקמן (גמ, א) טלית שנקרעה חוץ לשלש
 יתפרה, תוך שלש רב מאיר אמר: לא יתפר
 והבנים אמורים: יתפר - אפילו לרבנן גורזין
 שגא תפרו והוא בו איסור כלאים. ומיהו קשה
 מהדוא דרב הונא דאמר לקמן (מא, ב) רזחק
 מן הבגד ארבע עשר מנות ציצית. אבל בבבויטא
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

הוא יפקו יצא חוץ לתוספת הלחין שם לציצית, והיה ליה 'תעשה ולא מן העשוי'.
 ואפילו לרבנן דאמרי (מנחות א, א) התכלת אינה מעקבת את הלבן - היינו כשיש
 ארבעה חוטיק, אבל הוא לזכיא אלא שנים - לא. מיהו היה ליה למינעט משום
 דבעינו טוהיה ואו תהלייה לשמה, אבל 'תעשה ולא
 מן העשוי' זכיא, לפי מה שאפשר לקמן (גמ, א)
 בו בני עשאהו מן הקרקע ומו הגרודין וכו'. והא
 דביא לקמן (גמ, א) טלית שנקרעה חוץ לשלש
 יתפרה, תוך שלש רב מאיר אמר: לא יתפר
 והבנים אמורים: יתפר - אפילו לרבנן גורזין
 שגא תפרו והוא בו איסור כלאים. ומיהו קשה
 מהדוא דרב הונא דאמר לקמן (מא, ב) רזחק
 מן הבגד ארבע עשר מנות ציצית. אבל בבבויטא
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

הוא יפקו יצא חוץ לתוספת הלחין שם לציצית, והיה ליה 'תעשה ולא מן העשוי'.
 ואפילו לרבנן דאמרי (מנחות א, א) התכלת אינה מעקבת את הלבן - היינו כשיש
 ארבעה חוטיק, אבל הוא לזכיא אלא שנים - לא. מיהו היה ליה למינעט משום
 דבעינו טוהיה ואו תהלייה לשמה, אבל 'תעשה ולא
 מן העשוי' זכיא, לפי מה שאפשר לקמן (גמ, א)
 בו בני עשאהו מן הקרקע ומו הגרודין וכו'. והא
 דביא לקמן (גמ, א) טלית שנקרעה חוץ לשלש
 יתפרה, תוך שלש רב מאיר אמר: לא יתפר
 והבנים אמורים: יתפר - אפילו לרבנן גורזין
 שגא תפרו והוא בו איסור כלאים. ומיהו קשה
 מהדוא דרב הונא דאמר לקמן (מא, ב) רזחק
 מן הבגד ארבע עשר מנות ציצית. אבל בבבויטא
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

המין בפסח בו' - כשהיו מעבירים שנה היו שולקין אגרות תולדה. לשרא שני
 אודים. כדאמרין בפרק קמא דסוטהין (יא, א): 'מדועין אמנא לבן כור'. תא מילתא
 אמרי - אנא הכא, ואמרי במערבא משום רבי יודא כותי, דמשום הכי אסור ציצית
 בסדין. ניריה משום שמא יקרע בין - קודם לכן בתוך שלש אצבעות לפתח הבגד,
 והיינו מקום הציצית. והשמי - והשמי - בשפת פשתן,
 וינח חוטיקין תולדיהו שני, ואחר כך יתן
 בה שני חוטי תכלת, וירצף אותן שנים של לבן
 עמדם. והתורה אסרה תעשה ולא מן העשוי
 - ומנמאת ציצית פסולה. והו כלאים שלא
 במקום מצוה. תעשה ולא מן העשוי - הדסלו.
 היינו בעושה מתולדה שלש אצבעות ולא
 נעשה במצותו, ואחר כך הקטן - קרין ביה ולא
 מן העשוי. ומנמאת ציצית פסולה. ורבי
 יודא לסיני - תתיר ציציתו ססרייה שדיה
 של פשתן, ועלן, משום שמא יקרע. והיינו
 דאמר רבא: איתמר במשכב מכלים דרבי יודא
 כותי. הכי גרסינן: רבי יודא אמר ניריה משום
 כמות לילה - שגא תיסבך בו בלילה ופטור
 מציצית, שאמר 'וראייהם אותו וכתרם' - פרט
 לכמות לילה. ומנמאת בתנא מכלים שלא בשעת
 מצוה. ובפניה של עור - שנחתכו קרניה ותלה
 בתן עור. אילן כתר כנף - ועבד אפיבא.
 והיל - שלש ציצית בלילית שלש עמדם, ואור
 כך תלה בתן קרין בלילית ועשה בו ציצית -
 פסולה, דשלש ראשונת עשויין מתולדה שלא
 במצוה, וכי חדר מתקנה איבא 'תעשה ולא מן
 העשוי'. תריים - ורזין מנמאת. כיון שאני -
 בטלית שלש אצבעות, דמיקרי בגד, כדאמרין
 לזבי סומא. חוץ מציילין בה תבלת - שגני
 קרניה. ולכי גמיר ליה חוץ מציילין לעינים אדרימ,
 ולא אמרין 'תעשה ולא מן העשוי', אף על
 נב דלא ודה מדיחין בציצית עד שתואר כד
 שיתבסב כה קטן ראשו ורובו כדלמקם. שכל
 ציצית שלא נעשת מתולדה לשם ציצית,
 אף על פי כשנעשת שלא לצורך - איבא זמן
 העשוי', והוא הבא שלא לצורך. ורבי יודא
 חוץ ליה אלא שתי קרנות, דאלו קרנותיה אדרימ
 חוסיקין לילה הרבה. והוא ליה ציצית למעלה
 שפנצו בה שלש - כיון שהניעו לשלש אצבעות
 שגני, ולא משהו לה מדי. והשתא ליבא למימר
 מדיע ליתך שלש הארונים וזו ולו אותן שתי
 מנמאת ציצית בתוך שלש. והיל למיפלת -
 אודים - כשרה בני בתרא, ואף על גב דהדר
 עבדינו בשעת עשייה, ומכשרא בהו אמר רבא -
 'מן העשוי' קרין ביה. והבא לזכי מכשרא
 לקמאי היא היא עשייתן דברתיא (עשה). אבל
 עבר בלתי - חוץ מציילין לארבעה חוטיקין
 ולא מן העשוי. מעשה איבא - והדר קרנותיה
 כלאים - קא סלקא דעתין דהכי קאמר: ציצית
 חוסיקין

המין בפסח ויום הכפורים דברת - סמכינן אדיסקין,
הבא דעשה בעלמא לא כל שפן? אלא אמר רבא:
הא מיתתא אמרי, ואיחמר במערכתא משום דרבי
יודא מויתי: שפא יקרעו סדינו בתוך שלש ויתפרנו,
ותתורה אפרה: "תעשה" - ולא מן העשוי. שפא
רבי יודא לסינייה. רב יודא אמר: גזירה נמי משום
פסות לילה. ואמר רבא: הו מילתא אמרי, ואיחמר
במערכתא משמיה דרבי יודא מויתי: היא של בגד
ובכפיה של עור - חיבתה, היא של עור ובכפיה
בגד - פטורה, מאי טעמא? עולר בגד בעינו, רב
אחאי איל בתר כנף. אמר רבא אמר רב סחורה אמר
רב הונא: הטיל לבעלת שלש והשלימה לארבע -
פסולה, "תעשה" - ולא מן העשוי. מיתובי: חסידים
הראשונים, כיון שאגנו בה שלש היו מציילין לה
תכלת! - אימא: כיון שפנצו בה שלש היו מציילין
לה תכלת. וכו אמרין תעשה ולא מן העשוי?
(אני) והאמר רבי יודא: הטיל למוטלת - כשרה!
אמר רבא: השתא ככל תוסף קא, מעשה לא הוי.
מתקף לה רבא: פפא: מנפאי ויתרף לאוספי קא
מעיוני? דלמא לכפוליו לא מפיו, ובל תוסף ליה,
מעשה איפא! אמר רבי יודא אמר רב מיתבא אמר
שמואל: תכלת אין בה משום כלאים, ואפילו בטלית
פטורה. מאי טלית פטורה? אילמא לית בה שיעורא,
והתניא: טלית שהקטן מתקפה בו ראשו ורובו,
 התורה

הוא יפקו יצא חוץ לתוספת הלחין שם לציצית, והיה ליה 'תעשה ולא מן העשוי'.
 ואפילו לרבנן דאמרי (מנחות א, א) התכלת אינה מעקבת את הלבן - היינו כשיש
 ארבעה חוטיק, אבל הוא לזכיא אלא שנים - לא. מיהו היה ליה למינעט משום
 דבעינו טוהיה ואו תהלייה לשמה, אבל 'תעשה ולא
 מן העשוי' זכיא, לפי מה שאפשר לקמן (גמ, א)
 בו בני עשאהו מן הקרקע ומו הגרודין וכו'. והא
 דביא לקמן (גמ, א) טלית שנקרעה חוץ לשלש
 יתפרה, תוך שלש רב מאיר אמר: לא יתפר
 והבנים אמורים: יתפר - אפילו לרבנן גורזין
 שגא תפרו והוא בו איסור כלאים. ומיהו קשה
 מהדוא דרב הונא דאמר לקמן (מא, ב) רזחק
 מן הבגד ארבע עשר מנות ציצית. אבל בבבויטא
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

הוא יפקו יצא חוץ לתוספת הלחין שם לציצית, והיה ליה 'תעשה ולא מן העשוי'.
 ואפילו לרבנן דאמרי (מנחות א, א) התכלת אינה מעקבת את הלבן - היינו כשיש
 ארבעה חוטיק, אבל הוא לזכיא אלא שנים - לא. מיהו היה ליה למינעט משום
 דבעינו טוהיה ואו תהלייה לשמה, אבל 'תעשה ולא
 מן העשוי' זכיא, לפי מה שאפשר לקמן (גמ, א)
 בו בני עשאהו מן הקרקע ומו הגרודין וכו'. והא
 דביא לקמן (גמ, א) טלית שנקרעה חוץ לשלש
 יתפרה, תוך שלש רב מאיר אמר: לא יתפר
 והבנים אמורים: יתפר - אפילו לרבנן גורזין
 שגא תפרו והוא בו איסור כלאים. ומיהו קשה
 מהדוא דרב הונא דאמר לקמן (מא, ב) רזחק
 מן הבגד ארבע עשר מנות ציצית. אבל בבבויטא
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

הוא יפקו יצא חוץ לתוספת הלחין שם לציצית, והיה ליה 'תעשה ולא מן העשוי'.
 ואפילו לרבנן דאמרי (מנחות א, א) התכלת אינה מעקבת את הלבן - היינו כשיש
 ארבעה חוטיק, אבל הוא לזכיא אלא שנים - לא. מיהו היה ליה למינעט משום
 דבעינו טוהיה ואו תהלייה לשמה, אבל 'תעשה ולא
 מן העשוי' זכיא, לפי מה שאפשר לקמן (גמ, א)
 בו בני עשאהו מן הקרקע ומו הגרודין וכו'. והא
 דביא לקמן (גמ, א) טלית שנקרעה חוץ לשלש
 יתפרה, תוך שלש רב מאיר אמר: לא יתפר
 והבנים אמורים: יתפר - אפילו לרבנן גורזין
 שגא תפרו והוא בו איסור כלאים. ומיהו קשה
 מהדוא דרב הונא דאמר לקמן (מא, ב) רזחק
 מן הבגד ארבע עשר מנות ציצית. אבל בבבויטא
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

1 ובלבד שלא תהא מופסקת - שצריך עיין מאי פירושא ומאי אשמעינן. אין פוסר בה
 2 אלא מנה - פירש בקונטרס: אדמומה היא יטיל בה בני חושים אדומים.
 3 והימה מדי ציבעא קרימ' ומנחת לה, ב' ושמו מדרבנן, משום "זה אלי ואנוהו" (סוכה
 4 יא. ב.) הוי, ויהי ויהא דאריי' בשאר מינים בנות שריאן ובלן שדירקין, דאין פוסר אלא
 5 במינ' מדארייתאן. והא דפירש בשיראים - לא
 6 דוקא, דהא ארייתאן דרבי' ופרשתי' פטרין בהם
 7 (מנחות לט. ג.).

8 ואם הביא כשר - למאי פירש בקונטרס,
 9 דקלא איתא במינ' בן פסול מושב שדומה
 10 לתכלת ואין כאן בני מינים קשה: מאי פריך?
 11 דלמא דהא היתא כרבינ' דריש פירקין, דאמרי:
 12 אין היתא בעטבת את התכלת!
 13 כןאן בטלית בת שמענה חושין - פירשתי' ריש
 14 פירקין ולח. א.

15 רב אמר אין מתירין - ואפילו למאן דאמר חובת
 16 נבאר, סבר רב דאין לנטול מצות דארייתא.
 17 כדאשכחן במזוזה בסוף "השואל" (בבא מציעא
 18 קכ. א.) שנעשו אחת עשרה המזוזות, ואף על גב
 19 דחובת הדרי היא, ושמואל דאמר מתירין, אף על
 20 גב דקשבר חובת היתא היא, דהא שמואל מתיב
 21 לעיל כלי קופסא, כיון דאין לו אלא כדו טלית
 22 אחת - טוב שיתן באותה שדוא חפץ להתעסק
 23 בה, ולא דמי למזוזה. (בבא מילי זמור עביד כרבי -
 24 תדא דסוף ק"א פירוש, שכל מ"א. א.) שרי רבה שרי -
 25 דנפטא, ופולגתא דרב ושמואל במוקצה ממנו?
 26 מיאוס יטילו, ויהי שבת (קנא. א.) - דלמא ותחבת
 27 איירי, ודחתם איבא פלוגתא דרב רבנא טובא.
 28 תריך עיין, ב'ית שמאי אומרין ארבע - טעמא
 29 דבית שמאי נחית, כדדרשתי' לעיל ט"ז. א. "גדיל"
 30 - שנים, "גדילים" - ארבעת. אבל טעמא דבית
 31 הלל קשה, דרוחק לומר רלית לולא אלא גדילים
 32 שנים ופתיל תכלת - הדרי תלחאו (ושמע מינה)
 33 (ושמואל) דהא דרשנין "גדילים" ארבע - היינו
 34 בכפולת, אולבין קאי, והשתא כרבי בית שמאי
 35 דהוא הדרי תכלת, רפיתיל' לאו דוקא, וסברא דהא
 36 להשתומם, היינו ארבעה חושין בלא פתילה, וביה
 37 הלל סביר דרפיתיל' דוקא, הוא דבימא (עב. א.)
 38 דריש משפיל' - (הם (והוה ראשונים) ואשתי)
 39 דרכינן ברישא (חרי) מחרה, דמיירי בכפול, ורבינו
 40 חפשי' רפרש "מגדיל" נפקא פלוגתא דבית הלל, ר'עבות'
 41 מתורגם "עובד גדיל", ונראה לפירוש זה דבית
 42 הלל דריש "גדילים" חרי ששה, וכשכפולו שנים
 43 עשר, ויתכן ויחר הלל דריש "גדיל" כן ממשע
 44 בספרי: "עשו להם" - שומע אני יעשה אותן אחד
 45 בפני עצמו וצונו לומר "גדילים", מנבא הלל
 46 אחד נעשה - אין פחות משלושה, דבבית הלל
 47 בית שמאי אומרין, ארבעה של תכלת ארבעה של
 48 צמר. (אנן, ב.) ודיקת: בה משמע דבית הלל דריש
 49 "גדילים", ואבל גזיל עייני, והשתא היא דומיא
 50 דבית שמאי דאריי' תכלת ובלבן, ומדוה בספרי

51 איבא דאמרי: שנים של לבן ואחד של תכלת.

52 בית שמאי אומרין ארבע - פירש בקונטרס: הפתיל הוא ארבע, נמצא הגדיל שנים.

53 ורבינו חם פירש דאגדיל קאי, והענין שמנה - חרי' שנים עשר, וכן אנו נוהגין, וכן

54 משמע בספרי בדבריה בן הלל, וביה שמאי אומרין: מארבע חושין של תכלת וארבעה של לבן, על ארבע ארבע ארבע, משמע דאגדיל קאי. אלקוטריט נמי פירש כן בלשון אחר

55 פרק של אלו מתיקן במצות לומר "גדילים", ומנבא הלל

56 בית שמאי אומרין, ארבעה של תכלת ארבעה של צמר, ומנבא הלל

57 הגדילן (מכות יא, א.) ובמא' אין מפשילין תלמידין דברקין 'בני העיר' (מנולת בת. א.) ארבעה כגודל - במסכת זבחים בפרק 'קדושי קדושים' (סג, א.) (קרינו) דכשב של מנחה

58 היה שלש אמות ומזוזה וארבע ועליו ארבע אצבעות. וביה דרש' "מכורות" היינו ראשונות, והבא אל מפרש מדי צריך עיין, ואביקא

1 ובלבד שלא תהא מופסקת. שְׁמַעְתָּ מִיָּה: מִתִּירִין
 2 מִבְּנֵי לְבָנָדָּ? - דִּילְמָא דְאִי בְּלֵאִי. תְּנִי רַבְּנִין: מְלִית
 3 שְׁבוּלָה תְּכַלֵּת - פֶּל מִיָּנִי צִבְעוֹנִין פּוֹמְרִין בָּהּ, חוּץ
 4 מִקְּלָא אֵילִין, מִיִּתִיבִי: מְלִית אֵין פּוֹמְרֵי בָּהּ אֵלָא
 5 מִיָּה. מְלִית שְׁבוּלָה תְּכַלֵּת - מִבֵּיא תְּכַלֵּת וְדָבַר
 6 אַחַר וְתוֹלָה בָּהּ; וְקָלָא אֵילִין לֹא יִבְיֵא, וְאֵם הִבְיֵא
 7 - פֶּשְׁרֵי! אִמְר רַב תַּנְחִין פֶּר יִצְחָק, לֹא קִשְׁיָא: פֶּאן
 8 בְּמִלִּית בַּת אֲרֻעָה חוּטִין, פֶּאן בְּמִלִּית בַּת שְׁמוֹנָה
 9 חוּטִין. - שְׁמַעְתָּ מִיָּה: מִתִּירִין מִבְּנֵי לְבָנָדָּ? -
 10 דִּלְמָא דְאִי עֲבָד, אִיתְמַר, רַב אִמְר: אֵין מִתִּירִין
 11 לְבָנָדָּ לְבָנָד, וְשִׁמוּאֵל אִמְר: מִתִּירִין מִבְּנֵי לְבָנָד.
 12 רַב אִמְר: אֵין מְדַלְקִין מִנֵּר לָנֵר, וְשִׁמוּאֵל אִמְר:
 13 מְדַלְקִין מִנֵּר לָנֵר. רַב אִמְר: אֵין הֶלְכָה פְּרִבֵּי שְׁמַעוֹן
 14 מְגֻרָה, וְשִׁמוּאֵל אִמְר: הֶלְכָה פְּרִבֵּי שְׁמַעוֹן מְגֻרָה.
 15 אִמְר אֲבִי: פֶּל מִיָּלִי דְמֵר עֲבִיד פְּרִבֵּי, לְבַר מִיָּנִי
 16 תֵּלֵת דְעֻבְרִי בְּשִׁמוּאֵל: מִתִּירִין מִבְּנֵי לְבָנָד, וְגִדְרִילִין
 17 מִנֵּר לָנֵר, וְהֶלְכָה פְּרִבֵּי שְׁמַעוֹן בְּגֻרָה; דְתִנְיָא, רַבִּי
 18 שְׁמַעוֹן אִמְר: גִּזְרֵי אֲדָם מִפֹּה, פֶּסַף וְסַפְסָל, וּבִלְבָד
 19 שְׁלֵא וְתַנְחִין לְעִשׂוֹת חֲרִיץ, רַב יְהוּדָה מִסַּר לֵיהּ
 20 מִיָּנֵר. רַב אִמְר: פֶּמָה חוּטִין הוּא וְחֹתָ? בֵּית שְׁמַאי
 21 אִמְרִין: אֲרֻעָה, וּבֵית הֵלֵל אִמְרִין: שְׁלֵשׁ. וּבִמָּה
 22 תִּהְיֵא מְשׁוּלָּשֶׁת? בֵּית שְׁמַאי אִמְרִין: אֲרֻעָה, וּבֵית
 23 הֵלֵל אִמְרִין: שְׁלֵשׁ; וְשְׁלֵשׁ שְׁבִית הֵלֵל אִמְרִין
 24 - אַחַת מְאֻרְבַּע בְּמִפָּה שֶׁל פֶּל אֲדָם. אִמְר רַב
 25 פֶּפַּא: טַפָּח דְאֹרְיִיתָא - אֲרֻבַּע בְּגֻדְלֵי, שֵׁת בְּקַמְתָּא,
 26 חִמְשׁ בְּתִילִיתָא. אִמְר רַב הוּנָא: אֲרֻבַּע בְּתוֹךְ אֲרֻבַּע
 27 וּמְשׁוּלָּשֶׁת אֲרֻבַּע, וְרַב יְהוּדָה אִמְר: שְׁלֵשׁ בְּתוֹךְ
 28 שְׁלֵשׁ מְשׁוּלָּשֶׁת שְׁלֵשׁ. אִמְר רַב פֶּפַּא, הִלְכְתָּא:
 29 אֲרֻבַּע בְּתוֹךְ שְׁלֵשׁ מְשׁוּלָּשֶׁת אֲרֻבַּע. לְמִימְרָא,
 30 דִּיאֵת לְהוּ שְׁעוּרָא; רְעוּמָהוּ: "צִיצִית" - אֵין צִיצִית
 31 אֵלָא יִצְבֵּא, וְאֵין צִיצִית אֵלָא מִשְׁעוֹה. וְכַבֵּר עֵלוֹ וְקִנְי
 32 בֵּית שְׁמַאי, וְקִנְי בֵּית הֵלֵל עֲלִיּוֹת יוֹחֲנָן בֶּן בְּתוּרָא,
 33 וְאִמְרוּ: צִיצִית אֵין לָהּ שְׁעוּרֵי. פִּיצוּא בּוֹ, לְוֹלֵב לָהּ,
 34 בּוֹ שְׁעוּרֵי; מָאי לָאוֹ אֵין לָהּ שְׁעוּרֵי פֶּלְלָ? - לָא,
 35 אֵין

46 ארבע. ובכול מדה אחת. ארבע - חושין בתוך ארבע אצבעות, שלא ירוקין מן השפה

47 יותר מארבע אצבעות. אין שם ציצית אלא יצא - תלוי וירצא מן הבטן משני

48 אף

49 אף פחות

50 אף פחות

51 אף פחות

52 אף פחות

53 אף פחות

54 אף פחות

55 אף פחות

56 אף פחות

57 אף פחות

58 אף פחות

1 ובלבד שלא תהא מופסקת - שיהא כל חושיה שלימין, ויהא מנה מותרים מבגד לובדן
 2 דילמא אי בלא - הא דקתני: שמביא תכלת ממקום אחר ושמנה לה, ולא יחייבין לבקון
 3 דמבזה לה, לשלית ראשונה דתכלת דאין ראייה לציצית קאמר דמתייר ממנה הציצית.
 4 כל בני צבעים פוטרין בה - לשום לבן, דכיון דמין לבן ליכא לקומייהו - אין לך לחוד
 5 אחר לבן, אלא שיהו בה שני מינין. חוץ מכלא
 6 אילן - דלמא לתכלת וחיטין ומינן מובחין לה לאניש
 7 אדריגא וסבר רבא חושיה תכלת, וכי מצריך
 8 לשלית אריתיו - שקיל חרי חושים ומבא ונתון
 9 שם שם חרי - ויהוה אלא יתן לבן, ומבטאת אחת
 10 מוח נפטר בקלא אילן לשום תכלת, ושדי קלא
 11 אילן שם לבן בציצית, והוי כלאים בלא מצוה.
 12 מתיבי מלית אין פוטרין בה לשם לבן אלא
 13 מינה - אם אדומה היא - יטיל בה שני חושין
 14 אדומים ושני חושין תכלת, וכן שאר גוונים.
 15 כמיא תכלת - שני חושין לשם תכלת, ורבי
 16 בריא לשם לבן, ואף על גב דהאית תכלת ורבי
 17 מין כנה אפילו הכי שני מינים בעיין, דאזילין
 18 בתר רוב טליתות, ואם הביא כשר - אלמא
 19 קלא אילן נמי פוסר בה, במלית בה ארבעה
 20 חושין - שנים תכלת ושנייה אילן - כשרה.
 21 במלית בת שמנה חושין - ארבע תכלת והטיל
 22 בה ארבע קלא אילן לקיים מצות שני מינים -
 23 פסולין. דהואיל וברא קלא אילן איבא חושין כל
 24 צורכה, וחיטין דלמא מצריך לשלית אריתיו,
 25 ושקיל ותר תכלתא ממבא וחלי לה התם, וליבא
 26 הבא אלא קלא אילן, אי נמי שקיל ותר קלא
 27 אילן ותלי בה. לא לשון אחר ועיקר: חוץ מכלא
 28 אילן - דהא אשני מראות שבה קפרין, ואילו
 29 מראיתן שתי, מתיבי ב' אם הביא כשר - דהא
 30 בת שמנה חושין, ארבעה של תכלת ומין אחר,
 31 ויבטל לטעיל לה עד ארבעה אחרים - לא יטיל
 32 קלא אילן, שמא ימכור לאיש אחר והא סבר
 33 שהם תכלת, ויחייבם במאן איהו חושן תכלית אחרת
 34 במוקצה תכלת עם לבן, אלא הביא כשר - דהא
 35 נפטרה בארבע חושין של תכלת דרבי אחר. שמע
 36 מינה - דהפסול בה מושך תר חששא, ומתירין
 37 מבגד לבגד. דלמא אדר עבי - אם עבר החיץ
 38 או נפקא חורבה, (ריסב) ומשורא ציצית מקלא
 39 אילן לחודיה. פריה לני - אותן דחונכה - פסר -
 40 מליתו עם הציצית. לקציא - לכוכב, ולא חיש
 41 דלמא מתקא תכלת ורמי בה קלא אילן, עביד
 42 לחו סיפא - כשתזנה לכוכב מקפל הציצית
 43 במוקף קענת שקורים לששיל, כלו בדי ינתק,
 44 חיים ליה מיהו - עושה לשלית כל שפתו
 45 ומבטיא חושין בתוכה, ותופר השפה. איבא
 46 - חושין נתן בחור הטילה, וכופלין לשמנה.
 47 משולש - תלויה הענין ולבדו מן הגדיל. איבע
 48 - אצבעות. ושלש שבית הלל אשתיים - שתאה
 49 כל אצבע אחת מארבע בטעם של כל אדם,
 50 והיינו מדה גדול, ושתי כקטנה. בתילתא -

46 ארבע. ובכול מדה אחת. ארבע - חושין בתוך ארבע אצבעות, שלא ירוקין מן השפה

47 יותר מארבע אצבעות. אין שם ציצית אלא יצא - תלוי וירצא מן הבטן משני

48 אף

49 אף פחות

50 אף פחות

51 אף פחות

52 אף פחות

53 אף פחות

54 אף פחות

55 אף פחות

56 אף פחות

57 אף פחות

58 אף פחות

59 אף פחות

60 אף פחות

61 אף פחות

62 אף פחות

63 אף פחות

64 אף פחות

65 אף פחות

66 אף פחות

67 אף פחות

68 אף פחות

69 אף פחות

70 אף פחות

71 אף פחות

72 אף פחות

73 אף פחות

74 אף פחות

75 אף פחות

76 אף פחות

77 אף פחות

78 אף פחות

79 אף פחות

80 אף פחות

81 אף פחות

82 אף פחות

83 אף פחות

84 אף פחות

85 אף פחות

86 אף פחות

87 אף פחות

88 אף פחות

89 אף פחות

90 אף פחות

91 אף פחות

92 אף פחות

93 אף פחות

94 אף פחות

95 אף פחות

96 אף פחות

97 אף פחות

מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אָמר: אין קניין לעבד"ם באַרץ ישראל לפוטרו מן הפעשרות. רבי יודן ורבי שמעון אומרו: יש קניין לעבד"ם באַרץ ישראל לפוטרו מן הפעשרות. רבי אימי בשם ריש לקיש: טעמא דרבי מאיר (ויקרא כח) והתנחלתם אתם לבניכם אתריכם לרשת אהוה. הקיש עבדים לאהוה. מה עבדים – אתם קניין מהן ואין הם קניין מכם, אף אהוה – אתם קונים מהם, והם אינם קונים מכם.

אמר רבי אלעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: והא מסייעא לרבי מאיר (שם) והארץ לא תמכר לצמתת לחולטנות. אמר ליה: כל גרמא אַמרה, דהיא מסייעא לרבי שמעון, לא תימכר, הא אם נמכרה – חלוטא היא!

רבי הונא דציפורי אָמר: הנהיג רבי הנינה בציפורין כהדא דרבי שמעון. רבי זעורה קומי רבי אבהו בשם רבי אלעזר: אף על גב דרבי מאיר אָמר אין קניין לעבד"ם באַרץ ישראל להפקיעו מן הפעשרות – מודה שיש לו בה קניין נכסים. מהו קניין נכסים? אָמר רבי אבא: אַכילת פירות.

והתנינן: חלוקת מביא ביבורים מפני תיקון העולם, ויביא ביבורים דבר תורה!

קנה שדה ביוכל, רבי אילא אָמר: קנה קרקע. אבא בר מפל אָמר: לא קנה קרקע.

מתיב רבי אבא בר מפל לרבי אילא: על דעתיד דאת אָמר קנה קרקע, יהפור בה בורות שיהיו ומערות! אָמר ליה: התורה אַמרה (שם) ושָב לאהותו – בעינינו.

אייתי רבי יעקב בר אחא שמועתא קדמיהון,

[דף כ"ז ע"א]

ולא ידע דעוד אינון פליגי, רבי יוחנן אָמר: מביא וקורא. רבי שמעון בן לקיש אָמר: אינו מביא וקורא.

אמר רבי לעזר בי רבי יוסי קומי רבי יוסי: כל עמא מודיי שהווא מביא, מה פליגי? בקרייה, רבי יוחנן אָמר: מביא וקורא. רבי שמעון בן לקיש אָמר: מביא ואינו קורא.

הדרן עלף השילח גט לאשתו

פָּרָק הַמִּישִׁי

הַלְכָה א' מִתַּנִּי הַנִּזְקִין – שְׁמִין לְהֵם בְּעִידִית. וּבַעַל חוֹב – בְּבִינוּנִית. וּכְתוּבַת אִשָּׁה – בְּזִיבוּרִית. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף כְּתוּבַת אִשָּׁה – בְּבִינוּנִית.

גמרא קל והומר להקדש. אומר רבי אבא בר פפי קומי רבי יוסי: מה אנו קיימין? אם להכשר נזקין, הדין דתנינן: שור רעהו ולא שור הקדשו! אם לניזקי גופו, הדין היא דתני רבי תייה: נזקין להדיט ואין נזקין לגבוה! אלא בן קיימין: באומר "הרי עלי מאה מנה להקדש", שלא תאמר יעשה בעל חוב ויגבה בבינונית. לפום בן צריד מימר: הנזקין שמין להן בעידיית, קל והומר להקדש.

תני רבי תייה: נזק וחצי נזק – נגבין מן המשועבדן. ניחא נזק. חצי נזק, לא מגופו הוא משלם? אומר רבי יוסי: תיפתר בשור תם שהזיק, והלך הבעל ומכרו, כבר נשתעבד גופו לבעל הנזק. רבנן דקיסרין אמרין: תיפתר, שזקפן עליו מלוח. מעתה, לא תגבה אלא בבינונית! מאחר שעיקרו נזק – גובה בעידיית.

שדהו – פרט למשועבד. פרמו – פרט להקדש. מה אנו קיימין? אם בשחזיק ואחר כך הקדיש, הדין היא דתנינן: הקדיש תשעים מנה, והיה חובו מאה מנה! אם בשחזיק ואחר כך הזיק, הדין הוא דתנינן: שור רעהו – ולא שור הקדש! אומר רבי יודן: תיפתר, בשור של הקדש שרעה לתוך שדה הדיוט.

אמר ליה רבי מנא: אנו בעינן קרקע הקדש, ואת אמרת תוך שדה הדיוט!

אלא בן אנו קיימין: באומר "הרי עלי מאה מנה להקדש" והלך הוא והזיק. שלא תאמר אילו נזקין ומלוח בעדים – הנזקין קודמין. וכא, קודם הנזק להקדש, לפום בן צריד מימר, פרמו – פרט להקדש. שדהו –

[דף כ"ו ע"ב]

פרט למטלטלין. פרמו – פרט לראוי כבמחזוק. שדהו – פרט למטלטלין. בהן דלא בעי מטלטלין משענה ראשונה. והכא, בהדין דתני: אין לי אלא קרקע, מניין שאם רצה ליתן כסף? תלמוד לומר כסף ישיב לבעליו. מה בעית מימר? קרקע עיקר, אי ניכר כסף עיקר? ויחליטו לו משענה ראשונה, ואנו חייבי, רבנין מחלטין לו קרקעות.

פרמו – פָּרַט לְרֵאזִי כְּבַמוּחֶזֶק. רַבִּי לְעֶזֶר בְּשֵׁם רַבִּי נִיסָא: בְּשִׁחְפָּר אָבִיו בּוֹר, וְהֵיזֵק בְּחַיֵּי אָבִיו, וְנָפְלוּ לוֹ נְכָסִים אַחַר מִיתַת אָבִיו, הֵייתִי אוֹמֵר: יִשְׁתַּעֲבְדוּ נְכָסִים לְאוֹתוֹ נְזֶק, לְפָנִים בֶּן צָרִיד מִימֵר: פְּרָמוּ – פָּרַט לְרֵאזִי כְּבַמוּחֶזֶק.

מֵיטֵב שֶׁדָּהוּ וּמֵיטֵב פְּרָמוּ – שֶׁל מִזִּיק; דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מֵיטֵב שֶׁדָּהוּ וּמֵיטֵב פְּרָמוּ – שֶׁל נִיזֶק. קִשְׂיָא עַל דְּרַבִּי עֲקִיבָא, נִיזֶק וְאֵת אָמַר בְּנֵי?

אֵלָּא בֵּית דִּין רוֹאִין אִי זָהוּ שֶׁדָּהוּ יָפָה לְפָנֵי הַנִּיזֶק, וְשׂוּמָה לֵה כְּמוֹתָ, בְּהֵדָא דְתַנִּי: יְכוּל אִם אֶכְלָה מִן הָעֵידִית, שְׁמִין לוֹ מִן הָעֵידִית. מִן הַזַּיבוּרִית, שְׁמִין לוֹ מִן הַזַּיבוּרִית. הֵיךְ עֲבִידָא, עֵידִית שְׁבַזִּיבוּרִית טָבָא סָגִין, אִם אוֹמֵר אֵת בֶּן, נִמְצָאתָ מִשְׁבִּיחַ אֵת הַנִּיזֶק? רוֹאִין אֵת הַשְּׂדֵה כְּאִילוּ מְלִיאָה עֵידִית וְשְׁמִין לוֹ מִן הָעֵידִית. וְזַיבוּרִית שְׁמִין לוֹ מִן הַזַּיבוּרִית. נִמְצָא, מִשְׁלֵם מִן הָעֵידִית עַל הָעֵידִית וּמִן הַזַּיבוּרִית עַל הַזַּיבוּרִית.

מַזְיִין לְרַבִּי עֲקִיבָה הַנִּיזֶקִין שְׁמִין לָהֶן בְּעֵידִית? לִיתָה מִן הַתּוֹרָה, אִיתָה מִן הַתְּקֵנָה, מַפְנֵי מַה אָמְרוּ הַנִּיזֶקִין שְׁמִין לָהֶן בְּעֵידִית? מַפְנֵי הַנּוֹלָגִין. שְׁיֵהָא אָדָם אוֹמֵר: מַה בְּיַדִּי גָזַל, מַה בְּיַדִּי מִזִּיק, לְמַחֵר רוֹאִין בֵּית דִּין שֶׁדָּה יָפָה שְׁלִי, וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִלְּפָנֵי, וְכוּמְכִים אוֹתָהּ לְמַקְרָא מֵיטֵב שֶׁדָּהוּ וּמֵיטֵב פְּרָמוּ וְשֵׁלֵם. עַד בְּדוֹן קַרְקַעוּ. מַשְׁכּוֹנוֹ? לְמַד מִקַּרְקַעוּ. מַה קַּרְקַעוּ בְּעֵידִית, אַף מַשְׁכּוֹנוֹ בְּעֵידִית.

וּכְעַל הַחֹב בְּבִינּוֹנִית? מַפְנֵי הַרְמָאִין. שְׁלֵא יֵהָא אָדָם רוֹאֵה אֵת שֶׁדָּה חִבְרִו יָפָה, וּמְלוּחַ אוֹתוֹ מְעוֹת, וְעוֹקֵף וְנוֹטְלָה מִפְּנֵי.

מְעַתָּה, לֹא יִשׁוּמוּ לוֹ אֵלָּא בְּזַיבוּרִית! אָמַר רַבִּי יוֹדְהָף וּבִינֵי, אֵלָּא שְׁלֵא לְנַעוֹל דְלֵת בְּפָנֵי אָדָם,

[דף כ"ז ע"א]

שְׁלֵמָחַר הוּא לְלוֹת, וְאִינוּ מוֹצֵא.

דְּרַשׁ רַבִּי סִמְעָא: (דְּבָרִים כד) וְהָאִישׁ – זֶה שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. שְׂאֵם נְכָנֵם הַמְּלוּחַ, הוּא מוֹצֵיא אֵת הַיָּפָה. וְאִם נְכָנֵם הַלּוּחַ, הוּא מוֹצֵיא אֵת הַרְעֵ. הָא בִּיצַד? שְׁלִיחַ בֵּית דִּין נְכָנֵם וּמוֹצֵיא אֵת הַבִּינּוֹנִית.

רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל אוֹמֵר: דְּכַר תּוֹרָה הוּא שְׂיִכְנֵם הַלּוּחַ, דְּכַתִּיב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אִתָּהּ נוֹשָׂה בּוֹ יוֹצֵיא אֵלֶיךָ אֵת הָעֵבוֹט הַחֹצֵה.

עַד בְּדוֹן מַשְׁכּוֹנוֹ. קַרְקַעוּ? לְמַד מִמַּשְׁכּוֹנוֹ, מַה מַּשְׁכּוֹנוֹ בְּבִינּוֹנִית. אַף קַרְקַעוּ בְּבִינּוֹנִית.

פשיטא דא מילתא, מלוה שהיא נעשית בו כפרנות – אינה נשמטת. כפרנות – שהיא נעשית מלוה – משמטת. רבי ירמיה בעי: אף למידת הדין בן היא? מלוה שהיא נעשית כפרנות, גובה? כפרנות שהיא נעשית מלוה, גובה בכינונית.

אין שם אלא עידית – גובה בעידית. בינונית – גובה בכינונית. זיבורית – גובה בזיבורית.

עידית ובינונית, הניזקין – שמין להן בעידית. בעל חוב וכתובת אשה – בכינונית.

בינונית וזיבורית, הניזקין ובעלי חוב – שמין להן בכינונית. וכתובת אשה – בזיבורית.

היתה עידית שלו יפה משל כל אדם – עידית היא. בינונית שלו יפה משל כל אדם – בינונית היא. זבורית שלו יפה משל כל אדם – זיבורית היא.

היתה עידית שלו בינונית של כל אדם – רבי זירא ורבי אילא בעי. נישמעניה מן הדא: בינונית וזיבורית, הניזקין ובעלי חוב – שמין להן בכינונית. וכתובת אשה בזיבורית. וכמה דאת בעי, עידית ובינונית, ניזקין דחין לבעלי חוב בכינונית. ודכוותה בינונית וזיבורית, ידחו הניזקין לבעלי חוב בזיבורית. רבי יוסי בר בון בשם רב הסדא: תיפותר, שהיתה לו עידית ומכרה, וכבר נדחו לבעלי חוב לגבות בכינונית. וכתובת אשה בזיבורית.

אמר רבי ירמיה: לא שנו, אלא מנה מאתים, אבל כתובת אלק דינר – גובה בכינונית. ורבי יוסי אומר: אפילו כתובת אלק דינר – אינה גובה אלא מן הזיבורת.

ואתיין אילין פלוגותא באילין פלוגותא, כל זמן שהיא בבית אביה – גובה כתובתה לעולם. כל זמן שהיא בבית בעלה – גובה כתובתה עד

[דף כ"ז ע"ב]

עשרים וחמש שנה.

רבי סימון אמר רבי יהושע בן לוי: לא שנו אלא כתובת מנה מאתים, אבל היתה כתובתה אלק דינר – גובה כתובתה לעולם. אתא רבי אבהו בשם רבי יוחנן: ואפילו כתובת של אלק דינר – אינה גובה אלא עד עשרים וחמש שנה.

ואתנייא דרבי יוסי כרבי יוחנן, ודרבי ירמיה כרבי יהושע בן לוי. דתנינן תמן: הכותב נכסיו לבניו, וכתב לאשתו קרקע כל שהוא – איבדה כתובתה. רב אמר: במזובה על ידה. ושמואל אמר: במחלק לפניה.

רבי יוסי בר חנינה אמר: מקולי כתובה שנו כאן. ותני בר קפרא: מקולי כתובה שנו. אמר רבי בא: מעמא דרבי יוסי בן חנינה, לא סוף דכר בכתובת מנה מאתים, אלא אפילו כתובה של אלף דינר – מקולי כתובה שנו.

הלכה ב' מתני' אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפילו הן זיבורית. אין נפרעין מניכסי יתומין, אלא מן הזיבורית.

גמרא רבי יוחנן בשם רבי ינאי: אין נפרעין מניכסי יתומים קטנים, אלא בשטר שהריבית אוכלת בו. ויש אומרים: אף לכתובת אשה. אמר רבי ימי: מפני מזונות. אמר רבי מתניה: מאן חש למזונות? רבי שמעון. דרבי שמעון אמר: (במגדה) (במזונות) הדבר תלוי. מאי בדין? מפני חניה, כדי שיהו הפל קופצין עליה לישאנה. ויש אומרים: אף לגזילה ולניזקין.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף אבן תנינן תרתיקו לגזילה, מן הדא, אם היה דבר שיש לו אחריות – תיבין לשלם. לניזקין מן הדא: ואין נפרעין מן הנכסים של יתומין אלא מן הזיבורית! ביני מתניתא: אין נפרעין מניכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית. והתני: עמד הבן תחת האב, הניזקין שמיין להן בעידית, ובעלי החוב בכינונית. וכתובת אשה בזיבורית! אמר רבי יוסי בי רבי בון: כאן – ביתום גדול, כאן – ביתום קטן.

הלכה ג' מתני' אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם. המוציא מציאה – לא ישבע, מפני תיקון העולם.

גמרא אמר רבי חנינא: מפני שאין להן קצבה.

[דף כ"ח ע"א]

גזל שדה משמעון ומכרה ללוי. וקא שמעון ומרפה מלוי. לוי – גובה קרן ממשועבדין של ראובן. ושמעון – גובה אכילת פירות מבני חורין של לוי.

עמד לוי והשביח, לוי – גזכה את הקרן ממשועבדין של ראובן. וגזכה את השבחה מבני חורין של (שמעון) ראובן.

רבי חיייה בשם רבי יוחנן אמר: והוא – שקדם מקחו של זה לשבחו של זה. אכל אם קדם שבחו של זה למקחו של זה – לוי גזכה את השבחה אפילו ממשועבדין של שמעון.

רבי פא רבי חיייה בשם רבי יוחנן אמר: אף באכילת פירות פה היא עבדא.

אפיק ארבעה דינרין, והוא שבה אשתא, לוי גבי ארבעתי דינרייא ממשועבדין של ראובן, וגבי תרין אחרונייא מבני חורין של (שמעון) ראובן.

רבי אבין בשם רבנן דתמן: אין לה יורד ברשות וידו לתתונה אצל שמעון. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבנן דתמן: אין לה יורד ברשות וידו לעליונה אצל ראובן.

ראובן שגזל שדה משמעון, ומכרה ללוי, והלה לוי ונתנה מתנה ליהודה. וכא שמעון ומרפה מיהודה. יהודה לא אזיל גבי לוי – דהיא מתנה, לוי אזיל גבי ראובן – דהיא מכירה. ולא מתנה יהבתינה! וכל הוא מימר ליה, בעי הוינא מיתן ליה, וישלם לי טיבו.

ראובן גזל שדה משמעון, ונתנה מתנה ללוי, והלה לוי ומכרה ליהודה. וכא שמעון ומרפה מיהודה. יהודה אזיל גבי לוי – דהיא מכרה. לוי לא אזיל גבי ראובן – דהיא מתנה. דמר רבי יוסי בשם רבנן: אין שיעבוד למתנה.

ראובן גזל שדה משמעון, ומכרה ללוי, ולא הספיק לכתוב טרפו עד שמת – דמאן היא? רב הונא ותחיה ברביה דרב. חד אמר: אם כתב שטר טרפו – של ראובן. ואם לאו – של לוי היא. והרנה אמר: היא כתב, היא לא כתב – של לוי היא.

אמר רבי מנא: מסתברא, דלא דראובן, דכייל למימר ליה, מילה דלא דידי ובעית לה.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: לא מסתברא דלא דלוי, דכייל למימר ליה. האי דלא קומיד, אקום לזביניה מקביאת!

מהו לגבות פרנסה מן המשועבדין? אמר רבי זעירא: רבי יוחנן לא גבי. מאן גבי? רבי חנינה ורבי אילאי גבי.

רבי יסא איתפקד מדל דיתמין, והווי תפון בעיין פרנסה, אעיל עובדא קומי רבי אלעזר וקומי רבי שמעון בן יקים. אמר רבי שמעון בן יקים: לא מוטב שיתפרנסו מן של אביהן ולא מן הצדקה?

[דף כ"ח ע"ב]

אמר ליה רבי לעזר: רבי, אילו יבואו לפני רבותינו נוגעין בו ואנו עושין בו מעשה? אמר רבי יסא: אנא יהיב, ואי קמוז יתמין ועררין, אנא יהיב לון. אפילו בן, קמוז ולא עררין.

גזר דין נפק, ציפור בת אבשלום. רבי סימוז ורבי יעקב בר אידי בשם רבי שמעון בר בא: אנא ורבותינו גבינו לה מן המטלטלין במנהג מקומה.

רב הוה כתיב לרבי. עברון על דעתיה דרבי הוה רבה, והוה רבי הוה כתיב ביני שימיא: עמדו היתומין ומכרו – גובין מן הפרנסה ואין גובין מן המזונות. עמדו ושיעבדו? השיעבוד הוה איני יודע מהו? תנא לוי: אחד שיעבוד האב ואחד שיעבוד הבן – גובין מן הפרנסה ואין גובין מן המזונות. אמר רבי אבא: לית פאן בשיעבוד האב אלא בשיעבוד הבן. אם בשיעבוד האב, אם בחיי האב אינו גובה, לא כל שפן לאחר מיתת האב!

רבי קמא בר עוקבה בשם רבי יוסי בר חנינה: נישאו הבנות – אלמנה ניוזנת מהן. רבי בא בדידיה, ורבי יודה בדידיה, דארתיה דרבי יוסי בר חנינה בשם רבי יוסי בר חנינה: אפילו מתו – אלמנה ניוזנת מהן.

בני בנים מה הן? רבי מנא אמר: בני בנים – הרי הן כבנים. רבי יוסי אמר: אין בני בנים כבנים. רבי שמואל בריה דרבי יוסי בר חנינה מתנייה, הוון יתבין, סברין מימר: היא בני בנים שפאן, היא בני בנים של הלן. אמר לון רבי יוסי בר חנינה: בני בנים – קפצה עליהן ורושת תורה.

תפון תנינן: מנה לאבא בידה. אין לון בדי אלא המשום דיגרין – פטור, מפני שהוא כמשיב אבידה. אמר רבי לעזר: תקנה תיקנו בו בדרך שתקנו במציאה. דתנינן: המוצא מציאה – לא ישבע, מפני תיקון העולם.

אמר רבי בא: מתניתא – בשאמר לון: שני שוורין מצאת לי. אבל אם אמר לון: שני שוורים מצאתי לה, והחזרתה לה את שניהן, והוא אומר לון: לא החזרתה לי אלא אחד – לא בזה תיקנו.

רבי פדת בשם רבי יוחנן: בזה תקנו. אבל בראשונה – דבר תורה היא. כהדא דתני: יכול, אמר לו, שני שוורים מצאת לי, והוא אמר לא מצאתי אלא אחד, יכול יהא חייב? תלמוד לומר (ויקרא ה) או מצא אבידה וקחש בה – פרט לזה שלא ביהוש.

אבל אם אמר לו: עומד הייתי בראש גג, וראיתיך מושך שני שוורים קשורים. שני שוורים קשורים משכתי לי. והוא אמר לא משכתי אלא אחד, לא בזה תקנו. ודכוותה, עומד הייתי על אבא בשעת מיתתו ומענך מנה והודיתת לו. והוא אמר, לא הודיתת אלא חמשים – לא בזה תקנו.

[דף כ"ט ע"א]

הלכה ד' מתני' יתומים שפמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפיטרופוס – חייב לעשר פירותיהן. אפיטרופוס שמינה אבי יתומים – ישבע. ושמינהו בית דין – לא ישבע. אבא שאיל אמר: חילוף הדברים.

גמרא אתם – פרט לשותפין. אתם – פרט לאפיטרופוס. אתם – פרט לתורם שאינו שלו.

אתם – פרט לשותפין. והתנינן השותפין שתרכו! אלא כאן – בתרומה גדולה. כאן – בתרומת מעשר. כלום למדו תרומה גדולה לא מתרומת מעשר? אלא, כאן – להלכה. כאן – למעשה.

אתם – פרט לאפיטרופוס. והתניא: יתומים שפמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפיטרופוס – חייב לעשר פירותיהן; חברייה אמרו: כאן לאפיטרופין לעולם. כאן לאפיטרופין לשעה. רבי יוסי בעי: אם באפיטרופין לעולם, ודא דתני מוכר הוא עבדים אבל לא קרקעות? אלא כאן – ביתום גדול. כאן – ביתום קטן.

אמר רבי יוחנן: בתחילה אין מעמידין אפיטרופוס ליתומין לחוב להן, אלא לזכות להן. ואם חבו – חבו.

רבי יוסי בר חנינה אמר: בין בתחילה בין בסוף אין מעמידין להן בין לזכות בין לחובה.

מתניתא פליגא על רבי יוסי בר חנינה. מעמידין להן אפיטרופוס! שנייה היא בשור, שלא ילך ויזיק.

הזיק, משל מי הן משלמין? רבי יוחנן אמר: משל יתומין. רבי יוסי בר חנינה אמר: משל אפיטרופוס. ואפילו דלא יסבור רבי יוחנן כן, לית מילתיה אמרה כן? לא, דהוא אמר לבסוף, אם חבו – חבו.

אפיטרופוס שמינהו אבי יתומין - ישבע. שאין דרבו לכהן. שמינהו בית דין - לא ישבע. שדרבו לכהן.

אבא שאול אומר: חילוף הדברים. אפיטרופוס שמינהו אבי יתומין - לא ישבע, מפני דיכיל מימר ליה טבות הוינא עבידנא לך. שמינהו בית דין ישבע, מפני שהוא בנושא שר. אתייא דרבי יוחנן ברבנן.

[דף כ"ט ע"ב]

והרבי יוסי בר הנניה באבא שאול. דרבי יוחנן ברבנן? ואפילו דיסבור באבא שאול, בעי הוא בר נש מיתן מהימן ומיקרייה מהימן.

והרבי יוסי בר הנניה באבא שאול? אפילו דיסבור ברבנן, אדם מבריח עצמו מן השבועה, ואין אדם מבריח עצמו מן התשלומין.

הלכה ה' מתני' המטמא והמדמע והמנפד, אם שונג - פטור. ואם מזיד - חייב. הכהנים שפיגלו במקדש, מזדין - חייבין.

גמרא רבי יודן לא נחת לבית וועדא, קם עם רבי מנא. אומר ליה: מה חדתין יימרו? אומר ליה: בן אומר רבי יוסי, המטמא - אינו בעושה מעשה. מן הדא: תרומה וניטמאת! אומר ליה: תיפתר, שניטמאת מאליה, ולית שמע מינה בלום. דהיא מתניתא דן את הדין, ויבה את החייב, וחייב את הזכאי. טימא את הפהור, טיהר את הטמא, דמר רב ירמיה בשם רב: במגיעו לידו. ושמואל אומר: במגיעו לידו. רבי יהודה ברבי אומר: בדין

[דף ל' ע"א]

היה אפילו שונג שיהא חייב, ולמה אמרו פטור? כדי שיהא מודיע. ורבי יוחנן אומר: בדין היה שאפילו במזיד יהא פטור, ולמה אמרו חייב? משום קנס. תייליה דרבי יוחנן מן הדא: המטמא והמדמע והמנפד, בשונג - פטור, במזיד - חייב. ואמר רבי יוחנן: ומשום קנס.

מתניתא מסייעא לרבי יוחנן. הנותן עול על גבי פרתו של חברו - פטור מדיני אדם ותיב בדיני שמים.

עד כדון, בפבור שהוא חולין, תיה יודע בה שהיא תרומה, וכפבור שפותר לטמותה? נישמענה מן הדא: הכהנים שפיגלו במקדש, מזידין – תיבין, נהא שונגים – פטורים. מה אנו קיימין? אם בפבור כהן שהוא חולין, ויש פיגול בחולין? אלא בן אנו קיימין: בידע בהן שהן קודש, וכבור לומר שפותר לפגל בקודש! והכא בידע שהיא תרומה, וכבור לומר ופותר לטמותה.

רב הונא בשם רב: והוא שעירב. נסך ועירבבה, בתחילה – והוא תייב מיתה, ולכסוף – בתשלומין.

התיב רבי אבא:

[דה ל' ע"ב]

הגע עצמך, שהרג את הנפש ושיבר את הצלוחית, בתחילה – והוא תייב מיתה, ולכסוף – בתשלומין?

מתייב רבי יוסי: הגע עצמך, שהדליק גדישו של חבירו בשבת, בתחילה – הוא תייב מיתה, ולכסוף – בתשלומין?

המטמא והמדמע והמנסף, בשונג – פטור, במזיד – תייב. ואמר רבי יוחנן: משום קנס.

הלכה ו' מתני' העיד רבי יוחנן בן גודגדא על התרשת שהשיאה אביה – שהיא יוצאה בגמ. ועל קמנה בת ישראל שנישאת לכהן – שהיא אוכלת בתרומה. ואם מתה – בעלה יורשה. ועל מריש הגזול שבנאו בכירה – שיתן את דמיו. ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים – שהיא מכפרת, מפני תיקון המזבח.

גמרא רבי חנינה בעא קומי רבי אימי: נראין דבריו בפיקחת שיש לה דעת – שהיא יוצאה בין לדעת בין שלא לדעת, ותרשת שאין בה דעת – לא תצא אלא לדעת.

ולא עדות היא? אף זו פיוצא בה. ומוסיפין על העדות? רבי חנינה סבר: בפיקחת שהשיאה אביה ואמה. רבי יוסי סבר מימר: בקמנה שהשיאה אביה ואמה ונתגרשה.

אמר רבי יוחנן: מה טעם אמרו, קמנה בת ישראל אוכלת בתרומה? מפני שיהו הכל קופצין עליה לישא מפני חינה.

אמר רבי שמי: והוא שתהא יודעת לשמור קידושין. אמר רבי אימי: מתניתא אמרה בן: נישאת לכהן – תאכל בתרומה.

אמר רבי חנניה: מן מה דאמר רבי יוחנן: מפני חניה, הדיא אמרה, אפילו לא יודעת לשמור קידושיה.

רב המנונא בשם רבי אסי: קמנא - אין לה חופה שתאכל בתרומה. אמר רבי אמי:

[דף ל"א ע"א]

מתניתא אמרה בן: נישאת לכהן - תאכל בתרומה.

רבי אבין בעי: פשוננסה לחופה ולא נכעלה, ושלחה לבית אביה, והגדילה, מהו שתאכל בתרומה? נישמעניה מן הדיא: על גב חופתה הראשונה.

גזל מריש ובגאז בבירה, בית שמאי אומרים: וקעקע פל תבירה ויתננו לו. ובית הלל אומרים: נותן לו דמיו בשוויו, מפני תקנת השבין. אמר רבי לעזר: מה פליגינן? בשגזלו משופה, אבל אם גזלו ושיפחו - דמים הוא חייב לו.

גזלו ושיפחו על גב מקומו מהו? נישמעניה מן הדיא: היורד לתוך הורבה של תבירו ובגנייה שלא ברשות - שמין לו וידו על התחתונה. ביקש ליטול עציו ואבניו - אין שומעין לו.

רבי יעקב בר אהא בשם רבי יהושע בן לוי משום רב נחמן בר יעקב בעי: אילו הפורק תבילתו לתוך הורבתו של תבירו, והלך ליטלה, שפא אין שומעין לו? ולא שמייע דאמר רבי יעקב בר אידי משום רבי יהושע בן לוי: משום יישוב.

יאות אמר רבי יוסי, הוינא סבר מימר: מה פליגינן? בארץ, אבל בהוצה לארץ - לא. מן מה דאמר רבי יעקב בר אהא: משום יישוב, הדיא אמרה: היא בארץ, היא בהוצה לארץ. ביקש ליטול עציו ואבניו מהו? אמר לו: תמתן עד שיידור בתוכה. ושמואל אמר: נותנין לו מיד.

עולא בר ישמעאל: בדין הוה אפילו לא נודעה לרבים לא תכפר, למה אמרו תכפר? שלא יהא המזבח שמים.

ריש לקיש אמר: בדין הוה דאפילו נודעה לרבים תכפר! ולמה אמרו לא תכפר? שלא יהא מזבח מקבל גזילות.

וכמה הם רבים? גוריון בשם ריש לקיש: שלשה בני אדם. רבי אבין בשם רבי יונתן: והבאתם גזול את הפסח ואת החולה (מלאכי א). מה פסח וחולה - בגלוי, אף כל - בגלוי.

הלכה זו מתני' לא הנה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלקמה. מהרוגי המלקמה ואילך – יש בו סיקריקון. ביצד? לקח מסיקריקון וְחזר וְלקח מבעל הבית – מקחו בטל. מבעל הבית וְחזר וְלקח מסיקריקון – מקחו קיים. מן האיש וְחזר וְלקח מן האשה – מקחו בטל. מן האשה וְחזר וְלקח מן האיש – מקחו קיים; זו משנה ראשונה. בית דין של אַחריהוּ אָמרו: נותן לבעלים רביעי. אימתי? בזמן שאין בידו ליקח, אבל אם יש בידו ליקח – הן קודמין לכל אדם. רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהה לפני סיקריקון שנים עשר חדש – כל הקודם ליקח יקח, ונותן לבעלים רביעי.

[דף ל"א ע"ב]

גמרא בראשונה גזרו שמוך על יהודה, שכן מסורת בידם מאבותם: 'יהודה הרג את עשו', דכתיב (בראשית מט) יָדָה בְעֶרְף אֶבְיָדָה. והיו הולכין ומשעבדין בהו, וְנִמְטְלִין שְׂדוּתֵיהֶן וּמוֹכְרִין אוֹתָן לְאַחֵרִים, והיו בעלי בתים באין וטורפין, והיתה הארץ חלושה ביד סיקריקון. נמנעו מליקח, התקינו: שלא יהא סיקריקון ביהודה. במה דברים אמורים? בהרוגי המלקמה לפני המלקמה. אבל הרוגים שנהרגו מן המלקמה וחילף – יש בהן משום סיקריקון.

והרוגים שלפני המלקמה לא בלאחר המלקמה הן? תפתר: שבא סיקריקון וגזל והמס, לא הספיק לכתוב תרפו עד שיבוא סיקריקון לכל העולם, שלא תהא הלכה למחצה.

גליל – לעולם יש בו משום סיקריקון.

הממלטין – אין בהם משום סיקריקון.

תני: חכירי בתי אבות – אין בהן משום סיקריקון. היורד משם חוב ומשם אנפרות – אין בהן משום סיקריקון. אנפרות עצמה – ממתנת לבעלים שנים עשר חדש. אמר רבי יהודה בן פזי: מכריון והולכין ארבע שבתות לאחר שנים עשר חדש.

פתר לה תרין פתרין. נסבה מן חכור וייבשה לחכור, אתא בעי מיטרוף, אמר ליה: ולא חכור את? שביק לי, ומה דאת גזי גזי נסבה מבעל הבית וייבשה לחכור, אתא בעי מיטרוף, אמר ליה: מה הננייה לך דאת מסיבנא מיניה והוא מנסבא מינה, אלא מה דאית לי בחיילי, אנא יהיב לך.

עד דדון בשני שטרות. הנה שטר אחד, רבי זעירא ורבי אילא, תריהון אמרין: כל שבין מקחו בטל.

והוא שלקח מן האיש והזר ולקח מן האשה. רבי חנניה ורבי ביבון, תריהון אמרין: כל שכן מקחו קיים. והוא – שלקח מן האשה והזר ולקח מן האיש. ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות? רבי חזקיה בשם רבי אהא: וכיני.

[דף ל"ב ע"א]

מכר לראשון והתמך, לשני לשלישי והתמך – גובה מן האחרון. לא הספיק – גובה משלפניו. לא הספיק – גובה משלפני פניו. עלה אמר רב: בנכסים שהכניסה לו בכתובתה, אבל נכסים שהכניסה לו פרה פרנון – גובה מאי זה שתמצה.

הן אומרים: בדינו ליקח. והלוקח אומר: לאו, אמר רבי יוסי: לעולם השדה בהזקת הבעלים, שהמוציא מחבירו עליו הראייה. רב אמר: אנא הוינא ממינינא, ולא שנייא היא, היא רביע קרקע, הוא רביע מעות. אמר רבי יוסי בי רבי בון: קרקע דינר אגרא, רביע מעות – סרימיסין.

הלכה ח' מתני' הרש – רזמו ונרמו. בן בתירה אומר: קופין ונקפין במטלטלין. הפעולות, מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין.

גמרא בן בתירה אומר: קופין ונקפין, שזכר ומשתפר. אפולות פרייא. אמר רבי יוחנן: מפני היתה. אמר רבי מנא: אף על גב דרבי יוסי רבו גבי עיצומין. מודה באילין דיהבון בניהן לאומנותא, דאינון גבי עיצומין מפני הני הפריות.

הלכה ט' מתני' אילו דברים אמרו מפני דרכי שלום: בהן קורא ראשון, ואחריו לוי, ואחריו ישראל, מפני דרכי שלום.

מערבין בכית ישן – מפני דרכי שלום.

בור שהוא קרוב לאמה – מתמלא ראשון מפני דרכי שלום.

מציאת הרש שומה וקטן – יש בהן גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר: גזל גמור.

מצודות הנה ועופות ודגים – יש בהן גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר: גזל גמור.

עני המנקה בראש הית – גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר: גזל גמור.

אין ממחין ביד עני גוים בלקט ובשכחה ובפיאה, מפני דרכי שלום.

[דף ל"ב ע"ב]

גמרא מילתיה דרבי שמעון בן יוחי אמר שהוא מדברי תורה. דתני רבי שמעון בן יוחי: (דברים לא) ויכתב משה את התורה הזאת ויתנהא אל הכהנים בני לוי וגו'. ואחר כך ואל כל זקני ישראל.

מילתיה דרבי יהושע בן לוי – שהוא מדבריהן. דאמר רבי יהושע: מימי לא ברכתני לפני בהן, ולא הינחתי לברך ישראל לפניו.

מילתיה דרבי חנינה אומר שהוא מדבריהן. דמר רבי חנינה: עיר שכולה כהנים – ישראל קורא ראשון מפני דרכי שלום.

רבי אחי ורבי תנחום בר חייה בשם רבי שמלאי, עיר שכולה כהנים, כולן נושאין את פניהן. ולמי הן מכרכין? לאחיהן שבצפון ושבדרום. ומי עונה אחריהן? הנשים והקטנים.

תני אבוי בר בנימין: עם העומד אחרי הכהנים – אינן בכלל ברכה. העומדים לפני הכהנים – אומר רבי חייה בר בא: אפילו חומה של ברזל אינה מפסקת.

העומדין מן הצדדין? נישמעניה מן תדא: נתבונן לחזות לפניו והזהר לאחריו. לאחריו והזהר לפניו – הווייתו פסולה! לפניו והזהר על הצדדין – הווייתו פשוטה. תדא אמרה: העומד מן הצדדין – בכלל ברכה הן.

אמר רב חסדא: וצריך שיהא החזן ישראל. אמר רב חסדא: אם היה כהן אחד – אומר: 'כהן'. לשנים – אומר: 'כהנים'. ורב הונא אמר: אפילו לאחד – אומר: 'כהנים' שאינו קורא אלא השקט.

שלא תאמר איש פלוני מנגח עריות ושופך דמים והוא מכרכנו! אמר הקדוש ברוך הוא: ומי מכרכך? לא אני מכרכך! שגאמר (במדבר ו) ושמו את שמך על בני ישראל ואני אברכם.

מערכין בבית ישן. אמר רבי אבין: ובדיור ישן היא מתניתא.

בור הקרוב לאמה – מתמלא ראשון. והוא – שתהא אמת המים עוברת על גביו. שמואל אמר: אפילו מן הצד.

תפון אמרין: דרחיק וניהא למישתי קדים ליה, דקריב וקשה למישתי.

על דעתיה דרבנן דתמן – גיחא. תמן אמרין בשם רב נחמן בר יעקב: כל שנותנין לו אגוז ומשליכו, צרור ונמלו – המוציא בידו כמוציא לאישפה. אגוז ונמלו, צרור וזרקו – גזילו גזל מפני דרכי שלום. אגוז וצרור נמלקן ומצניעין ומביאין לאחר זמן – גזילו גזל גמור. זוכה לעצמו, אבל לא לאחרים. רב הונא אמר: בשם שזוכה לעצמו, זוכה לאחרים.

הכל מודין, שאין מתנתו מתנה. שצאמר: (שמות כב) כי יתן איש. מתנת איש – מתנה. ואין מתנת קמן מתנה. דברי חכמים. רבי יודה בן פזי בשם רבי יוחנן: לעולם אין גזילו מהוור עד שיביא שתי שערות.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן:

[דף ל"ג ע"א]

הדא דאת אמרת – להוציא מפניו בדין. אבל לקרבן ולשבועה – כל עמא מודה עד שתביא שתי שערות.

ברם ברבנן דהכא. רבי יוסי בעי: מעתה, אף לעצמו לא יזכר? שצאמר (שמות כב) איש אל רעהו – עד שיהא ברעהו. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי שמואל בר רב יצחק: וירדו לה בשיטת הפעומוט. דתנינן תמן: הפעומוט – מקהז מקה וממקרון ממקר במטלטלין. והא תנינן תמן: אבל אינו מוכה להן לא על ידי פנו ובתו תקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הננענים, מפני שידו כידו רבנן דמקריין אמרין: כאן – בתינוק שיש בו דעת. כאן – בתינוק שאין בו דעת.

מצודות תיה ועופות כו'. הדא דאת אמר – באילין רברבתא, אבל באילין דקיקתא – כמאן דאינון בנו בייתה.

העני המנקה בראש היות מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אמר: גזל גמור. הדא דאת אמר – בדארעא, אבל הלוקח ביד – זכתה לו ידו.

אין ממחין ביד עני גוים לקט שכחה ופיאה, מפני דרכי שלום. תני: עיר שיש בה גוים וישראל – מעמידין גבאי גוים וגבאי ישראל. וגובין משל גוים ומשל ישראל. ומפרנסין עניי גוים ועניי ישראל. ומקריין חולי גוים וחולי ישראל. וקורין מתי גוים ומתי ישראל. ומנחמין אבילי גוים ואבילי ישראל. ומכבסין בלי גוים וכלי ישראל – מפני דרכי שלום.

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. לא יפתח אדם מחצב בתחלה בתוך שדהו, עד שיהו שלש מרביות שהן שלש על שלש על רום שלש. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שמתפון לעשות שדה. אבל בזמן שאין מתפון לעשות שדה - אפלו דבר מעט מתר. אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שאין מתפון לעשות שדה. אבל בזמן שמתפון לעשות שדה - אפלו כל שהוא אסור:

ב. סלע שצף על גבי הארץ, ואיגד יוצא ממנה, אם יש בו כשעור ההז - מתר, ואם לאו - אסור. אבנים תושבות שהמחרשה מועזעתן, אם יש בהן שתים של משוי שנים שנים - הרי אלו ניטלו. רבי נחמיה אומר: בונין מדרגות על גבי גאיות בערב שביעית, ובשביעית סומך להם עפר ונותנין על גבי גאיות:

ג. מסקלין דרך רשות הרבים; דברי רבי יהושע. רבי עקיבא אומר: כשם שאין לו רשות לקלקל - כך אין לו רשות לסקל. ואם סקל - יוציא לים או לנהר, או למקום הטורשין. מסקלין מפני דרך היחיד, ומפני דרך הרבים, ומפני דרך הספק, ועושין ספיחים שבראש גנות, ומקימין אותו, ואין חוששין, לא משום שביעית ולא משום עבודת הארץ:

ד. זיתי ערב שביעית שנכנסו לשביעית - מסקלין מקומן. ממלאין נקעין שתחתיהן עפר, ועושין עוגיות לגפנים מזו לזו. ולא עוד: אלא אף זיתי שביעית שיוצאים למוצאי שביעית - מתר לעשות כן:

ה. בראשונה היו אמורים: מלקט אדם זיתים מתוך שלו, כדרך שמלקט מתוך של חברו. את הגס - הגס. חזרו להיות נותנין זה לזה בטובה. התקינו: שיהו מביאין מן המצוי ומן הקרוב. והלב יודע, אם לעקל ואם לעקלקלות. בראשונה היו אמורים:

מלקט אדם צרורות וחרסין מתוך שלו, כדרך שמלקט מתוך של חברו. את הגס - הגס. משרבו עוברי עברה - חזרו לאסור:

ו. שדה שנטיבה - אין זורעין אותה במוצאי שביעית. איזו היא שדה שנטיבה? כל זמן שבני אדם חורשין חמש והוא חורש שש, שש והוא חורש שבע. שמאי הזקן אומר: אלו היתה שעה פנויה, גזרני עליה שלא תזרע. בית דין של אחרי גזרו עליה שלא תזרע:

ז. אין חוקרין נירין מישראל החשוד על השביעית. אבל לוקחין הימנו שדה ורועה, שלא גזרו אלא עד מקום שהן יכולין לזרע. המקבל שדה מן הנכרי - פוסק עמו על מנת שהנכרי זרעה. הנכרי והכותי שחרשו - אין עושין אותן בית הפרס, שלא גזרו אלא עד מקום שהן יכולין לגזר. אין מגדלין בהמה דקה. אבל מגדלין בהמה גסה, שלא גזרו אלא גדר שיוכל לעמד:

ח. הקוצץ קורה של שקמה - הרי זה לא יחליק ולא ידריג, אלא מצין כדי שתהא קיצתה שוה. רבי יהודה אומר: מקום שנהגו לדרג - יחליק. לחליק - ידריג. הרי זה מגביה טפח וקוצץ טפת. וכן היה רבי יהודה אומר: הלוקח בתולה של שקמה מחברו, בשאר שני שבוע - הרי זה מגביה עשרה טפחים וקוצץ. נמצאת אומר: שלש בתולות הן: בתולת אדם. בתולת אדמה. בתולת אילן. בתולת אדם - כל שלא נבעלה מימיה. בתולת אדמה - כל שלא נעבדה מימיה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין בה חרס. בתולת אילן - כל שלא נקצצה מימיה:

ט. אין עוקרין גדר שבין שתי שדות, אחד גדר של עצים, ואחד גדר של אבנים. במה דברים אמורים? בזמן שמתפון לעשות שדה. אבל עצים - מתר. המשרש עקר חרוב וסדן שקמה, לעצים - מתר, ולשדה - אסור:

י. מחפירות שנוטל מהן אילן¹ - הרי זה לא יכסם בעפר. אבל מכסם באבנים או בקש. הקוצץ בקנים - הרי זה מגביה טפח וקוצץ. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מקום שנהגו לקוץ - יחתך. לחתך - יקוץ. הרי זה מגביה טפח וקוצץ:

יא. אין מדלין את הקנים בחיצות הקנים, מפני שהיא מלאכתו. רבן שמעון בן גמליאל מתיר. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתר אדם ליטע אילן סרק כדי לעשות סיג:

יב. בשביעית - אין מלמדין את הפרה אלא בחילת² בלבד. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בתוך שדה חברו מתר. ובלבד שלא יסמך לה מענה. אבא שאול אומר: מגדר בתרשין, וגוממין מעם הארץ, ובלבד שלא יקוץ בקורדום:

יג. פגין של ערב שביעית - אין חולקין אותן בשביעית, מפני שהיא מלאכתו. ובסיפות - מתר. בקר ובכפניות - מתר. מאימתי אדם רשאי לקוץ את האילן בשאר שני שבוע? משיבא לעונת המעשרות:

יד. אין מוכרין שדה אילן לחשוד על השביעית, אלא אם כן פוסק עמו על מנת שאין לו באילן. וכן לא ימסר בשאר שני שבוע למי שחשוד על המעשרות. רבי שמעון מתיר, מפני שהוא אומר לו: 'אני מכרתי את שלי, צא ותבע את שלך':

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רבי יהודה אומר: הפרסאות - שביעית שלהן מוצאי שביעית, שהן עושין לשתי שנים. אומר לו: הרי הן אצלך בטבריא ואינן עושות אלא בנות שנתן. הטומן את

¹ ב'מנחת כפורים' הביא גרסת הגר"א:

מחפירות שנוטל מהאילן.

² מקום חול שאי אפשר לזרע שם.

הלוף בשביעית, רבי אומר: דרך ארץ טמנו בעציץ כדי שלא יצמח, אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (ירמיה לב, יד): 'ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים':

ב. הלוף שעברה עליו שביעית, רבי איליעזר אומר: אם שהה שלש שנים - נותן לעניים רביע. אם שהה שתי שנים - נותן לעניים שלישי. שנה אחת - נותן לעניים מחצה. מאימתי מתר אדם לקח הלוף במוצאי שביעית מכל מקום? רבי יהודה אומר: מיד. אמר רבי יהודה: מעשה והיינו בעין כושי, והיינו אוכלין לוף במוצאי החג של שביעית, על פי רבי טרפון. אמר לו רבי יוסי: משם ראיה? עמכם הייתי, ומוצאי פסח היה:

ג. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית. אחד זרעים הנאכלין, ואחד זרעים שאינן נאכלין. בית שמאי אומרים: לא ימכר לו שדה בשביעית, ובית הלל מתירין:

ד. ואיזו היא ארץ ישראל? מנהר³ דרומה של כזיב ואילך עד כזיב. סמוך⁴ לעמון ומואב, ארץ מצרים - שתי ארצות הן, או נאכל ונעבד, או לא נאכל ולא נעבד. עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר - מושיבין עליהן שומר, כדי שלא יפוצו נכרים, ויבזו פרות שביעית:

ה. עירות המתרות בתחום בית⁵ ונאסרו: - כגון ציר, וציר, ונשמי, וזיוון, ונגרי טב, ודגב, חורבתא, וברכה דבית חרב. עירות האסורות בתחום צורא: שגן, וכצת, ופומא ציבא, וחניתא עיליתא, וחניתא ארעיתא דאשמיעא, ובית מזיל כריא,

³ צירף לומר: 'מוצד דרומה' (חסדי דוד).

⁴ יש גורסים: 'סימן'.

⁵ יש גורסים: 'עיוי' (אור הגנוז).

קפּוּתִיהֶן. וּבֹא מַעֲשֶׂה לַפְּנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, וְאָמַר: אִם עָשׂוּ כִּיּוֹצֵא בְּהֵן - מִתְרִין, וְאִם לֹא - אֲסוּרִין:

ח. אוּכְלִין עַלֵי יָרֵק, מִן הָאֶפֶיל עַל הַבְּכִיר, מִן הָרְחוּק עַל הַקְּרוֹב. הֵתֵר מְקוּם אֶחָד - הֵתֵרוּ כָּל הַמְקוּמוֹת. הֵלוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, הֵתֵרוּ יְבֵשִׁים - הֵתֵרוּ לַחִין. לֹא הֵתֵרוּ יְבֵשִׁים עַד שֶׁתִּגְיַע הַגֶּרֶן. אֵין מֵינוּ מִתִּיר אֶת שְׂאִין מֵינוּ, וְאֵין מִתִּירִין אֶת מֵינָן אֶלָּא עַל פִּי חֶכֶם, וְכֵלְן לְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית - חֵיבוֹת בְּמַעֲשָׂרוֹת:

ט. יָרֵק שֶׁנִּשְׁטַעוּ בְּעֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׂבִיעִית - הָרִי זֶה לֹא יִטוּל מִמֶּנּוּ בְּשְׂבִיעִית עַד שֶׁיִּרְבֶּה חֲדָשׁ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר: נוֹטֵל הֵימֵנוּ שְׁלוֹ, וּמִכְּנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין כִּיּוֹצֵא בְּהֵן נִמְכָּר בְּשׁוּק:

י. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין כּוֹבְשִׁין וְאֵין מִיבְשִׁין יְבֵשֶׁת וְכִבְשֶׁת מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. אֵין מְבִיאִין יְרֻקוֹת מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. רְבוּתֵינוּ הֵתִירוּ שִׁיהוּ מְבִיאִין יְרֻקוֹת מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. וְכֹשֶׁם שֶׁמְבִיאִין יְרֻקוֹת מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ - כֵּן מְבִיאִין תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. רַבִּי וּבֵית דִּינּוֹ הֵתִירוּ לְקַח יָרֵק בְּמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית מִיָּד:

יא. פְּרוֹת שְׂבִיעִית שְׂבָאוּ לְאֶרֶץ - אֵין מוֹכְרִין אוֹתָם, לֹא בַמֶּדֶה, וְלֹא בַמִּשְׁקָל, וְלֹא בַמִּנְיָן, אֶלָּא הָרִי הֵן כְּפֵרוֹת הָאֶרֶץ:

יב. מְבִיאִין שְׁחָלִים וְקִרוֹסְטְמִלִין מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ, אֲבָל לֹא מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ לְעִשׂוֹתָן בְּאֶרֶץ. אֵין מְבִיאִין עֲנָבִים מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ, וְדוּרְכִין אוֹתָן בְּאֶרֶץ. וְלֹא זִיתִים מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ, וְעוֹטְנִין אוֹתָן בְּאֶרֶץ. וְלֹא הוֹצֵנִי פֶשֶׁת מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ, וְשׁוּרִין אוֹתָן בְּאֶרֶץ. מְבִיאִין גְּרוּגָרוֹת וְצִמוּקִין מַחוּצָה לְאֶרֶץ, אֲבָל לֹא מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ לְעִשׂוֹתָן בְּאֶרֶץ. רַבִּי הֵתִיר, שִׁיהוּ מְבִיאִין אוֹתוֹ מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְעִשׂוֹתָן בְּאֶרֶץ:

וְעַמֵּק מְזִיל. עֵירוֹת שְׁחִיבוֹת בְּמַעֲשָׂרוֹת בְּתַחֲסוּם: צִצִּיתָהּ, וְעֵינִישֶׁת, וְעֵין תְּרַעָא, וְרוּמְבָרְךָ, עֵין יַעֲרִים, וְכַפֵּר יַעֲרִים, דְּכַב, חֲצִפְיָא, וְכַפֵּר צִמָּח. רַבִּי הֵתִיר כְּפַר צִמָּח. תַּחֲסוּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: פְּרִשֶׁת אֲשַׁקְלוּן, וְאוּמֵר, מַגְדֵּל, שְׂרִשְׁיָנָה, יָדוּר, וְשׁוּרָא דְקִיסְרָא, שׁוּרָא דְעַכּוֹ, וְרִישׁ מֵיָא דְגַעְתִּין, וְזַעְתִּין, גְּרָמָא, וְכַבְרֵתָא, וְכַזְנִיתָא, וְקַצְטְרִי דְגַלְיָלָה, וְקוֹשְׁעֵאִיא דְרֵאתִין, וּמִלְתָּא דְכוּר, וְטְרִי רַבְתָּא, וְתַפְנִית, וְסַנְפָּתָהּ, וְסוּחַרְתָּתָא דִּיתֵר, וּמְמַצְיָא דְגַתָּא, וּמְדַפָּה וְטַרְחֻשָּׁה, וְנַחְלָה דִּיפְצָאֵל, וְעוֹלְשֶׁתָא, וְאוּלָם רַבְתָּא, וּמַגְדָּה חֲרוּב, וְרַקְנָתָא דְעֵינוֹן, וּמִישָׂא, וְתַקְרָא כְּרַבָּא סִינְגוּרָא, וְתַרְנַגְלָא עֵילִיָּא דְקִסְרִין, וְקַנְתָּ, וְרַכָּה, וְטַרְכָתָא דְמַתְחַת לְכַצְרָת, וְיַגֵּר שְׁהֵדוּתָא, וְנַמְרִים, מִלַּח דְחֵרָאִי, וְיַבְקָא, וְחֻשְׁבוֹן, וְנַהֲלָא, וְרַפְחָא, וְחֻנְדָּא, וְעַמוּן וּמוֹאֲב, וְרַקַּס גְּאָה, וְנַגְנִיָּה דְאֲשַׁקְלוּן, וְדַרְךָ הַגְּדוּלָה הַהוֹלֶכֶת לַמְדָּבָר:

ו. מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָה: שְׂאִין זוֹרְעִין, וְאֵין חוֹרְשִׁין, וְאֵין מְנַכְשִׁין בְּסוּרְיָא, לְפִי שְׂאִין כִּיּוֹצֵא בְּהֵן. הַנּוֹתֵר בְּאֶרֶץ, שְׁכָל כִּיּוֹצֵא בּוּ מִתֵּר בְּאֶרֶץ - עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא. אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּמַחְבֵּר בְּקַרְקַע בְּסוּרְיָא. אֲבָל עוֹקְרִין וְאוֹגֵד עַל יְדֵיהֶן. וְכַלְבֵּד שְׁלֵא יְהֵא הוּא מְלַקֵּט, וְהֵן אוֹגְדִין עַל יְדֵינוּ. בּוֹצְרִין וְדוֹרֵךְ עַל יְדֵיהֶן. מוֹסְקִין וְאוֹטְס עַל יְדֵיהֶן. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹצֵיא פְּרוֹת לְחִבְרוּ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, אוּ שְׁשַׁלַּח לוֹ חִבְרוּ פְּרוֹת. אֲבָל הַלוֹקַח לוֹ מִן הַשּׁוּק - הָרִי זֶה מִתֵּר, מְלַקֵּט בְּיָד וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ז. בְּצָלִים שֶׁנִּכְנְסוּ מִעֶרֶב שְׂבִיעִית לְשְׂבִיעִית, אוּ שְׁעֵצוֹ מְשִׂבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית, אִם עָשׂוּ כִּיּוֹצֵא בְּהֵן - מִתְרִין, וְאִם לֹא - אֲסוּרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה שְׁזָעוּ כֶּרֶם גְּדוֹל בְּצָלִים בְּצִיפּוּרֵי לְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית. וְרַעוּהוּ שְׁעוּרִין, וְהָיוּ פּוֹעֲלִין יוֹרְדִין וּמְנַכְשִׁין בְּתוֹכוֹ וּמְבִיאִין יָרֵק בְּתוֹךְ

6 בְּיַרוּשָׁלַיִם: זִמְנָגְדָּל.

ב. אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. אמר רבן שמעון בן גמליאל: אני ראיתי את שמעון בן כהנא שהיה שותה יין של תרומה בעכו, ואמר: 'זה בידי מקלקליא', וגזרו עליו שישתהו בספינה:

ג. עלה תמכה, וחרחבינה, עלי ורר, ועלי מלת - יש להן שביעית, ולדמיהן שביעית, ויש להן בעור, ולדמיהן בעור. עקר המלפפים, עקר ורר, ועקר מלת - אין להן שביעית, ולא לדמיהן שביעית, אין להם בעור, ולא לדמיהן בעור. רבי מאיר אומר: דמיהן מתבערין בראש השנה. אמרו לו: להם - אין בעור, קל וחמר לדמיהן! אמר להם: מחמיר אני בדמים יותר מן העקר. שמן של שביעית - מדליקין בו. מכרו ולקח בו שמן אחר - אין מדליקין בו:

ד. הלשישות, והלביצין, והלוענין, והבורית, והאהל - יש להן שביעית, ולדמיהן שביעית. יש להן בעור, ולדמיהן בעור. עקר חרוב, ועקר האוגה, ועלי האוג, והפרחבילה, והארן - אין להם בעור, ולא לדמיהן בעור. דין אוצר וזרע אסטיס שגזרעים בשביעית - קדשת שביעית חלה עליהן:

ה. הצבעין והפטמין - לוקחין מרסן מכל מקום ואין נמנעין. אין מוכרין אותה מחרוזות מחרוזות, אבל מוכרין אותן איברין איברין על גבי מטות:

ו. לא יהא מביא כלבים כופרין, וחדלות הסנאין, וחתולין, וקפוד - למכרן לנכרי ולהשכיר עליהן. אבל מוריס, וגבינת בית אונייקי⁷, והפת והשמן - שהן מתר - למוכרן לנכרי ולשכב עליהן:

יג. כל אילן שחנטו פרותיו קדם חמשה עשר בשבט - הרי הן לשעבר. לאחר חמשה עשר בשבט - הרי הן לעתיד לבא. רבי נחמיה אומר: במה דברים אמורים? באילן שעושה שתי ברכות בשנה, אבל אילן שאינו עושה אלא ברך אחת, כגון: הזתים והתמרים והחרובין, אף על פי שחנטו פרותיו קדם חמשה עשר בשבט - כאלו לא חנטו אלא לאחר חמשה עשר בשבט:

יד. רבי שמעון אומר: מהוצאת עלין עד הפגים - חמשים יום. מן הפגים ועד שיהיו נובלות - חמשים יום. ומשהן נובלות עד התאנים - חמשים יום. רבי אומר: כלן - ארבעים ארבעים יום. וכלן קדם הזמן הזה - הרי הן לשעבר. לאחר הזמן הזה - הרי הן לעתיד לבא:

טו. מעשה ברבי עקיבה שלקט אתרוג באחד בשבט, ונהג בו כדברי בית שמאי וכדברי בית הלל. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: כדברי רבן גמליאל וכדברי רבי אליעזר. אבטולמיס ברבי יוסי העיד משום חמשה זקנים: שאתרוג - כשעת לקיטתו למעשר. ורבותינו נמנו עליו באושא: שאתרוג - כשעת לקיטתו למעשר ולבעור:

טז. רבי שמעון אומר: אתרוג שנכנס מערב שביעית לשביעית, או שיצא משביעית למוצאי שביעית - פטור מן המעשרות, ופטור מן הבעור. שאין לה דבר שחייב במעשרות, אלא דבר שגדל בחובה ונלקט בחובה. אין לה דבר שחייב בבעור, אלא דבר שגדל בשביעית ונלקט בשביעית:

מסכת שביעית פּרָק חמישי

א. פרות שביעית שיצאו לחוצה לארץ - מבערן במקומן; דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: מביאין לארץ ומוכרין בארץ, שנאמר (ויקרא כה, ט): "בארצה תהיה כל תבואתה לאכל":

⁷ - שם כפר שרוב עגלים הנמצאים שם קרבים לעבודה זרה' (רבי עובדיה מברטנורא עבודה זרה ב, ד).

תחת הכר - הרי היא כמבערת. תבן של שביעית - אין נותנין אותו לתוך הכר ולא לתוך הטיט. אם נתנוהו אחרים - הרי הוא כמבער:

יב. תנור שהסיקו בתבן ובקש של שביעית - יוצן. מוכרין אוכלי אדם ואוכלי בהמה - לקח בהן אכל אדם. ואין מוכרין אוכלי בהמה - לקח בהן אוכלי בהמה, ואין צריך לומר: אוכלי אדם - לקח בהן אוכלי בהמה:

יג. פרות שביעית - אין מאכילין אותן לבהמה, ולחיה ולעופות. אם הלכה בהמה מאליה לתחת תאנה ואוכלת בתאנים, לתוך תרוב ואוכלת בתרובין - אין מחיבין אותה להחזירה, משום שנאמר (ויקרא כה, ז): "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל":

יד. מאכילין את אכסניא פרות שביעית. ואין מאכילין, לא את הנכרי ולא את השכיר פרות שביעית. ואם היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, או שקצצו מזונותיו עליו - מאכילין אותו פרות שביעית:

טו. אין בית דין פוסקין לאשה פרות שביעית. אבל נזונית היא משל בעלה. ספיחין של שביעית - אין תולשין אותן בידי. אבל חורש כדרכו. ובהמה - רועה כדרכה:

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. שביעית - נתנה לאכילה לשתיה ולסיכה, לאכול דבר שדרכו לאכל, ולשתות דבר שדרכו לשתות, ולסוד דבר שדרכו לסוד. פיצד לאכל דבר שדרכו לאכל? אין מחיבין אותו לאכל קנובת של ירק, ולא פת שעפשה, ולא תבשיל שעבר צונתו. פיצד לשתות דבר שדרכו לשתות? אין מחיבין אותו להיות גומע אנגורין ואסנגורין, ולשתות יין בשמריו:

ז. לא יהא לוקט ירקות שדה ומוכר בשוק. אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף ישכר פועלים ויכניס לתוך ביתו:

ח. לקח הבכור למשתה בנו או לרגל, ולא צריך לו - מתר למוכרו. רבי אומר: אומר אני, שלא ימכר אלא בדמיו. לולבי האלה, והבטנה, והאטדים, והאדל. רבי מאיר אומר: לעלים עם הלולבין - אין בעור. וחקמים אומרים: לולבין עם העלין - יש בעור. רבי שמעון אומר: לולבין - אין בעור, אבל לעלים - יש בעור מפני שנשרו מאביהן. וכלן שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שצאו משביעית למוצאי שביעית - נדונין כאילן, חוץ מן האדל - שנדון כירק. העיד רבי יוסי בן ידעיה הבשם לפני רבי עקיבה משום רבי טרפון: שיש לקטף - שביעית. עלי זיתים ועלי קנים ועלי תרובין - אין להן בעור, לפי שאין פלין:

ט. הורד חדש שכבשו בשמן ישן - ילקט את הורד והשמן מתר. ישן בחדש - חיב בבעור. החרובין חדשין שכבשו ביין ישן - ילקט את החרובין והיין מתר. ישנין בחדש - חיבין בבעור:

י. רבי אליעזר אומר: חבילי אזוב, והפאה, והקורנית שהנכיסן לעצים - אין מסיקין בהן. למאכל בהמה - אין מסיקין בהן. רבי שמעון אומר: אף קלחין של בית השלחין שיבשו - אסורין בהנאה:

יא. חציר וירקות שדה שלקטן להטין בהן⁸ - אין רשאי להטין בהן. למאכל בהמה - אין רשאי להטין בהן. עידית שלקטה למאכל בהמה - הרי זה צריך לבער. נתנה

⁸ ב'חסדי דוד' גרס לפי הירושלמי: 'חציר וירקות שדה שלקטן להטין בהם' - רשאי להטין בהם. למאכל אדם - אסור להטין בהם.

ב. החושש בגרונו - לא יערענו שמן, אבל נותן שמן הרבה לתוף אניגרון וכולע. החושש בשניו - לא יגמע בהן את החמץ ויהא פולט, אבל מגמע וכולע ומטביל דררכו ואינו חושש:

ג. כיצד לסוך דבר שדרכו לסוך? סך אדם שמן על גבי מכתו, ובלבד שלא יטול במוך ויתן על גבי מכתו. החושש בראשו, וכל מי שעלו בו חטטין - סך את השמן ואין סך יין וחמץ, שהשמן - דרכו לסיכה, יין וחמץ - אין דרכן לסיכה:

ד. יין של שביעית שנפל לתוף המוריס - צריך לבער. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הרי הוא כמבער. נותן אדם דבלה וגרוגרות לתוף התבשיל, כדרך שנותן את התבלין, ולא יסחטם להוציא מהן משקין, ובתבלין - מתר מפני שהיא מלאכתן. צורר את התבלין ונותנן לתוף התבשיל, אם בטל, טעמן - מתרים, ואם לאו - אסורין:

ה. אין עושין את היין אלונתית, ואת השמן ערב, ואם עשה את היין אלונתית ואת השמן ערב - סך את השמן ואין סך מיין וחמץ. שהשמן - דרכו לסיכה, ויין וחמץ - אין דרכן לסיכה:

ו. לא יתן אדם שמן של שביעית על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה. רבן שמעון בן גמליאל מותר שמן של שביעית. אין סכין אותו בידיים טמאות. נפל על בשרו - משפשפו אפלו בידיים טמאות:

ז. שמן של שביעית - אין חוסמין בו תנור וכירים. ואין סכין בו מנעל וסנדל. לא יסוך את רגלו שמן והוא בתוף מנעל. ולא יסוך את רגלו והוא בתוף סנדל. אבל סך את רגלו ונותנה למנעל. סך את רגלו ונותנה לסנדל. סך אדם את עצמו שמן של שביעית, ומתעגל על גבי קטבליא חדשה ואינו חושש:

ח. אין מפטמין שמן של שביעית. אבל לוקחין שמן ערב לסיכה מכל מקום. שמן

של שביעית - אין נותנין אותו לתוף המדורה. רבי יוסי אומר: טובל בהן עץ, ונותנו לתוף מדורה. מסיקין בגפת ובזגין של שביעית. אבל אין מדליקין באגוזים, ואין מסיקין בזיתים:

ט. אין מוכרין פרות שביעית: לא במדה, ולא במגן, ולא במשקל. ולא יהא מודד את החבית ומוכרה כמות שהיא. כלכלה, ומוכרה כמות שהיא. אלא אומר לו: 'חבית זו אני מוכר לך בדינר', כלכלה זו אני מוכר לך בטריסית:

י. לא ימלא את הכלכלה ויוצא ומוכרה בשוק. אף בשאר שני שבוע - אסור, שזו דרך הרמיות:

יא. בית שמאי אומרים: אין מוכרין פרות שביעית במעות, אלא בפרות, כדי שלא יקח בהן קרדם. ובית הלל מתירין. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית, אלא מזון של סעודות. במה דברים אמורים? בדבר המתקים. אבל דבר שאין מתקים, אפלו מאה סעודות - מתר:

יב. אין מוכרין ואין לוקחין מן הכותי ומן הנכרי פרות שביעית. אחרים אומרים: מוכרין לכותי עד ארבע אסרות:

יג. הלוקח מן הנחתום כפר בפונדיון, ואמר לו: 'שאלקט ירקות שדה ואביא לך' - מתר. רבי יהודה ורבי נחמיה אוסרין:

יד. חמשה שהיו מלקטין ירק - לא יהא אחד מוכר לכלם, אלא אחד מהן מוכר שלו ושלהן. חמשה אחין שהיו מלקטין ירק - אחד מוכר על ידי כלן, ובלבד שלא יעשוהו פלוטר:

טו. חנוני שהיה מגדל ירק של שביעית - לא יהא מחשב שכרו מירק, אלא מחשב הוא מיין ומשמן, שכר בטלה:

טז. לא יאמר אדם לחברו: 'העלה את הפרות אלו לירושלים לחלק'. אלא אומר לו: 'העלם שנאכלם בירושלים ונשנתה

לוקחין תְּרוּמָה בְּדַמֵי שְׂבִיעִית, שְׁלֵא
בִּיאֹהָ לְיַדֵי פְּסוּל. וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן מְתִיר:

מִסְכַּת שְׂבִיעִית פֶּרֶק שְׂבִיעִי

א. אֵין מְחַלְלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל פְּרוֹת
שְׂבִיעִית. וְאִם חָלְלוּ - יֵאָכְלוּ כַחֲמור שְׂבָהֶן.
פְּרוֹת שְׂבִיעִית וּפְרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁנַתְעָרְבוּ
- יֵאָכְלוּ כַחֲמור שְׂבָהֶן. פְּרוֹת שְׂבִיעִית
שֶׁלְקַח בֵּהֶן דְּבָרִים אַחֲרִים - יֵאָכְלוּ כַחֲמור
שְׂבָהֶן. פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁלְקַח בֵּהֶן דְּבָרִים
אַחֲרִים - יֵאָכְלוּ כַחֲמור שְׂבָהֶן:

ב. חֹמֵר בְּשְׂבִיעִית שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי,
וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁאֵין בְּשְׂבִיעִית. שֶׁהַשְּׂבִיעִית
עֲשָׂה בָּהּ אֶת הַמִּפְקָר - כְּשִׁמּוּר. וּפְסֻלַת
אוֹכְלִין - כְּאוֹכְלִין. וְאוֹכְלֵי אֶדָם כְּאוֹכְלֵי
בְּהֵמָה. וְקַלְפֵי אֶגְזוּזִים וְקַלְפֵי רְמוּנִין כִּיּוֹצֵא
בֵּהֶן, מֵה שֶׁאֵין בָּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ג. שְׂבִיעִית - מִתְחַלְלֶת עַל הַכֹּל. וּמַעֲשֵׂר
שְׁנִי - אֵין מִתְחַלֵּל אֲלָא עַל הַמַּעוֹת בְּלִבָּד.
שְׂבִיעִית - מִתְבַּעֲרַת מִכָּל מִין וּמִין. וּמַעֲשֵׂר
שְׁנִי - כָּל הַמֵּינִים מִתְבַּעֲרִין כְּאַחַד. שְׂבִיעִית
- הִיא וְדַמֵּיהָ אֲסוּרִין. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אוּ הוּא
אוּ דַמֵּיו אֲסוּרִין. שְׂבִיעִית - אֵין לֹקַחִין בָּהּ
זְבָחֵי שְׁלָמִים, מֵה שֶׁאֵין בָּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ד. חֹמֵר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנִי - קוֹנֵה
אֶת הַקֶּנֶן וְאוֹסֵר דַּמֵּיו. עֲרוּבִין¹¹, סֶפֶק
עֲרוּבוּ - כָּל שֶׁהוּא, וְטַעוֹן חֲמֵשׁ, וְטַעוֹן
וְדוּי, וְאֲסוּר לְאוֹנָן, וְלֹא הִתֵּר לְאַכִּילָהּ אֲלָא
בְּפִדְיוֹן, וְאֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר, מֵה
שֶׁאֵין בָּן בְּשְׂבִיעִית:

ה. אֶחָד שְׂבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי -
מְחַלְלִין אוֹתוֹ עַל תְּחֵה וְעוֹף, וְעַל בְּהֵמָה
בְּעֵלֶת מוֹם, בֵּין חַיִּים וּבֵין שְׁחוּטִין; דְּבָרֵי
רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ, אֲלָא
בְּזִמְן שֶׁהֵן שְׁחוּטִין:

ו. אֶחָד שְׂבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵין
פוֹרְעִין מֵהֶן מְלוּהָ וְחֹב. אֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֶן

אֲנִי וְאַתָּה. וְכֵן לֹא יֹאמֵר אֶדָם לְעַנִּי: 'הִילָךְ
סָלַע זֶה וְהִבֵּא לִי לְקַט הַיּוֹם'; 'הִבֵּא לִי
שְׂכָחָה הַיּוֹם'; 'הִבֵּא לִי פֶּאֶה הַיּוֹם'. אֲלָא
אוֹמֵר לוֹ: 'בְּלִקַּט שְׂתִבִּיא הַיּוֹם'; 'בְּפֶאֶה
שְׂתִבִּיא הַיּוֹם':

ז. וְכֵן מִי שֶׁהִיָּתָה בֵּירוֹ סָלַע שֶׁל שְׂבִיעִית,
וּמִבְּקֵשׁ לְקַח בָּהּ חֲלוּק - הוֹלֵךְ אֲצֵל חֲנוּנֵי
וְאוֹמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי בְּזֶה פְּרוֹת', וְנוֹתֵן לוֹ.
וְהִלָּה אוֹמֵר לוֹ: 'הֲרִי פְּרוֹת הָאֵלוּ נִתְּנוּנִין לָךְ
בְּמִתְנָה'. וְהִלָּה אוֹמֵר: 'הֲרִי סָלַע נִתֵּן לָךְ
בְּמִתְנָה'. וְהוּא נוֹתֵן לוֹ חֲלוּק בְּמִתְנָה. פְּרוֹת
שְׂבִיעִית - אֵין לֹקַחִין בֵּהֶן מֵיִם וּמְלַח. [רַבִּי
יוֹסֵי אוֹמֵר: לֹקַחִין בֵּהֶם מֵיִם וּמְלַח]:

יח. פְּרוֹת שְׂבִיעִית - אֵין נוֹתֵנִין אוֹתָן, לֹא
לְתוֹךְ הַמְשָׁרָה, וְלֹא לְתוֹךְ הַכְּבוֹסָה. רַבִּי
יוֹסֵי אוֹמֵר: נוֹתֵנִין אוֹתָן לְתוֹךְ הַכְּבוֹסָה.
הַחֲמִרִין, וְהַגְּמִלִין, וְהַסְּפִינִין, שֶׁהֵיוּ עוֹשִׂין
בְּשְׂבִיעִית, שְׂכָרְךָ - שְׂבִיעִית:

יט. זֵיתִים שֶׁל שְׂבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן
בְּקִתְבֵי⁹. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְתִיר. רַבֵּן
גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ, שֶׁיְהִיוּ עוֹשִׂין
אוֹתָן בְּקוֹתֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוֹחֲנִין
בְּרַחִים שְׁלֵא נִטְחָן בָּהּ בְּשָׂאֵר שְׁנֵי שְׁבוּעַ.
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כּוֹתֵשׁ וּמִקְפָּה בְּעֶרְבָה:

כ. עֲנָבִים שֶׁל שְׂבִיעִית - אֵין דּוֹרְכִין אוֹתָן
בְּגַת, אֲבָל דּוֹרְכִין אוֹתָן בְּעֶרְבָה. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: דּוֹרְכִין בְּיַד, בְּחִבִּית. תָּאנִים שֶׁל
שְׂבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן דְּבִלָּה, אֲבָל
עוֹשִׂין אוֹתָן גְּרוּגְרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
מְמַעַד וּמִנְגַב בְּיַד:

כא. מְפָרִיץ רְמוּנִין לְעִשׂוֹתָן פְּרֻד¹⁰.
וְסוֹחֲטִים עֲנָבִים לְעִשׂוֹתָן צְמוּקִים. אֵין

⁹ עֵץ גְּדוֹל שְׁנוֹתָנִים עַל הַיָּתִים בְּבֵית הַבַּד,
וְאֲסוּר, דִּתְרוּהַ בְּדָרְךָ הַבּוֹצְרִים.

¹⁰ שְׁמוּצִיא לְחֻלְהִית הַרְמוּזִן וְנִעֲשָׂה כְּמוֹ צְמוּקִים
בְּעֲנָבִים.

¹¹ שְׁנַתְעָרְבַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּחֵלִין.

גְּמוּלִין, וְאִין פּוֹדִין בְּהֵן שְׁבוּיָן, וְאִין עוֹשִׂין בְּהֵן שׁוֹשְׁבֵינּוּת, וְאִין פּוֹסְקִין מֵהֵן צְדָקָה. אָבֵל מְשַׁלְּמִין מֵהֵן דְּבַר שֶׁל גְּמִילוּת חֲסִים, וְצְרִיכִין לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְחֵבֵר עִיר בְּטוֹבָה:

ז. שֶׁלש אֲרָצוֹת לְבַעוֹר: יְהוּדָה, וְעַבְרָא הִירְדוֹ, וְהַגְּלִיל. שְׁלֹשֶׁתָן - שֶׁל שֶׁלש שֶׁלש אֲרָצוֹת. לְמָה הִזְכִּירוּ הָהָר הַעֲמֵק וְהַשְּׁפֵלָה? לְפִי שְׁאִין אוֹכְלִין מִבְּהָר עַל שְׁבַעֲמָק, וְלֹא מִבְּעֲמֵק עַל שְׁבָהָר. אֲלֵא: הָר וְהוֹר, עֲמֵק וְעֲמָקוּ, שְׁפֵלָה וְשְׁפֵלָתוֹ:

ח. וּבִסוּרְיָא - לֹא אָמְרוּ שֶׁלש אֲרָצוֹת, אֲלֵא: אוֹכְלִין מִן הָרְאשׁוֹן, עַד שְׁיִכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׁבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שֶׁלש אֲרָצוֹת - אֲלֵא בִיהוּדָה. וְשָׂאֵר כָּל אֲרָצוֹת - אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שְׁיִכְלָה מִבֵּית-אֵל וּמַגְדָּרָה שֶׁל קָסְרִין. אֵיזָה הוּא הָר שֶׁלָּהּ? זֶה הָר הַמְּלָךְ. שְׁפֵלָה? זֹאת שְׁפֵלַת דְּרוֹם. לוֹד - עֲמֵק שֶׁלָּהּ מַעִין גָּדִי וְעַד יְרִיחוֹ:

זט. אֵיזָה הוּא עֲמֵק שְׁבַגְלִיל? כְּגוֹן גְּנוֹסָר וְחִבְרוֹתִיָּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵיזָה הוּא הָר שְׁבַעֲבַר הִירְדוֹ? כְּגוֹן חֲרִים וְכַמְרוּגְדָר וְחִבְרוֹתִיָּה. שְׁפֵלָה שֶׁלָּהּ - חֲשִׁבוֹן וְכַל עֲרִיָּה שְׁבַמִּישׁוֹר, דִּיבּוֹן וּבְמֹת בְּעַל וּבֵית בְּעַל מְעוֹן. עֲמֵק שֶׁלָּהּ - כְּגוֹן בֵּית נַמְרָה רְמַתָּה וְחִבְרוֹתִיָּה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: סִמְן לְהָרִים - מִלִּין. סִמְן לְעֲמָקִים - דְּקָלִים. סִמְן לְנַחְלִים - קִנִּים. סִמְן לְשְׁפֵלִים - שְׁקָמִים. אֵף עַל פִּי שְׁאִין רְאִיָּה לְדָבָר - זָכַר לְדָבָר (מְלִכִים-א, י, כז): "וְאֵת הָאָרְזִים נָתַן כְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה לְרֹב":

י. אוֹכְלִין מִבֵּית-הַמְּלָךְ עַד שְׁיִכְלָה מִבֵּית-אֵל. אֵף עַל פִּי שְׁאִין רְאִיָּה לְדָבָר, זָכַר לְדָבָר (בְּרַאשִׁית מט, כז): "בְּנִימִין זָאב יִטְרֹף" - זֹאת אֲרָצוֹ שְׁחוֹטֶפֶת. "בְּבִקְרָא יֹאכַל עֵד" - זֹאת יְרִיחוֹ שְׁמַקְדָּמָת. "וְלַעֲרַב יַחֲלַק שָׁלָל" - זֹאת בֵּית-אֵל שְׁמַאֲחֶרֶת. אוֹכְלִין בְּדַבְלָה - עַד שְׁיִכְלוּ סַגְרִיּוֹת. וּבְנֵי גְלִיל הָעֲלִיוֹן - עַד שְׁיִכְלוּ לּוֹפְסֵי בֵּית דִּגְן וְחִבְרוֹתִיָּה. בְּגִלְיָל הַתְּחַתָּון - עַד שְׁיִכְלוּ אַהוּנוֹת שֶׁל טוֹבִיַּתָּא:

יא. אוֹכְלִין בְּתַאנָּה - עַד שְׁיִכְלוּ בְּנֵי בֵּית-הַיְנִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הִזְכִּירוּ פְּגִי בֵּית-אוּנִי אֲלֵא לְמַעַשְׂרוֹת בַּלְבָּד. פְּגִי בֵּית-אוּנִי וְאֵהִינִי טוֹבִיתָא - חֲיִבִין בְּמַעַשְׂרוֹת. וְאִין אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שְׁבַעֲכוּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שְׁבַעֲכוּ, וְעַל הַדִּיפְרָא, אָבֵל לֹא עַל סַתְּוִנִּיּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף עַל סַתְּוִנִּיּוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: דִּיפְרָה שְׁבַכְרָה, עַד שֶׁלֹּא כָּלָה הַקֵּיץ - אוֹכְלִין עָלֶיהָ:

יב. אוֹכְלִין בְּעֵבֵים - עַד שְׁיִכְלָה דְלִיּוֹת שְׁבֵאֲכַל. אִם יֵשׁ אֶפֶל מֵהֵן - אוֹכְלִין עָלֶיהֶן. וְשָׂאֵר כָּל אֲרָצוֹת, אֶחָד לְחִרּוּבִין לְזִיתִים וְלַתְּמָרִים. אוֹכְלִין בְּזִיתִים - עַד שְׁיִכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׁבַתְּקוּעַ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵף עַל גּוֹשׁ חֵלֶב, כְּדִי שְׁיִהֵא עֲנִי יוֹצֵא וְלֹא יִהְיֶה מִבֵּיא רַבַּע, בֵּין מְרֹאשׁוֹ וּבֵין מַתְּחָתָיו. אוֹכְלִין בְּתְּמָרִים - עַד שְׁיִכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׁבַצְעַר. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל מָה שְׁבַכְפִּיץ, וְאִין אוֹכְלִין עַל מָה שְׁבַשִּׁיצִין. וְשָׂאֵר כָּל פְּרוֹת הָאֵילָן, כְּגוֹן: הַעֲגוּסִים, וְהַקְּרוּסְטִמִּילִין, וְהַפְּרוּדִין, וְהַעֲזוּרִין - אוֹכְלִין מִמָּה שְׁבָהָר עַל שְׁבַעֲמָק, וּמִמָּה שְׁבַעֲמָק עַל שְׁבָהָר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּלֵן כְּחִרּוּבִין, אוֹכְלִין עָלֶיהֶן - עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנֵיָּה. אִין אוֹכְלִין עַל הַיֵּרֶק שֶׁל בֵּית-שֶׁלְחִין, לְפִי שְׁאִינוּ כָּלָה:

יג. שְׂרָשֵׁי קוּלְסֵי כְּרוּב שְׁיִבְשׁוּ - אֶסוּרִין בְּהִנָּאָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: קוּלְסֵי כְּרוּב, אֵף עַל פִּי שְׁיִבְשׁוּ - אוֹכְלִין עָלֶיהֶן. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: מִגִּבְבַּי בִּיבֵשׁ - צְרִיף לְבַעַר:

יד. מֵאִימֵתִי פּוֹרְשִׁין מִשְׁבִּילִין שְׁבַשְׂדוֹת? מִשְׁתַּרְד רְבִיעָה שְׁנֵיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהַשָּׁנִים כְּתֻקְנָן. עֲכָשׁוּ שְׁנַתְּקַלְקְלוּ שָׁנִים, אֶפְלוּ לֹא יָרַד אֲלֵא גֶשֶׁם אֶחָד בַּלְבָּד - צְרִיף לְפָרֵשׁ. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: גֶּשֶׁמִּים שִׁירְדוּ שְׁבַעֲהָ יָמִים, זֶה אַחַר זֶה וְלֹא פָּסְקוּ - יֵשׁ בְּהֵן כְּדִי רְבִיעָה רֵאשׁוּנָה:

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עירות, כל מי שמביא פרות בתוך ידו - נוטלין אותן ממנו, ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות. והשאָר - מכניסין אותו לאוצר שבעיר:

ב. הגיע זמן תאנים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ואורין אותן, ועושים אותן דבלה, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן ענבים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ובוצרין אותן, ודורכין אותן בגת, וכובשין אותן בַּחֲבִיט, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן זיתים - שלוחי בית דין שוכרין פועלין ומסקין אותן, ועוטנין אותו בבית הכד, וכונסין אותן בַּחֲבִיט, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, ומחלקין מהן ערבי שבתות, כל אחד ואחד לפי ביתו:

ג. הגיע זמן שעת הבעור - עניים אוכלין אחר הבעור אֶבֶל לא עשירים; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אחד עניים ואחד עשירים - אוכלין אחר הבעור. רבי שמעון אומר: עשירים - אוכלין מן האוצר אחר הבעור:

ד. מי שיש לו פרות שביעית, הגיע שעת הבעור - מחלק מהן לשכניו ולקרוביו וליוֹדְעֵיו, ומוציא ומניח על פתח ביתו, ואומר: 'אחינו בית ישראל, כל מי שצריך לטול יבא ויטל, חוזר ומכניס לתוך ביתו, ואוכל והולך עד שעה שיכלו:

ה. הקפת החנות - משמטת; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אינה משמטת. אִמַר רבי: נראין דברי רבי יהודה - בכותב מעות, ודברי חכמים - בכותב פרות:

ו. כתבת אשה, פגמה וזקפה - הרי זו משמטת. פגמה ולא זקפה, זקפה ולא פגמה - הרי זו אינה משמטת:

ז. המלֵוה את חברו על המשכון, אף על פי שהחוב מרבה על המשכון - הרי זו אינו משמט. המלֵוה את חברו על המשכון, או בפטר שיש בו אפותיקי - הרי זה אינו משמט:

ח. וכשם שהשביעית משמטת מלוה - כך שביעית משמטת שבועה. שְׁנֵאמַר (דברים טו, ב): "וזה דבר". דבר שהשביעית משמטתו - משמטת שבועתו. ודבר שאין השביעית משמטתו - אין משמטת שבועתו. רבי שמעון אומר: הוא משמיט, ואין יורשין משמיטין, שְׁנֵאמַר (שם): "שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברהו":

ט. רבי יהודה אומר: פרוזבול המקשר, דינין חותמין מבפנים, והעדים מבחוץ. אִמַרְוּ לוֹ: אין מעשה בית דין צריכין קיום:

י. חמשה שלוו בפטר אחד, כל מי שיש לו קרקע - כותבין עליו פרוזבול. וכל מי שאין לו קרקע - אין כותבין עליו פרוזבול. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפלו אחד שיש לו קרקע - כותבין עליו פרוזבול. ללוה קרקע, ולמלוה אין קרקע - כותבין עליו פרוזבול. לו אין קרקע, ולערבין לו קרקע - כותבין עליו פרוזבול. עצין נקוב - כותבין עליו פרוזבול, ושאינו נקוב - אין כותבין עליו פרוזבול. רבי שמעון אומר: אף שאינו נקוב - כותבין עליו פרוזבול. רבי חזפית אומר: כותבין לאשה על נכסי בעלה:

יא. אימתי כותבין פרוזבול? ערב ראש השנה של מוצאי שביעית. כתבו ערב ראש השנה של מוצאי שביעית, אף על פי שחוזר וקרעו לאחר מכן - גובה עליו והולך אפלו לזמן מרבה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מלוה שלאחר פרוזבול - הרי זה אינו משמט:

יב. הגזלן, ושהלוה מעותיו ברבית שעשו תשובה, והחזירו גזלן - אין מקבלין מהן.

תּוֹסֶפֶת

הַשָּׁלֵם

כל המקבל מהן - אין רוח חכמים נוחה הימנו:

מסכת תרומות פרק ראשון

א. רבי יהודה אומר: חרש שתָּרַם - תרומתו תרומה. אמר רבי יהודה: מעשה בבניו של רבי יוחנן בן גודגדה שהיו חרשים, והיו כל הטְהוֹרוֹת שבירושלים נעשות על גבם. אמרו לו: מָשֶׁם רְאִיָּה? טְהוֹרוֹת - אין צריכות מחשבה, ונעשות על גב חרש שוטה וקטן. תרומות ומעשרות - צריכות מחשבה. רבי יצחק אומר משום רבי אליעזר: תרומת חרש שוטה וקטן - לא תצא לחלין, מפני שהוא ספק יש בו דעת ספק אין בו דעת. כיצד עושין? בית דין ממניין לו אפוטרופוס והוא תורם, והם מקימין על ידיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: איזהו חרש? כל שהיה חרש מתחלתו. אבל פקח שנתחרש - הוא תורם והן מקימין על ידיו:

ב. שומע ואינו מדבר - זה הוא אלם. מדבר ואינו שומע - זה הוא חרש. זה וזה - הרי הן כפקח לכל דבר:

ג. איזהו שוטה? היוצא יחידי בלילה, והלן בבית הקברות, והמקרע את כסותו, והמאבד את מה שנותנים לו. פּעֻמִים שוטה ופעמים חלים: זה הכלל! כל זמן שהוא שוטה - הרי הוא כשוטה לכל דבר, חלים - הרי הוא כפקח לכל דבר:

ד. רבי יהודה אומר: קטן שתָּרַם - תרומתו תרומה. אמר רבי יהודה: מעשה בקטן שהניחו אביו במקשה, והיה תורם, ואביו מקים על ידו. ואמרו חכמים: תרומתו - תרומה. אמרו לו: לא הוא שתָּרַם, אלא אביו שאמן אחריו:

ה. כיצד תורם את שאינו שלו? הרי שירד לתוך שדה חברו ולקט ותורם שלא ברשות, אם חושש משום גזל - אין תרומתו תרומה. ואם אינו חושש משום גזל - תרומתו תרומה. כיצד ידוע אם חושש

משום גזל אם לאו? הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו: 'כלך אצל פות', נמצאו פות - אינו חושש משום גזל, ואם לאו - הרי זה חושש משום גזל. ואם היה בעל הבית מלקט ומוסיף עליהן, בין כך ובין כך - אינו חושש משום גזל:

ו. הגנב, והגזלן, והאנס - תרומתן תרומה, ומעשרותיהן מעשר, והקדשן הקדש. אם היו בעלים מרדפין אחריהן - אין תרומתן תרומה, ואין מעשרותיהן מעשר, ואין הקדשן הקדש. בעלי בתים סיקריקון - תרומתן תרומה, ומעשרותיהן מעשר, והקדשן הקדש:

ז. הבן, והשכיר, והעבד, והאשה - תורמין על מה שהן אוכלין. אבל לא יתרמו על הכל, שאין אדם תורם דבר שאינו שלו. הבן בשל אביו, והאשה בעסתה - הרי אלו תורמין, מפני שתָּרַמוּ בְּרִשׁוֹת:

ח. אריס שתָּרַם, וכא בעל הבית ועכב, אם עד שלא תָּרַם עכב - אין תרומתו תרומה. ואם משתָּרַם עכב - תרומתו תרומה. אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד:

ט. פועל שתָּרַם את הגרן - אין תרומתו תרומה. ואם אמר לו בעל הבית: 'כנס לי גרני' - תרומתו תרומה, שאין הגרן נכנס אלא אם כן נתָּרַם:

י. פועלים שתָּרַמוּ את הבור - אין תרומתן תרומה. ואם היה בור קטן ואחרים משתמשין בו - תרומתן תרומה:

יא. רשאי בעל הבית להפריש מעשר טבל כדי תרומת מעשר שבמעשר. רבי יוסי אומר: בעל הבית שתָּרַם את המעשר - מה שעשה עשוי:

יב. אפוטרופין תורמין ומעשרין על נכסי תומים. מוכרין בתים שדות וכרמים, בהמה, עבדים ושפחות להאכיל ליתומים, ולעשות להן ספה ולולב וציצית, וכל

מצות האמורות בתורה, ולקנות להן ספר תורה נביאים וכתובים, וכל דבר הקצוב מן התורה. אבל אין פודין עליהן שבויין, ואין פוסקין עליהן צדקה בבית הכנסת, וכל דבר שאינו קצוב מן התורה. ואינן רשאין להוציא עבדים בני חורין, אבל מוכרין אותן לאחרים, ואחרים מוציאין אותן בני חורין. רבי אומר: אומר אני, שנותן דמיו ופודה את עצמו:

יג. אין מוכרין ברחוק לקח בקרוב, ברע לקח בפה. אין דנין לחוב ולזכות, להכניס להוציא ליתומין, אלא אם כן נטלו רשות מבית דין. וצריכין אפטרופין לחשב עם היתומין באחרונה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין ליתומין אלא מה שהניחו להם אפטרופין. מוכרין עבדים לקח בהן קרקעות. אין בית דין עושין אפטרופין נשים ועבדים בתחלה. ואם מנה אותן אביהן בחייו - עושין אפטרופין:

יד. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יתומים שסמכו אצל בעל הבית, או שסמכם אביהם, או שסמכום בית דין - מעשר ומאכילן מפני תקון העולם. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: יתום בן לוי שגדל אצל בעל הבית, מעשר ומאכילו מפני תקון העולם. היה למוד אצל לוי, או כהן, או עני - הרי זה מאכילן משלו. אם היה בן אשתו כהן, או לוי, או עני - הרי זה מאכילן מחלקן:

טו. קטן שאמר לאחד בשוק: 'האכילני מעשר מחלקי'¹² - מאכילו מפני תקון העולם. אם היה חיב לו מזונות, או שעשה עמו כדי מזונותיו - מאכילו משלו, ועושה לו בחלקו סגלה:

טז. לא יתרום בעל הבית מעשר, ויטל רשות מן הלוי. ולא את הזרוע והלחיים והקבה,

ויטל רשות מן הפהן. אבל מלנה אותן להיות מפריש עליהן מחלקן:

יז. מפירי כהונה ולויה, אינן רשאין לעשותן כן. בדברים האובדין - מתר, מפני שהוא כמשיב אבדה:

יח. רבי אלעזר אומר: מי שבא בדרך, ובדיו תאנים וענבים ומלפפונות שאין יכולין להגיע לעיר - משליכן לתוך הנקע או לתוך הסנאי¹³. היה עובר בין הגוים ובין הפותים, ובדיו דברים שאין יכולין להגיע לעיר - מניחן על גבי סלע. רבי יוסי אומר: מניחן באפנדתו עד שיסריחו:

יט. גוי שתרם של חברו ושל ישראל אפלו ברשות - אין תרומתו תרומה. מעשה בפניא, בישראל אחד שאמר לגוי: 'תרום לי גרני! ותרומה, וחזרה תרומה לגרן, ובא מעשה לפני רבן גמליאל, ואמר: הואיל והגוי תרום - אינה תרומה. רבי יצחק אומר: גוי שתרם את של ישראל והבעלים מקימין על ידיו - תרומתו תרומה:

¹² הינו מעשר עני מהחלק שלו, שאין לו מה

¹³ קוצים. סנא - סנה.

<p>15 FEB</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כה 28</p>	<p>בבלי: מנחות לה ירושלמי: גיטין כו תוספתא: שביעית ג נ"ך: איכה ד רמב"ם: יסודי התורה א</p>	<p>6:50..... נץ החפה 9:29..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:23..... סו"ז תפלה - גר"א 6:43..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>5:37..... עלות השחר 8:53..... סו"ז קרי"ש - מג"א 9:59..... סו"ז תפלה - מג"א 5:30..... שקיעה</p>
<p>16 FEB</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כט 29</p>	<p>בבלי: מנחות לו ירושלמי: גיטין כז תוספתא: שביעית ד נ"ך: איכה ה רמב"ם: יסודי התורה ב</p>	<p>6:49..... נץ החפה 9:29..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:22..... סו"ז תפלה - גר"א 6:45..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>יום כפור קטן עלות השחר סו"ז קרי"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א שקיעה</p>
<p>17 FEB</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>ל 30</p>	<p>בבלי: מנחות לח ירושלמי: גיטין כח תוספתא: שביעית ה נ"ך: קהלת א רמב"ם: יסודי התורה ג</p>	<p>Rosh Chodesh Adar 6:47..... נץ החפה 9:28..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:22..... סו"ז תפלה - גר"א 6:46..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>א' דראש חודש אדר עלות השחר סו"ז קרי"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א שקיעה</p>
<p>18 FEB</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>א 1</p>	<p>בבלי: מנחות לה ירושלמי: גיטין כט תוספתא: שביעית ו נ"ך: קהלת ב רמב"ם: יסודי התורה ד</p>	<p>Rosh Chodesh Adar 6:46..... נץ החפה 9:27..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:21..... סו"ז תפלה - גר"א 6:47..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>ב' דראש חודש אדר עלות השחר סו"ז קרי"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א שקיעה</p>
<p>19 FEB</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>ב 2</p>	<p>בבלי: מנחות לט ירושלמי: גיטין ל תוספתא: שביעית ז נ"ך: קהלת ג רמב"ם: יסודי התורה ה</p>	<p>6:45..... נץ החפה 9:27..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:21..... סו"ז תפלה - גר"א 6:48..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>עלות השחר סו"ז קרי"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א שקיעה</p>
<p>20 FEB</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>ג 3</p>	<p>בבלי: מנחות מ ירושלמי: גיטין לא תוספתא: שביעית ח נ"ך: קהלת ד רמב"ם: יסודי התורה ו</p>	<p>6:43..... נץ החפה 9:26..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:20..... סו"ז תפלה - גר"א 6:49..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>עלות השחר סו"ז קרי"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א שקיעה</p>
<p>Candle Lighting 5:19 הדלקת הנרות</p>					
<p>21 FEB</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>ד 4</p>	<p>בבלי: מנחות מא ירושלמי: גיטין לב תוספתא: תרומות א נ"ך: קהלת ה רמב"ם: יסודי התורה ז</p>	<p>6:42..... נץ החפה 9:25..... סו"ז קרי"ש - גר"א 10:20..... סו"ז תפלה - גר"א 6:50..... צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>תרומה, הפסקה עלות השחר סו"ז קרי"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א שקיעה</p>
<p>Shabbos Ends 6:50 זמן מוצ"ש</p>					

ועון א מענטש טוט א מצוה פרייליכערהייט, איז א סמן אז זיין הארץ איז גאנץ מיטן אייבערשטן.
(ספר המדות אות שמחה סמן א)